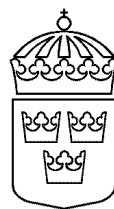

Riksdagens protokoll

2000/01:103

Torsdagen den 3 maj

Kl. 12.00 – 16.47

Protokoll
2000/01:103

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 27 april.

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2000/01:SfU9

3 § Kvalificerad yrkesutbildning

*Kvalificerad
yrkesutbildning*

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU14
Kvalificerad yrkesutbildning (prop. 2000/01:63).

Anf. 1 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Vi får ständigt information om problem och brister i det svenska utbildningssamhället. I morse var huvudnyheten den kommande lärarbristen, främst inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Hur man än räknar kommer många lärare som undervisar i framtiden att vara obehöriga, och andelen obehöriga lärare ökar. Jag nöjer mig med det här exemplet för att visa på att den nuvarande regeringen inte riktigt klarar av att ge de studerande den utbildning som de har rätt att kräva. Det är något som inte stämmer när den utbildningspolitik som bär socialdemokratisk prägel och som stöds av Vänstern och Miljöpartiet konfronteras med verkligheten. När det dessutom är våra ungdomar som drabbas är det extra allvarligt.

Mot den här trista bakgrunden är det ändå, herr talman, glädjande att vi i den här frågan om kvalificerad yrkesutbildning är överens om de bärande principerna. Initiativet togs av den borgerliga regeringen, som tillsatte en utredare. Och i betänkandet *Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning* som lades fram 1995, den s.k. KEY-utredningen, fanns redan huvuddragen för det som vi i dag ska diskutera.

År 1996 föreslog regeringen att en ny kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå skulle utvecklas. Utbildningen skulle bidra till att ge företag och olika arbetsgivare personal med god kompetens för en mo-

dernt organiserad produktion av varor och tjänster och kombinera praktisk inriktning med goda teoretiska kunskaper.

En försöksverksamhet startade den 1 juli 1996 och har alltså pågått i ungefär fem år. Den skulle från början pågå till 1998, men enligt ett senare beslut har försöksverksamheten förlängts till att gälla även hela innevarande år, 2001.

Det har redan publicerats en hel del material som finns beskrivet i propositionen om kvalificerad yrkesutbildning, och en del av detta finns också med i utbildningsutskottets betänkande nr 14 som vi ju utgår ifrån i den här debatten.

Låt mig ta några exempel från olika kommittéer och utredningar om vad kvalificerad utbildning skulle bestå av och vilken inriktning den ska ha.

Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning har bidragit med 36 olika punkter som man anser ska beaktas i det kommande arbetet. Man tycker t.ex. att man inte ska dra några tydliga gränser mot andra utbildningsformer. Vad som gäller är att man ska hämta sitt innehåll från arbetslivet, gymnasieskolan, viss vuxenutbildning och högskolan. Det ska alltså inte vara några skarpa gränser. Det håller jag med om fullt ut.

Man säger också att man bör undvika höga behörighetskrav i framför allt matematik och naturvetenskapliga ämnen. Om man skulle ha sådana höga behörighetskrav skulle det utesluta studerande från yrkesinriktade gymnasieprogram. Om jag förstår det här rätt betyder det alltså att man inte ska kräva grundläggande behörighet som gäller för grundläggande högskoleutbildning. Om man läser propositionen och betänkandet får man intrycket av att det ändå ska krävas högskolebehörighet, även om det finns en brasklapp som säger att utbildningsanordnaren kan ställa särskilda, alltså andra, krav.

Forskargruppen vid Luleå tekniska universitet har också framfört en hel del synpunkter. Vad jag tycker är särskilt viktigt är att man hävdar att kvalificerad yrkesutbildning ska få en egen identitet. När vi moderater krävde detta tidigare var vi ensamma om det kravet. Jag tror att övriga, kanske alla, partier vill ha en koppling till högskolan och att detta skulle vara en del i den ordinarie högskoleutbildningen. Nu är vi överens om att ge utbildningen en egen identitet med en egen organisation och egna bestämmelser när det gäller utbildningen, examen, vilka poäng man ska kunna tillgodoräkna sig osv. Det tycker jag är bra. Projektet Samverkan, ansvar och utveckling föreslog också en särskild myndighet, och det får vi också nu, vilket jag som moderat ställer mig bakom. Genom den egna identiteten får också utbildningen en status som betyder mycket. Det är bl.a. därför som vi föreslår att den nya utbildningsformen ska kallas yrkeshögskola. Kvalificerad yrkesutbildning, tycker vi, hör samman med försöksverksamheten. När vi nu beslutar om en permanent utbildning hade det varit på sin plats att lämna begreppet KY, kvalificerad yrkesutbildning, och övergå till yrkeshögskolan. Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 1 där vi kräver just detta, att beteckningen ska vara yrkeshögskola.

Alla utbildningar inom den kvalificerade yrkesutbildningen har granskats och visat sig hålla måttet i väldigt stor utsträckning. Det är några som har gallrats ut på grund av brister i kvaliteten. Det är förstås

bra att man gör på det sättet, att man är noga med att utbildningen håller en hög kvalitet.

Det finns ett problem när det gäller ledningsgrupperna, och det är att näringslivet inte har ställt upp på det sätt som man borde. Kontakterna mellan skolan och arbetslivet måste bli bättre, och då gäller det att näringslivet tar den här utbildningen på allvar och engagerar sig. Det är härifrån som man ska rekrytera personal med precis den utbildning som behövs och som man önskar. Det är förstås vår förhoppning att näringslivet, när den här utbildningen permanentas, engagerar sig mera i de grupper som finns där man har möjlighet att säga sin mening.

Kombinationen mellan teoretiska studier och lärande i arbete på en arbetsplats är det som är själva kärnan i den här utbildningen. Jag är övertygad om att gymnasieskolan har anledning att reflektera över hur man ska klara yrkesförberedande program med tillräcklig praktik. APU borde vara en absolut förutsättning för att genomföra den utbildningen, precis som praktiken – lärande i arbete – är det inom kvalificerad yrkesutbildning.

Vi moderater har flera reservationer. Några är vi ensamma om. Andra har vi tillsammans med övriga borgerliga partier. Jag har redan nämnt namnet på utbildningen. Vi vill tillsammans med kd att den ska kallas yrkeshögskola. I konsekvens med detta vill vi att examen ska heta yrkeshögskoleexamen.

Vi vill också ha en större flexibilitet bl.a. när det gäller längden på utbildningen. Det måste finnas möjlighet att t.ex. förlänga utbildningen i vissa fall upp till tre och ett halvt år. Vi är också intresserade av att det inrättas flexibla lärartjänster, främst för att få en naturlig anknytning mellan det yrkesförberedande gymnasiet och yrkeshögskolan. Vi vet ju att det råder en stor brist på lärare i allmänhet och på lärare i de här ämnena i synnerhet. Därför är det viktigt att man får attraktiva lärartjänster och lärare som också kan förbereda eleverna i gymnasiet på studier inom den kvalificerade yrkesutbildningen eller yrkeshögskolan, som vi önskar att den skulle kallas.

Vi vill också att olika eftergymnasiala yrkesutbildningar samordnas i den nya utbildningsformen. Regeringen har tillsatt en utredning om detta, och det är bra. Man ska titta på YTH och andra eftergymnasiala yrkesutbildningar, men vi hade alltså velat att riksdagen redan nu hade beslutat om en samordning.

Herr talman! Vi anser att det behövs fler platser än de 12 000 som majoriteten vill ha – eller 12 500 är det väl som man vill ha nästa år. Vi har under försökstiden från moderat håll varje år föreslagit flera tusen fler platser utöver dem som regeringen har anslagit medel till. När vi nu ska permanenta utbildningen hade det varit på sin plats att i någon mån anpassa volymen efter det väldigt stora söktryck som finns och de önskemål och behov som finns ute på fältet och som företrädare för arbetsgivare, LO, TCO och Företagarna har ställt sig bakom. Jag skulle vilja fråga Majléne Westerlund Panke vad det betyder ”att det är angeläget att antalet utbildningsplatser utökas på sikt” – jag citerar nu ur betänkandet. Det blev ju en förändring i förhållande till propositionen. Betyder det att ni accepterar våra 25 000 platser år 2004, eller tycker ni när det gäller detta med att ”antalet utbildningsplatser utökas på sikt” att det räcker med de 500 nya platserna nästa år? Ungefär vilken volym har ni tänkt er?

Herr talman! Någon har skrivit att den kvalificerade yrkesutbildningen är en återgång till 50-talet. Samma kritik har riktats mot oss eftersom vi vill ha en gymnasieskola med ett starkare inslag av yrkesutbildning. En sådan kritik är givetvis helt fel. Vad det är fråga om är en modern utbildning, en utbildning i tiden, som tar hänsyn till både den enskilde individen och samhällets krav på en viktig och kvalificerad utbildning.

Anf. 2 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! I dag diskuterar vi kvalificerad yrkesutbildning. Det är en försöksverksamhet som startades på initiativ av den borgerliga regeringen. Den har visat sig vara så bra att den nu ska permanentas. Det välkomnar vi kristdemokrater. Men det finns en allvarlig brist som jag vill koncentrera mitt anförande på. Den gäller porten in till utbildningen.

Först vill jag förtydliga själva fenomenet utbildning. Den ska förena samhällets behov av kvalificerad arbetskraft med individens möjligheter att förkovra sina begåvningar och intressen.

Kunskap i sig är viktig för alla människor. Att lära är en nödvändighet för alla, inte bara för barn och ungdomar. Kunskaper består av olika typer av kunnande, från det rent teoretiska till det rent praktiska. I Sverige har vi under lång tid lyft fram den teoretiska kunskapen på bekostnad av den praktiska. Vilken kunskap som faktiskt behövs i ett samhälle varierar och växlar från tid till annan. Fram till första delen av 1900-talet var den praktiska kunskapen nödvändig och tillgänglig för alla. Den teoretiska kunskapen lyftes fram till folket bl.a. genom folkbildningen.

Pendeln har svängt. Numera dominerar den teoretiska kunskapen, tillgänglig för alla, medan den praktiska har blivit en bristvara för folket. Men ett samhälle behöver alla typer av kunskap.

Det svenska utbildningssystemet är i dag i mångt och mycket skapat av och för teoretiker. De teoretiska kunskaperna dominerar och värderas generellt högre än praktiska. Detta är bekymmersamt för samhället i stort men också för den enskilda människan. Vi är olika i begåvning, intresse och läggning. Samhället accepterar att alla inte har naturliga förutsättningar för att bli operasångare eller häcklöpare. På motsvarande sätt borde vi respektera att människor har olika förmåga att lära sig olika typer av kunskaper och i olika tider av livet. Denna sanning måste få en konsekvens i svenskt utbildningssystem, liksom den har fått i många andra länder.

I en skola som präglas av en strävan efter enhetlighet och där de praktiska kunskaperna trängs ut av de teoretiska är det en stor grupp av elever som inte kommer till sin rätt. Kristdemokraterna strävar därför efter en skola som ser till varje individs förutsättningar och behov och där de praktiska kunskaperna, handens kunskap, också värderas.

Herr talman! Vi kristdemokrater menar att redan i unga år ska människors olikheter få komma till sin rätt, få slipas till, förkovras och uppskattas. Det innebär att skolans kris endast kan finna sin lösning om vi ser till varje barns behov och möjligheter och möter dem utifrån de enskilda förutsättningar som finns.

Gymnasieskolan har blivit alltmer anpassad till elever med teoretiska färdigheter, vilket har lett till att många ungdomar inte trivs. Skoltrötthet och avhopp är ett uttryck för detta. Skola och samhälle visar inte heller den uppmärksamhet som är rimlig för de praktiska kunskaperna. Ytterli-

gare bevis på detta är att vi behöver ett fungerande lärlingssystem inom gymnasieutbildningens ram.

I dag slås många ungdomar ut av skilda skäl därför att de inte orkar med att skaffa sig en allmän högskolebehörighet. I stället för att ge dem en chans att komma vidare inom områden som de är intresserade av får de avstå också från detta. Porten är trång!

Samhället är i starkt behov av en välutbildad arbetskraft. Många hantverksyrken håller på att dö ut i och med att de i dag verksamma hantverkarna har uppnått pensionsålder, och återväxten i dessa yrken är liten – i vissa fall närmast obefintlig. Hantverkaryrken är dessutom en viktig del i vårt kulturarv. Det finns behov av kompetenta yrkesarbetare på områden som det reguljära utbildningssystemet har svårt att tillgodose. Bristen på yrkeserfarenhet hos ungdomar upplevs också som ett stort problem. Det skulle kunna avhjälpas med ett bra lärlingssystem.

Som en klar fortsättning på en gymnasial lärlingsutbildning har vi kristdemokrater länge arbetat för utvecklandet av en yrkeshögskola som ett komplement till den traditionella högskolan. Yrkeshögskolan ska tillgodose den efterfrågan som finns inom många branscher efter utbildad personal till mer kvalificerade yrken och som egentligen inte hör hemma inom den akademiska högskolans ram. Den akademiska högskolan ska bygga på vetenskaplighet, och yrkeshögskolan ska bygga på kunskaper som tillhör de beprövade erfarenheternas område.

Yrkeshögskolan ska bli en helt ny eftergymnasial utbildningsform, och den mer praktiskt lagde studenten ska ha ett fullvärdigt alternativ till den akademiska högskolan. Vi vill se en yrkeshögskola som en möjlighet för dessa elever att genom en utbildning där teori och praktik förenas gå vidare. Hit är vi överens med regeringen, dvs. att den kvalificerade yrkesutbildningen verkligen behövs. Men när det gäller regeringspartiets – tillsammans med stödpartierna Miljöpartiet och Vänstern – metod att begränsa yrkeshögskolan till elever med akademisk behörighet blir vi oroliga.

Jag har läst betänkandet och propositionen, och jag vet att det kan finnas undantag. Men det är inte undantagen som ska vara basen för behörighetsbestämmelserna. Den yrkesförberedande utbildningen på gymnasiet ska resultera i ett gesällprov. Detta gesällprov kan mycket väl vara grunden för inträde till en yrkeshögskola.

Herr talman! Det allvarliga med det förslag till kvalificerad yrkesutbildning som regeringen har lagt fram, och som majoriteten i riksdagen är beredd att anta, är just kravet på allmän högskolebehörighet. Redan i dag, åtminstone i Östergötland, i de städer jag känner till, Norrköping och Linköping, finns en hög procent ungdomar som inte orkar nå detta mål i denna ålder och i den gymnasiala utbildningsformen. För dem kan det vara bra att få vänta och få träna i andra former under tiden de förkovrar sig och tillgodogör sig den kvalificerade yrkesutbildningen.

Vi kristdemokrater vill öka möjligheten för alla att känna lusten att lära, att få utveckla sina behov när de låter sig så göras. Vi vill inte ha utslagning av unga människor. I dag slås många ungdomar i gymnasiet ut genom de krav som finns på högskolebehörighet. Vi vill inte ha några begränsningar. Vi vill ha en respekt för människors olika begåvningar och intressen. Vi vill ge dem ökade möjligheter att komma till sin rätt i dagens och framtidens samhälle. Den kvalificerade yrkesutbildning som

regeringen har lagt fram förslag om skulle vi vilja benämna yrkeshögskola, precis som Lars Hjertén från Moderata samlingspartiet framförde här. Den skulle då markera sin status gentemot den akademiska högskolan. Vi anser att denna idé skulle vara så oändligt mycket bättre om den accepterade intag med behörighet som anpassas till det blivande yrkets behov.

Jag skulle här vilja avsluta mitt anförande med en vädjan till ministern och till övriga som lyssnar på detta att ta bort det höga priset på inträdesbiljetten till den kvalificerade yrkeshögskolan. Då kommer fler ungdomar och andra människor att kunna finna sin uppgift, och olika människors olika möjligheter kan komma till sin rätt.

Herr talman! Självklart står jag bakom alla de reservationer som vi har fogat till betänkandet, men för tids vinning yrkar jag här bifall till reservation 5 under punkt 4.

Anf. 3 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt roligt att vi nu ska besluta om en helt ny utbildning, en kvalificerad yrkesutbildning, och en examen. Jag tycker också att det är bra att regeringen äntligen föreslår att utbildningsformen permanentas.

Den kvalificerade yrkesutbildningen har visat sig fylla ett stort behov, ett tomrum som har funnits tidigare, något som har kommit fram under försöksperioden. Det visar att näringslivet verkligen har sökt efter en ny typ av utbildning. Då har den här försöksverksamheten och idén med en kvalificerad yrkesutbildning varit mycket bra.

Utbildningen i sig har varit väldigt positiv men det har också det som man har kallat lärande i arbete varit, möjligheten att vara ute så mycket som möjligt i näringslivet, på en arbetsplats, dvs. att kunna kombinera lärandet och praktiken.

Jag tycker att det är viktigt att vi också diskuterar och visar att den eftergymnasiala yrkesutbildningen är viktig och att vi alla står bakom och vill bekräfta den. KY ska verkligen vara en eftergymnasial utbildning.

Jag blir lite skrämmd när jag hör Kristdemokraternas Yvonne Andersson börja prata om, som jag tyckte, en kvalificerad yrkesutbildning som ett mer gymnasialt program. Jag kommer aldrig att ställa upp på att vi sänker ribban för lärandet i skolan. I stället ska vi ge eleverna möjligheter. Från den dag de börjar i den allmänna förskolan ska varje elev, varje individ ges det stöd som han eller hon behöver utifrån sina egna förutsättningar. Vi ska inte lappa och laga ett system med en gymnasieperiod som man som elev har tyckt vara tråkig och där man inte har kunnat uppnå tillräckliga kunskaper.

Centerpartiet kräver en ändring av skollagen så att alla ska kunna gå ut grundskolan med godkända betyg. Det är kunskapen och inte tiden som är det viktiga. Därför är det viktigt att KY är eftergymnasial och att den kopplas till den nivån.

Centerpartiet har varit pådrivande för att få fram en eftergymnasial och kvalificerad yrkesutbildning. Som flera borgerliga vänner har sagt gav den borgerliga regeringen 1994 uppdraget att den här frågan skulle utredas. Försöksverksamheten som började 1996 var väldigt bra. 1 700 platser var det från början och avslutades nu med 12 000 platser. Det har gått väldigt bra, och efterfrågan har varit stor.

Men redan från början sade Centerpartiet: Vi kanske ska gå lite snabbare. Vi kanske ska se till att det finns fler platser så att fler får möjlighet att vara med i detta. Det yrkar vi fortfarande på.

Återkommande utbildningar eller ett livslångt lärande, om man vill kalla det för det, är ett oerhört viktigt begrepp i arbetslivet och i utbildningspolitiken. Förändringarna i yrkeslivet går oerhört snabbt och det ställs större och större krav på ökad kompetens, bl.a. på grund av den snabba tekniska utvecklingen. Det finns också behov av stora utbildningsinsatser i alla branscher, men framför allt för de små och medelstora företagen.

Ur tillväxtpunkt är det viktigt att de flaskhalsar som uppstår i företag på grund av brist på kompetens åtgärdas så snabbt som möjligt. En utbildning nära knuten till arbetslivet med tydliga praktikinslag och med ett utbildningsinnehåll som svarar mot företagets behov av kompetens är därför oerhört betydelsefull. Där kan KY vara en stor insats.

Som sagt går omsättningen på arbetsmarknaden allt snabbare. Man kan se att 10 % av de yrken som kräver lägst kvalifikationer försvinner varje år, 10 %. Det är bara 2 % av dem som ersätts med de nya arbeten som kommer in. Mellanskillnaden är 8 %. Där finns det ett glapp. De som är inne i arbetslivet i dag måste få möjligheten att kompetensutveckla sig, att specialutveckla sig inom olika områden.

Kunskap och kompetens är alltså en färskvara. Vi i riksdagen behöver fatta sådana beslut att det finns möjlighet för alla att utbilda sig och få den nödvändiga kompetensen. Därför krävs det att framtida utbildning och arbetsmarknadspolitik strävar efter att ge människan goda förutsättningar att möta arbetsliv och utbildning, så att vi inte skapar några inlåsningseffekter.

Herr talman! En av dagens alla anordnare av KY är Avena Lärcentrum i Vetlanda. Precis som på många andra ställen har man lyckats väldigt bra där. I stort sett alla som har gått ut deras utbildning har nästan direkt startat eget företag. Men framför allt har man fått ett arbete efter utbildningen. Enligt SCB har 80 % av dem som har gått en KY inom sex månader fått möjlighet att börja arbeta inom det som man har utbildat sig till.

På Avena Lärcentrum finns förutom KY också möjlighet till akademisk utbildning på hel- eller deltid. Det gör att studenter som vill läsa eller prova på en akademisk kurs också får möjlighet till det. Här är ju distansundervisningen oerhört viktig. Den har gjort att de som i vanliga fall inte skulle ha läst på universitetet eller läst in några akademiska poäng har fått möjligheten att göra det.

Här har man också stimulerat till nyföretagande. Man har ett starkt samarbete med näringslivet runtomkring.

Avena är ett exempel som visar på hur oerhört viktigt det är att utbildningen är flexibel och decentraliserad. Ska vi ge möjlighet för denna utveckling att fortsätta, att fler ska kunna starta utbildningar, krävs det lokala förutsättningar, att det finns tillräckliga resurser och att vi sätter in fler fasta platser. Det är viktigt för dem som anordnar utbildningarna att i god tid veta vilka pengar de har och hur många platser de har för att kunna ge en bra och kvalificerad utbildning med god kvalitet för näringslivet runtomkring, men framför allt för de elever som kommer att gå där.

Regeringen skriver i propositionen att man avser att återkomma med förslag angående hur utbildningsformen ska utvecklas volymmässigt. Precis som Lars Hjertén var inne på tidigare har man också ändrat skrivningarna i betänkandet och säger vidare: "Eftersom intresset och behovet av kvalificerad yrkesutbildning är stort i hela landet, är det angeläget att antalet platser inom den nya utbildningsformen på sikt utökas."

Det låter ju väldigt bra, men vad innebär det egentligen? Vad innebär det på sikt? Ska vi inte när vi ser att efterfrågan är så pass stor, när vi ser att det finns människor som vill anordna utbildningar utifrån de behov som finns ge dem den möjligheten? Ska vi inte se till att de människor som vill ha en yrkesutbildning ska få den möjligheten?

Vi i Centerpartiet vill det. Därför har vi nu till våren avsatt extra pengar i vår budget till flera platser. Vi börjar sakta med 500 platser för att sedan utöka och se till att så många som möjligt får möjlighet att gå utbildningen.

Därmed vill jag yrka bifall till reservation 8 under punkt 10.

Herr talman! I en ny utbildningsstruktur på eftergymnasial nivå är det en lång rad behov som ska tillgodoses. Samtidigt är det viktigt att inte medverka till att skapa ett nytt lappverk, där meritvärdet av genomgången utbildning är oklart. Inte minst måste utbildningarna vara gångbara inom övriga EU-länder, och även internationellt måste de fungera.

Vi menar därför att det behövs ett väl fungerande och tydligt system för validering av de kunskaper som man kan inhämta. Om vi kan genomföra det underlättar det övergången till och från högskolornas utbildning i ett både nationellt och internationellt perspektiv.

Det är också viktigt att det går att överblicka utbildningsstrukturen. I dag finns det fler eftergymnasiala yrkesutbildningar, som t.ex. påbyggnadsutbildningar inom komvux, yrkesteknisk högskola, YTH, vissa yrkesutbildningar inom folkbildningen och kvalificerad yrkesutbildning. Det är inte alltid helt klart hur de ska inordnas i utbildningsstrukturen och hur de ska värderas om den studerande vill läsa vidare.

Det är inte heller helt klart hur de kommer att finansieras.

Regeringen skriver vidare, som vanligt, att man på sikt kan tänka sig att inordna några eftergymnasiala yrkesutbildningar under den nya myndigheten. Vi menar att det är viktigt att en sådan samordning görs redan från början. Den skulle underlätta för validering och internationell jämförelse men framför allt ge en trygghet för studenten som går utbildningarna. Vi tycker dock att det är viktigt att KY får behålla sin speciella karaktär som den har i dag.

Herr talman! Den kvalificerade yrkesutbildningen är ett viktigt steg i utbildningspolitiken. Omvärldens förutsättningar ställer större krav på både kunskap och utbildning. Vi ska ge de förutsättningarna. Vi ska ge förutsättningar för lärande. Vi ska ha en tydlig, decentraliserad politik i utbildningssystemet. Det ska vara flexibelt. Vi ska ge det goda resurser. Framför allt ska vi med fler platser se till att så många som möjligt får utbildning.

Anf. 4 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Sofia Jonsson uttryckte en förvåning eller närmast en oro över att Kristdemokraterna ville att den kvalificerade yrkesutbildningen skulle ligga på gymnasial nivå. Jag försökte så tydligt som möj-

ligt ange att det var just därför vi ville ha benämningen yrkeshögskola. Den skulle visa vilken status utbildningen hade i relation till den akademiska högskolan. Vad jag däremot uttryckte var en positiv syn på den praktiska kunskapen och en uppvärdering av den. Jag tydliggjorde också vår tro på det livslånga lärandet. Det finns andra tillfällen i livet att lära sig de teoretiska ämnena. Om ungdomar av skilda skäl inte orkat med detta just på gymnasiet ska de för den skull inte utestängas från en kvalificerad yrkesinriktad utbildning.

Jag tycker snarare att det är bekymmersamt att Centerpartiet, utifrån sina rötter, på det här sättet är berett att stänga ute de ungdomar från en kvalificerad yrkesutbildning som inte vid just det här tillfället i livet har orkat med att klara de teoretiska behörighetskraven.

Anf. 5 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att det går en ideologisk skiljelinje mellan Kristdemokraterna och Centerpartiet. Jag är helt övertygad om att alla elever kan och vill lära. Det är utifrån detta vi har format vår utbildningspolitik och grundskolepolitik. Vi säger också att gymnasieskolan ska vara en möjlighet till praktik, till lärlingsutbildning. Eleven ska så fort som möjligt få komma ut och titta på en arbetsplats och se: Vad kan jag använda matematiken till? Jag kanske behöver den för att kunna mäta när jag ska snickra, eller vad det nu kan vara. Jag ska som elev få en etappindelning av ämnena så att jag kan läsa i min takt, så att jag får de här möjligheterna.

Men vi ställer aldrig någonsin upp på kravet att sänka utbildningskvaliteten eller lärandet i gymnasieskolan. Kompetensnivån ska ligga kvar. Däremot kan man se till att förändra gymnasieskolan och utbildningspolitiken där så att alla får möjlighet att nå målet. Om vi sänker ribban och låter folk hoppa över i första försöket blir det ju svårigheter för mig som elev och senare student. Då måste jag gå tillbaka och lappa och laga och se vad det finns för möjligheter nu.

Vi vill att man ska ha kunskaper när man går ut grundskolan. Vi vill också att man ska ha godkända kunskaper när man går ut gymnasieskolan. Jag ska som elev ha rätt att få de speciella pedagogiska möjligheterna att få det lärandet. Sedan kommer de eftergymnasiala utbildningarna, där de lika villkoren ställs.

Anf. 6 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! För oss kristdemokrater har varje människa samma unika värde. Man har samma rätt att finnas och få en möjlighet i samhället oavsett vilken typ av kunskap man orkat med att inhämta vid en specifik tid i livet. Därför vill vi ge människor den möjlighet att komma vidare inom sina områden som behövs för den utbildning de ska gå på. Här finns uppenbart en skillnad. Vi tror att man lär sig på olika sätt på olika områden. Man har olika fallenhet och begåvning. Då kan för vissa, just vid den tiden, den ribba som allmän högskolebehörighet innebär synas hög.

Hur ser Sofia Jonsson på de uppemot 20 % som i dag inte orkar med de här kraven? Vart ska de ta vägen? Ska de inte ges en chans i livet att få utvecklas och hitta sin plats och roll i samhället? För dem finns ingen

fortsatt utbildning som berättigar till studiemedel och som kan ses som en naturlig fortsättning på yrkesförberedande linjer.

Anf. 7 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag håller med Yvonne Andersson om att det är hemska siffror vi ser vad gäller godkändnivån, både för dem som går ut grundskolan och för dem som går ut gymnasieskolan. Det är därför som vi vill förändra systemet. Vi har en helt ny helhetssyn i vår skolpolitik där vi säger att kunskapen är viktigare än tiden. Jag ska få gå i grundskolan den tid det tar för mig att klara godkänd nivå i svenska, engelska och matematik. Jag ska också på gymnasieskolan få möjlighet att välja ett program som passar mig och mina förutsättningar. Väljer jag ett yrkesinriktat program ska jag få möjlighet till det med en bra praktik, en lärlingsutbildning. Men den akademiska nivån ska också finnas kvar. Annars rycker vi undan fötterna på de elever som går där och säger: Okej, nu bildar vi ett A- och ett B-lag i gymnasieskolan. De som inte kan ta till sig lärandet får gå åt sidan, och de som vill ta till sig lärandet går åt andra sidan.

Vi vill ge lika förutsättningar, både på grundskolan och på gymnasieskolan, för att jag som elev sedan ska kunna gå vidare – om det nu är till en eftergymnasial utbildning, om det är direkt ut i arbetslivet eller om det är till vidareutbildning i högskola eller universitet.

Anf. 8 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det har blivit alltmer uppenbart att det finns ett behov av en utbildningsform någonstans mellan gymnasieskolan och den traditionella högskolan. Försöksverksamheten med en kvalificerad yrkesutbildning har väckt allt större intresse, och efterfrågan verkar på många håll större än de resurser som i dag finns för denna utbildning. Därför välkomnar Folkpartiet att regeringen nu har insett att det behövs en nivå i utbildningssystemet som inte syftar till akademisk examen men som erbjuder en bra fördjupning av gymnasieskolan.

Folkpartiet stöder grundidén med att försöksverksamheten nu omvandlas till reguljär verksamhet. Det steg som nu tas är bra, men enligt vår mening är det ett alldeles för litet steg. I själva verket har vi i Sverige behov av en mycket mer omfattande högre yrkesutbildning av den typ som finns i andra länder under olika namn – college, fackhögskolor, yrkeshögskolor.

Dessutom måste svenska ungdomar få möjlighet till en bra yrkesutbildning redan i gymnasieskolan. Både gymnasieskolan och högskolan behöver stora reformer för att den här typen av utbildning ska bli riktigt meningsfull. Så länge de övriga skolformerna inte ändras kommer den kvalificerade yrkesutbildningen bara att vara en alldeles för liten del av utbildningssystemet.

Propositionen föreslår nu att en kvalificerad yrkesexamen införs, trots att det inte finns någon grundläggande yrkesexamen i gymnasieskolan. Från Folkpartiets sida är det svårt att se att en ”kvalificerad” yrkesexamen kan införas så länge det inte finns någon grundläggande yrkesexamen.

Här är vi nu igen tillbaka vid problemet med de yrkesinriktade programmen i gymnasieskolan. Det finns inte tillräckligt många bra yrkes-

förberedande utbildningar i det svenska gymnasiet. Tvärtom är det just eleverna på yrkesprogrammen som är mest missnöjda med sin utbildning och som ofta slås ut eller hoppar av. Alla elever är faktiskt inte intresserade av att plugga för att förbereda sig för högskolan. Men alla elever behöver känna att deras intresse och studieval är lika respekterat även om det inte är så teoretiskt inriktat. Därför upprepar Folkpartiet sitt krav på att en ordentlig yrkesutbildning måste skapas inom gymnasieskolans ram. Därför anser vi att det måste finnas en yrkesexamen och en lärlingsexamen som bevis på att mera praktisk utbildning värderas högt.

I dagens gymnasieskola får den praktiska undervisningen inte tillräckligt stort utrymme för de elever som önskar det. Därför kommer det också att bli svårt för många elever att tillgodogöra sig den nya kvalificerade yrkesutbildningen så länge som gymnasieskolan har så dålig yrkesförberedande utbildning.

Folkpartiet liberalerna föreslår också att ett system med lärlingsutbildning liknande det norska införs i gymnasieskolan, där eleven tillbringar halva utbildningstiden på en eller flera arbetsplatser. Denna utbildning ska avslutas med lärlingsexamen.

Den nya kvalificerade yrkesutbildningen borde enligt oss liberaler kunna vara en fortsättning på och komplettering till gymnasieskolans utbildning. Kravet som finns i dag på högskolebehörighet för alla i gymnasieskolan är faktiskt orealistiskt. Att läsa på universitet eller högskola eller att genomgå en yrkesutbildning kan vara vitt skilda företeelser, och kraven på förkunskaper borde därför också kunna vara olika. Därför föreslår Folkpartiet att grunden för att gå i den kvalificerade yrkesutbildningen ska vara antingen en ny lärlingsexamen eller yrkesexamen eller också en studentexamen.

Inom den kvalificerade yrkesutbildningen måste det också bli möjligt att komplettera sina gymnasiestudier så att den studerande kan gå vidare till högskola. Därför ska den kvalificerade yrkesutbildningen kunna erbjuda kärnämneskurser om utbildningen kräver kompletterande studier i något eller några ämnen. På så vis slipper den som studerar att läsa både en kvalificerad yrkesutbildning och samtidigt kompletteringsläsa på komvux eller folkhögskola.

Herr talman! En stor svaghet i regeringens proposition är att den inte ger någon riktig beskrivning av vilken typ av utbildningar som ska ingå i den nya kvalificerade yrkesutbildningen. Hur kommer den fortsatta utbyggnaden att fördelas mellan högskolan och den nya kvalificerade yrkesutbildningen?

Jag anser att det är dags att bygga upp en helt ny typ av eftergymnasial utbildning. I den borde flera av dagens yrkesinriktade högskoleutbildningar ligga.

Folkpartiet föreslår i sitt nya högskolepolitiska program att en svensk variant av de amerikanska collegeskolorna införs. De ska bedriva såväl kvalificerad yrkesutbildning som förberedelser för högre utbildning. Efter en genomgången kvalificerad yrkesutbildning ska studenten ha möjlighet att vid ett universitet tillgodoräkna sig en del av poängen i kurser inom ett ämnesområde. Många skulle ha glädje av en sådan skolform mellan gymnasiet och högskolan.

Utbildningen inom dagens högskola har ju vitt skilda uppgifter. All grundutbildning syftar inte i verkligheten till att förbereda forskning på

högre nivå, och alla högskolekurser är inte forskningsanknutna. Det finns tvärtom ett allt större behov av eftergymnasial utbildning som inte hör hemma i den gamla akademiska traditionen. Därför måste den kvalificerade yrkesutbildningen öka kraftigt i omfattning. Inom skilda områden som teknik, social omvårdnad och informationsteknik finns det ett stort behov av kvalificerad välutbildad arbetskraft.

Vi liberaler tror att Sverige måste överge dagens verklighetsfrämmande modell enligt vilken alla nya högskolor betraktas som blivande universitet. Utbildningssystemet måste bli mer differentierat, och varje enskilt lärosäte måste genom sin specifika inriktning bidra till en mångfald i utbildningsutbudet. Fördjupad specialisering ger en ökad valfrihet och bättre kvalitet för studenten.

Det finns ingen anledning att fixera sig vid begreppet "akademisk" och påstå att alla utbildningar har samma vetenskapliga innehåll. Tvärtom måste statusen på kvalificerad yrkesutbildning höjas. Det är därför Folkpartiet tycker att det behövs en svensk variant av de amerikanska collegeskolorna – vi kan också kalla dem fackhögskolor eller yrkeshögskolor – med kvalificerad yrkesutbildning och viss förberedelse för högre utbildning. Efter genomgången kvalificerad yrkesutbildning enligt Folkpartiets modell ska studenten sedan ha möjlighet att vid ett universitet eller en högskola tillgodoräkna sig en del av poängen i kurser inom ett ämnesområde.

Det finns redan folkhögskolor som har en liknande inriktning på sin utbildning. Ett väldigt bra exempel är journalistutbildningen på Skurups folkhögskola. Den ger en mycket högre utbildning än man får på gymnasienivå – en bra yrkesutbildning – men den är inte strikt akademiskt inriktad. Vård, social omsorg och jordbruk är andra exempel på områden som skulle passa för en ny stor kvalificerad eftergymnasial utbildning.

Herr talman! Det är bra att en ny utbildningsform skapas, men det vore som sagt bättre om riksdagen öppnade för betydligt fler människor att få delta i den nya utbildningen. Genom att förändra både gymnasieskolan och högskolan skulle vi kunna ge den kvalificerade yrkesutbildningen en helt annan betydelse och en mycket större roll i det svenska utbildningssystemet.

Så, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 1 och till reservation 4 under punkt 3.

Anf. 9 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Herr talman! Sista helgen i februari i år fick jag möjlighet att delta i en rundabordskonferens i Aten på temat "Tillväxt, utbildning och sysselsättning i Europa". Det är viktigt att då och då kunna lyfta blicken från det specifikt svenska och se på vårt arbete med dessa frågor i ett vidare perspektiv. Talare efter talare beskrev den nya tiden och den nya tidens krav. Alla anar det nya samhällets strukturer. Alla beskriver det med samma ord: globalisering, kunskapssamhälle, den nya ekonomin, livslångt lärande. Det var ord och begrepp som inramade anförande efter anförande.

Alla betonade att det viktigaste verktyget för att forma detta nya samhälle är detsamma som vid tidigare stora strukturella förändringar: kunskap. Det gäller kunskap för att möta nya krav i samhälle och yrkesliv, kunskap för att känna trygghet i de snabba förändringarna, kunskap för

att förnya och bredda den kompetens som utgör ens ekonomiska trygghetsbas – ens plats på arbetsmarknaden.

Snabba förändringar i samhälle och yrkesliv kräver utbildningsformer som förmår att snabbt möta dessa förändringar. En modern utbildning måste kunna erbjuda rätt utbildning i rätt tid på rätt plats. Regeringens proposition *Kvalificerad yrkesutbildning* innehåller förslag till en ny eftergymnasial utbildning som mycket väl motsvarar de krav som en modern arbetsmarknad ställer, och det är med stor glädje jag noterar den enighet som finns bland oss i utskottet om att denna utbildning är både efterlängtat och nödvändig.

Sedan 1996, då försöksprojektet "Kvalificerad yrkesutbildning" startade, som jag fick förmånen att leda, har KY blivit ett begrepp för en utbildning väl anpassad för att möta aktuella krav på kunskap och kompetens. Från en blygsam start då KY omfattande ca 1 700 platser omfattar KY i dag ca 12 000 platser. Den spänner över de flesta branscher och över hela landet.

Jag ska här ge exempel på några av de hundratals utbildningar som i dag ingår i försöksverksamheten för att visa på att det finns förnyelse genom helt nya yrkesområden och förnyelse av gamla yrkesområden.

I Kramfors startar i augusti en utbildning i digital medieproduktion. Utbildningen ska ge bred kompetens i datateknik, bild, ljud, manus, video och multimedieproduktion.

Som mål har utbildningen program och materialproduktion för bl.a. multimedia, radio, video och TV. Undervisningen ska vara problemorienterad med varvade teoretiska studier och i samverkan med företag. Man kommer att läsa kommunikation, berättarteknik, datorgrafik, animation, radio, video, TV, digital ljudteknik och produktionsledning.

Ledningsgruppen, som ansvarar för utbildningen, består av representanter för Kramfors studiecentrum, högskolan i Kalmar, BK-vision, Kramfors Mediateknik AB, Mediadiction AB, Samsung Music Production och Strixory AB.

I Mariestad har vi en utbildning i bygghantverk. Utbildningen ska leda till hantverksmässig kunskap med byggnadsvård från restaurering av kulturminnen till ombyggnad och underhåll. Den ska ge kunskaper om ett långsiktigt hållbart byggande genom studier av de historiska byggnadsmaterialens egenskaper. Men man ska även få kunskaper inom beprövad byggteknik, återvinning och ekologi. Kurser som ingår är historia, byggnadsvård, restaurering, kretsloppsanpassat byggande, byggnadsdokumentation, entreprenad, lagstiftning, kvalitetsarbete osv. Göteborgs universitet ingår i ledningsgruppen tillsammans med Mariestads kommun liksom Göta kanalbolag AB, Statens fastighetsverk, Byggnadsarbetareförbundet och Byggmästareföreningen.

Herr talman! Dessa exempel beskriver väl den bredd och den förnyelse som KY i dag representerar.

Eftersom KY i dag är ett väl inarbetat begrepp ställer vi socialdemokrater oss bakom regeringens förslag att utbildningen även i den reguljära formen ska benämnas Kvalificerad yrkesutbildning, KY.

Efterfrågan på platser för kvalificerade yrkesutbildningar är i dag stor i hela landet och kommer med det ökande behovet av kvalificerat yrkeskunnande att bli ännu större. Detta är skälet till att vi för regeringen till-

kännager att det är mycket angeläget att på sikt utöka antalet platser inom denna nya utbildningsform.

KY har i dag en form som möjliggör snabb förändring, inte bara av utbildningens inriktning och innehåll utan även av dess geografiska placering.

Det nära samarbetet mellan utbildningsanordnare och arbetsliv, som är KY:s identitet, garanterar utbildningens aktualitet. Att ca 70 % av KY-studenterna i dag går direkt ut i anställning efter genomgången utbildning är ett bevis på att det är rätt utbildning i rätt tid.

En väl fungerande kvalificerad yrkesutbildning har planerats och genomförts av arbetsliv och utbildningsanordnare gemensamt. Genom att cirka en tredjedel av utbildningens omfattning är lärande i arbete hämtar studenterna en stor del av sina kunskaper från den kunskapsmängd som samlats ute på arbetsplatserna i produktionen av varor och tjänster. Dessa kunskaper kan inte erbjudas i teoretisk form, de måste inhämtas av den enskilde studenten i arbetssituationen på arbetsplatsen. Samtidigt måste dessa praktiska kunskaper balanseras av teoretisk kunskap för att ge den bredd som möjliggör djupare förståelse och utgöra bas för vidare studier.

Regeringens förslag att lärande i arbete, LIA, bör ges en omfattning motsvarande 25–35 % av den sammanlagda utbildningstiden möjliggör väl denna balans.

Signaler om förändrade krav i den specifika yrkessituationen når med den enskilde studenten mycket snabbt utbildningsanordnaren som kan anpassa de teoretiska delarna i utbildningen till dessa nya krav. Så garanteras rätt utbildning i rätt tid för studenten.

Herr talman! En förhoppning inför försöksverksamheten med viss kvalificerad yrkesutbildning var att utbildningsformen skulle locka studenter som annars inte skulle ha sökt sig till eftergymnasiala studier. Andelen deltagare med en bakgrund i hem utan studietraditioner *är* högre i dessa utbildningar än i högskolan.

Den kvalificerade yrkesutbildningen rekryterar i betydande grad studenter från gymnasieskolans yrkesförberedande program. I dagsläget har ca 35 % av KY-studenterna denna bakgrund, vilket visar att kristdemokraternas påstående att KY skulle ha inbyggda hinder för denna grupp av gymnasieelever helt saknar grund.

Hur kristdemokraterna tänker i fråga om krav för tillträde till kvalificerad yrkesutbildning är för mig helt obegripligt. Regeringen föreslår att sökande till de kvalificerade yrkesutbildningarna ska uppfylla samma krav på grundläggande behörighet som gäller för högskolan. Kristdemokraterna känner enligt Yvonne Andersson stor oro för att detta kommer att omöjliggöra för gymnasieelever från yrkesinriktade program att vinna tillträde till kvalificerade yrkesutbildningar. Samtidigt kräver man från kristdemokraterna att de kvalificerade yrkesutbildningarnas teoretiska delar ska knytas till den akademiska högskolan. Hur får Yvonne Andersson denna ekvation att gå ihop?

Och så är det Ulf Nilsson och Folkpartiet. För vilket arbetsliv är den kvalificerade yrkesutbildning som Folkpartiet förespråkar tänkt?

Från både arbetstagare, arbetsgivare och studenter har vi i Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning – där även arbetslivets representanter finns med – mött krav på både bredd och djup i kunskaper och kompetens. Som svar på dessa krav förespråkar Ulf Nilsson en utbildning som

ska vara en komplettering till en ny, mycket smal yrkesutbildning i gymnasieskolan med en lägre teoretisk ambitionsnivå än vad dagens yrkesinriktade program har. Vi i kommittén har mött kraven på en flexibel och snabbt omställningsbar utbildningsform. Folkpartiet kontrar med en utbildning med fasta utbildningsvägar och klara avgränsningar. Hur har Folkpartiet kunnat hamna så helt vid sidan om övriga partiers diskussioner när det gäller kvalificerad yrkesutbildning?

Herr talman! Jag yrkar bifall till regeringens förslag som innehåller en helt unik, ny utbildningsform anpassad till ett snabbt föränderligt arbetsliv för att kunna erbjuda trygghet både för arbetstagare och för arbetsgivare genom att anordna just rätt utbildning i rätt tid och på rätt plats.

Anf. 10 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag lyssnade noga på vad Majléne Westerlund Panke sade angående begreppet kvalificerad yrkesutbildning. Hon sade att det nu har funnits ett antal år, att folk känner till vad det är och att det därför ska finnas kvar. Kommer ett bättre alternativ att erbjudas, vilket vi har, nämligen yrkeshögskolan, tycker jag att man ska välja det nu när det blir en permanent verksamhet. Yrkekshögskolan har också i sig en högre status som är viktig för de elever som går på utbildningen.

Jag var, herr talman, inte i Aten och deltog i en debatt om utbildning, men den var säkert intressant. Däremot var jag i Svängsta i Blekinge i fredags och träffade ett antal företrädare för dem som har hand om kvalificerad yrkesutbildning där. Den fråga som jag fick med mig till den här debatten var: Vilken volym kan vi räkna med framöver? Då sade jag att det står i betänkandet att antalet utbildningsplatser utökas på sikt. Vad betyder det? frågade de. Jag sade att jag skulle fråga socialdemokraterna i debatten vad det betyder på sikt. Jag har redan frågat en gång, men jag har inte fått något svar.

Att antalet utbildningsplatser utökas, betyder det att det blir fler än de 12 000 nu och de 12 500 nästa år? Jag gissar att det är så. Blir det 25 000, som vi vill ha, år 2004, eller blir det någonting mitt emellan? Jag gissar att ni har funderat lite grann på det.

Betyder på sikt att det är på ett, två, tre, fyra och fem års sikt? De som sysslar med den här utbildningen vill kunna ha en framförhållning som är lite längre än vad de har möjlighet till i dag genom den här väldigt ludiga skrivningen.

Anf. 11 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Som alla som har lyssnat på debatten har förstått anser även vi socialdemokrater att 12 500 platser inte är tillräckligt för att täcka det behov som har visat sig finnas av kvalificerad yrkesutbildning, KY.

Vi låser inte fast oss i ett fast antal platser år 2002, 2003, 2004 och 2005, men vi är mycket tydliga när vi till regeringen skickar med kravet på att antalet platser på kvalificerad yrkesutbildning måste ökas. Det är vår signal till regeringen. Regeringen måste då naturligtvis svara med ett antal platser och år för detta antal platser.

Vad vi gör är att vi skickar över bollen till regeringen.

Anf. 12 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag låter då frågan gå vidare till skolministern när hon ska yttra sig i den här frågan.

Jag tycker ändå att det vore på sin plats att vara lite mer konkret. Ni är ju alltid mycket mer konkreta t.ex. när det gäller platser inom högskolan. Vi vet exakt hur många platser som varje högskola ska ha. När det gäller vuxenutbildningen finns det också angett precis hur många platser det ska vara. Men just när det gäller kvalificerad yrkesutbildning är det inte så noga att tala om hur många platser det är fråga om och när de ska införas. Det är en inkonsekvens som jag har väldigt svårt att förstå.

Anf. 13 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag får väl då påminna Lars Hjertén om att regeringen på vårt önskemål faktiskt parallellt från 1996 fram till dags dato har utökat antalet platser i kvalificerad yrkesutbildning från de 1 700 när vi startade upp till 12 000 som vi har i dag, så en utökning har ju skett. Vad som nu inte finns med för åren 2000–2004 är alltså ett fast antal platser utöver de 500 som faktiskt finns med. Det är skillnaden.

Vi har markerat att vi vill se en utökning av antalet platser. Vad vi däremot inte har gjort är att lägga oss på ett fast platsantal, som moderaterna har valt att göra. Ända sedan 1996 kan man säga att vi har levt med att de platser som regeringen har erbjudit alltid har plussats på av moderaterna. Men det har alltså plussats på rejält mellan 1996 och 2001. Det tycker jag är viktigt att ta med i sammanhanget.

Anf. 14 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke talar om KY som rätt utbildning, att den ska ske i rätt tid och på rätt plats. Det tycker jag är grunden för utbildning. Skulle vi föreslå något annat härifrån skulle det vara väldigt tråkigt; om det var fel utbildning, vid fel tid och på fel plats. Det är alltså grunden och det håller jag helt och klart med om.

Men om de här tre momenten ska gå samman krävs det också att de som anordnar utbildningen, alltså de som fixar den på plats lokalt, decentraliserat runtom i landet, vet vad de har att vänta sig och även de elever som har tänkt sig att söka till en sådan utbildning. Det gäller också näringslivet runtomkring. På en plats kanske man säger: Här behöver vi verkligen 5 eller 20 stycken inom ett speciellt område. Tänk om vi kunde starta en utbildning här. Vi ser att på fem års sikt behöver vi så här många. Det är då också viktigt att man vet hur mycket resurser och vilket antal platser man har, så man får möjlighet att starta en kvalificerad yrkesutbildning för att kunna ha en hög kvalitet och för att kunna säkra näringslivet på platsen. Jag håller med Lars Hjertén om att det då är viktigt att man vet hur många platser som finns och vilka resurser som ligger i systemet. Jag ska sedan ställa frågan vidare till skolministern om hur många platser man har tänkt sig.

Men det som jag funderar vidare på också är detta med validering, för ska det vara rätt utbildning ska den också vara gångbar för mig som student. I betänkandet står det att validering ska utredas nu. Men hur ser Majléne Westerlund Panke på valideringen? Kan man försöka sammankoppla KY med några andra utbildningar? Hur viktigt anser Majléne Westerlund Panke att det är att vi får en bra validering av bl.a. KY?

Anf. 15 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag ska först besvara frågan som gällde antalet platser. För nästa år finns det ju klart uttalat hur många platser det finns. Vad som inte är uttalat är alltså hur många platser som finns för åren 2003, 2004, 2005 och framåt. Jag utgår från att det kommer att finnas klart uttalat hur stor ökningen av antalet platser kommer att vara under efterkommande år, så i det fallet kommer man säkert att veta hur stor ramen inom vilken man ansöker om nya platser är.

När det gäller validering delar jag Sofias uppfattning att det är väldigt viktigt att se på kunskapen som sådan i första hand och inte varifrån man har inhämtat kunskapen.

Man kan väl säga att kvalificerad yrkesutbildning under försökstiden har varit unik såtillvida att vi har hämtat kunskapen från olika håll i samhälle, yrkesliv och utbildningsväsende. Vi har också sammankopplat kunskaper och utbildningsnivåer. Vi har haft elever från både gymnasieskola och högskola och elever med kunskaper från arbetslivet i samma utbildning. Så det där med fasta avgränsningar är inget koncept som KY kan eller vill arbeta efter.

Anf. 16 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag blir glad över att höra att Majléne Westerlund Panke säger att det är viktigt att vi nu ökar antalet platser så att anordnare, näringsliv och studenter runtom i landet vet vad som komma skall.

Vad sedan gäller valideringen är det oerhört viktigt med en ny examen, som vi nu kommer att besluta om. För mig som studerar är det viktigt att veta vad det kommer att innebära. Förhoppningsvis, och det är tanken hos många, att man ska kunna gå direkt ut i arbete. Men många som börjar att studera kommer ju också på att det är riktigt roligt att plugga och få in lite ny kunskap i huvudet, att man kanske ska studera vidare på universitet eller högskola. Det är ju väldigt viktigt att den övergången är klar om det också är så att man vill studera internationellt.

Valideringen är alltså oerhört viktig. Och jag hoppas att det kommer att bli ett tydligt förslag från regeringen när den här undersökningen är klar.

Anf. 17 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Man kan säga att det är vid två tillfällen i dag när det gäller denna utbildning, den kvalificerade yrkesutbildningen, som det tillämpas validering. Man tillämpar validering vid antagning av studenter i väldigt stor utsträckning genom att man ser på yrkeserfarenhet och kunskaper som har inhämtats i yrkeslivet. Det gör man för att bedöma om eleverna kan klara de krav som den kvalificerade yrkesutbildningen ställer.

Så har man också en validering när det gäller examen inom kvalificerad yrkesutbildning. Där ser man på vad eleverna kan tillgodoräkna sig för fortsatta högskolestudier. Ca 10 % av alla som har gått igenom den kvalificerade yrkesutbildningen fortsätter faktiskt sina studier direkt efteråt, och 70 % av dessa 10 % visar sig fortsätta sina studier på högskolan.

Så valideringen fungerar redan i dag i praktiken, kan man säga, både för de som ska in och de som ska ut. Jag tror att det finns mycket att lära

för andra delar av vårt utbildningsväsende när det gäller hanteringen av kunskap inom den kvalificerade yrkesutbildningen, som jag tycker har kommit väldigt långt när det gäller det nya tänkandet i fråga om att validera kunskap.

Anf. 18 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke frågar vad vi i Folkpartiet tänker oss att vår kvalificerade yrkesutbildning ska vara inriktad på för yrkesliv. Det är en intressant fråga med tanke på att varken propositionen eller betänkandet säger någonting om vilken typ av utbildning man tänker sig. Man är också väldigt oklar om omfattningen. Jag trodde att det framgick av Folkpartiets motion att vi vill ha en bred eftergymnasial yrkesutbildning där man har möjlighet att komplettera från gymnasieskolan och därmed också har möjlighet att ta steget in i högskolan. Det är ju därför jag kallar regeringens förslag för ett litet, alltför litet, steg och också hävdar att det har för lite kontakt med verkligheten.

I dag blir 59 % av en årskull behörig för högskolestudier. Då blir min fråga till Majléne Westerlund Panke: De fyra av tio gymnasieelever som inte uppnår den här behörigheten, vad ska de göra?

Anf. 19 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är riktigt okej att hänvisa till ett tidigare replikskifte, men i ett sådant talades det om att man väl inte kunde tänka sig fel utbildning i fel tid när vi nu ska genomföra en ny utbildningsform. Tänk, det är precis det jag tycker att Folkpartiet föreslår; fel utbildning i fel tid.

Kvalificerad yrkesutbildning är en så flexibel utbildningsform att vi inte kan diskutera i termer av fasta utbildningsvägar. Fasta utbildningsvägar diskuterade man kanske tidigare i högskolans program, där den ena kursen följdes av den andra och de var lika år efter år. Men även där börjar ju förändringarna att ske. Man börjar bli mer flexibel. Man börjar förändra sig efter de aktuella krav som finns ute i samhället och som möter studenterna när de kommer ut.

Då erbjuds studenter en utbildning som är oerhört smal och som inte har någon teoretisk bredd och bas för att möta ett yrkesliv där man kräver ett livslångt lärande. Det kan jag inte tolka på något annat sätt, Ulf Nilsson, än att Folkpartiet här har ställt sig vid sidan om och kommer med ett förslag som just innebär helt fel utbildning i fel tid, för det hör snarare hemma på 50-talet än år 2001.

Anf. 20 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag hänvisade inte till något tidigare replikskifte utan jag hänvisade till den fråga som Majléne Westerlund Panke ställde i sitt anförande. Det är ju *er* föreslagna utbildning som är väldigt smal. Jag förstår inte hur Majléne Westerlund Panke kan komma till slutsatsen att Folkpartiets förslag på något sätt skulle vara smalt. Vi föreslår tvärtom en väldigt bred utbildning för många elever. Dels är den öppen för dem som har missat vissa saker i gymnasieskolan och ska komplettera samtidigt med den kvalificerade utbildningen, dels är den öppen för dem som vill ta steget vidare till högskoleutbildning efter kvalificerad yrkesutbild-

ning. Det är en ny mellanform för betydligt fler än de här ca 12 000 studerande eller vad det nu är fråga om.

Herr talman! Min fråga från förra repliken kvarstår. Vad blir det, med det stela behörighetssystem som regeringen här föreslår, av de fyra av tio gymnasieelever som inom fem år inte lyckas nå upp till den högskolebehörighet som ni vill kräva för att man ska få läsa på kvalificerad yrkesutbildning?

Prot. 2000/01:103

3 maj

Kvalificerad
yrkesutbildning

Anf. 21 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Folkpartiet och Ulf Nilsson har ju både i sin motion och i debatten här i dag kanske snarare fört en gymnasieskoledébat än en debatt omkring kvalificerad yrkesutbildning, den proposition och de förslag som faktiskt föreligger.

Låt mig säga att när jag läste Ulf Nilssons motion slog det mig att Folkpartiet faktiskt aldrig har haft någon ledamot med i Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning. Man märker det för att mycket av det som skrivs kommer sig av en brist på kunskap om vad den kvalificerade yrkesutbildningen står för, vilken enorm bredd den har och vilka stora nya inriktningar det finns.

Det finns också en brist på kunskap om vilken stor anpassningsförmåga man har arbetat med. Det är väldigt radikala grepp när det gäller den validering av kunskaper som, som jag sade, innebär att 35 % av studenterna i kvalificerad yrkesutbildning faktiskt kommer från de yrkesförberedande programmen. Många kommer också direkt från yrkeslivet med alla de kunskaper som de har fått där. Jag kan lova Ulf Nilsson att det här fungerar. Det fungerar alldeles utmärkt.

Om vi nu ska gå in på gymnasiedebatten så är det inte alltför många år sedan som inte ens 40 % av en årskull hade högskolekompetens. Det var under den tid då vi hade en del av gymnasieskolan som var treårig och en annan som var tvåårig. 60 % av ungdomarna gick tvååriga utbildningar. Så man kan också se det som en positiv utveckling att det i dag är 59 % i stället för kanske 39 % som faktiskt har grundläggande högskolebehörighet med sig direkt från gymnasieskolan.

Anf. 22 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke visar återigen exempel på detta att man bygger system som mer tar hänsyn till de stora linjerna i samhället än till enskilda människors behov. Jag blir naturligtvis lite besviken över att höra det jag hör, ett ojande när jag försöker värdera upp den praktiska kunskapen, yrkeskunskapen. Jag tror att det finns många bland dem som drev fram arbetarrörelsen, jag *vet* att det finns flera, som skulle bli bekymrade, för detta hån skulle lika gärna kunna falla över dem i dag.

Det vi har försökt göra är att se möjligheterna i bredden. Vi vill ha en lika flexibel, kvalificerad yrkesutbildning som i den försöksverksamhet som har bedrivits, men vi vill kalla den yrkeshögskola för att visa på dess status.

Att Majléne Westerlund Panke inte förstår hur man ska kunna arbeta tillsammans med en akademisk högskola i teoretiska ämnen trots att en del av dem som kommer in på en yrkeshögskola inte har behörighet är också märkligt. Det handlar ju om att arbeta med kunskap som bygger på

vetenskaplighet och om att arbeta med kunskap som har beprövad erfarenhet som grund. Att det finns en flexibilitet på det här området är ju inte ett dugg märkligare än mycket annat.

Vi vill dessutom ha en kvalificerad yrkesutbildning, som vi kallar yrkeshögskola, till vilken ungdomarna ska kunna söka direkt efter gymnasiet, och då räcker det inte med 35 %. Vart tar de andra eleverna vägen som har gått yrkesförberedande linjer och inte kan komma vidare på en kvalificerad yrkesutbildning? Det bygger ju på att den försöksverksamhet som hittills har bedrivits i hög grad har tagit in människor som inte har gått direkt från gymnasiet.

Anf. 23 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Praktiska kunskaper har alltid värderats högt inom arbetarrörelsen, Yvonne Andersson. Men de har värderats i förhållande till de krav som ställs på arbetsmarknaden. Vi har aldrig förordat att elever och studenter ska ha lägre nivå på sina praktiska kunskaper än som krävs ute i arbetslivet. I dag krävs det en annan kombination i arbetslivet av praktiska kunskaper och teoretiska kunskaper. Och vi är beredda att möta de nya kraven. Vad jag upplever är att kristdemokraterna blundar för dessa krav och försöker bygga upp en bild av en arbetsmarknad där man fortfarande är anställningsbar med endast praktiska kunskaper. Det är man inte längre, Yvonne Andersson.

Jag skulle känna väldigt stor oro för elever med praktisk begåvning, utan teoretisk kunskap, om det nu finns några sådana, om Yvonne Anderssons modell för praktisk yrkesutbildning skulle få genomslag och bli verklighet. Det finns säkerligen inte särskilt mycket efterfrågan på de elever som kommer ut på arbetsmarknaden med de kunskaper och den kompetens som Yvonne Andersson utmålar.

Anf. 24 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det bekymrar mig att Majléne Westerlund Panke inte har läst vår motion bättre. Men jag kan inte redogöra för den nu. Det finns inte tid för det. Det bekymrar mig också att någon tror att det är en ensidighet på grund av att man försöker lyfta fram någonting som ska balansera och komplettera varandra. Det är ändå människor som ska leva i samhället.

När tänker socialdemokraterna lyfta fram den praktiska kunskapen inom t.ex. de teoretiska ämnena? När ska det bli en enda bedömning i så fall utifrån praktiska erfarenheter och kunskaper i många av de s.k. teoretiska utbildningarna? Behöver vi inte inom alla områden en kombination av många kunskaper? Kan vi då inte erkänna att en del människor har mer av det ena och mindre av det andra och tvärtom. Det handlar ju om den bredden. Inte ska Majléne Westerlund Panke över huvud taget stå och säga att socialdemokraterna värnar om de praktiska kunskaperna i dag. Vi har ett antal yrken som har teoretiserats och där man inte ens får studiemedel för att fördjupa sig när det kommer in praktiska moment.

Jag tycker egentligen att det finns en märkvärdighet i det som sägs, och det bekymrar mig att Majléne Westerlund Panke i dag använder en debattstil som talar om att mörklägga och talar om det obegripliga i våra förslag i stället för att hitta lösningar så att vi kan komma vidare för att

Anf. 25 MAJLENE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Bättre lyft för de praktiska kunskaperna än förslaget om kvalificerad yrkesutbildning utgör har jag väldigt svårt att föreställa mig. Här finns alltså en värdering av de kunskaper som finns ackumulerade ute i arbetslivet i produktionen av varor och tjänster, upphöjda, om det är så Yvonne Andersson vill uttrycka det, till att bli helt jämställda med de teoretiska kunskaperna. I den kvalificerade yrkesutbildningen fungerar nämligen inte de teoretiska kunskaperna om inte de praktiska kunskaperna som man inhämtar direkt ute på arbetsmarknaden finns med. Men det är faktiskt så, Yvonne Andersson, att ute på arbetsmarknaden fungerar inte bara de praktiska kunskaperna om inte den teoretiska kunskapen finns där. Och det är ju detta som är det unika med den kvalificerade yrkesutbildningen. Det är balansen mellan den praktiska kunskapen, hämtad direkt i arbetslivet, och den teoretiska kunskapen, som väldigt ofta inom kvalificerad yrkesutbildning hämtas från högskolan. Och det är med den kombinationen som den enskilde studenten ges möjlighet att möta de nya kraven som finns ute på arbetsmarknaden och i samhället.

*Kvalificerad
yrkesutbildning*

Anf. 26 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Mycket är redan sagt i denna debatt. Jag ska från Vänsterpartiet lämna några synpunkter. Men inledningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande. Den kvalificerade yrkesutbildning som vi diskuterar här i dag är en för många välkommen reform. Den försöksverksamhet som ligger till grund har ju, liksom många har sagt här, i huvudsak fungerat väl. Vänsterpartiet ser positivt på ett nära och konstruktivt samarbete mellan skola och utbildningssystem å ena sidan och näringslivet och arbetslivet å andra sidan. Samtidigt vill vi, nu som tidigare, påpeka att relationen mellan utbildningssystemet och näringslivet inte alltid är oproblematisk. Det är en viktig uppgift för politiker och dem som är aktiva i utbildningsväsendet i allmänhet att vara vaksamma så att det som ibland är kortsiktiga intressen från näringslivet inte tillåts påverka det långsiktiga målet om en bildning där kritiskt tänkande och helhetssyn är ledord.

Samhällsutvecklingen har lett till att behovet av kontinuerligt lärande ökat. I det sammanhanget används ofta benämningen det livslånga lärandet. Dagens samhälle är föränderligt, kunskapsområden vidgas ständigt, och uppfattningen om vad som är kunskap skiftar. Efter avslutade utbildningar kommer vi att mötas av krav på nya kunskaper, och lusten att tillägna oss dem kommer att behöva aktiveras livet igenom. En del arbetsuppgifter kommer att utföras med hjälp av ny teknik. Kompetensutveckling inom och för arbetslivet är nödvändig inom alla yrken. Detta är ett gemensamt ansvar för arbetsmarknadens parter. För individen behövs det möjligheter till återkommande utbildningstillfällen under livet. Det behövs utbildning som knyter an till specifika yrkesområden men också sådan som ger kompetens i vid mening, en kompetens som ger individen styrka att möta de föränderliga krav som dagens samhälle ställer.

Låt mig nämna några för oss vänsterpartister viktiga punkter i det nu framlagda förslaget om kvalificerad yrkesutbildning:

1. Arbetslivets medverkan är viktig, något som också betonas i förslaget. Dessutom är det viktigt, som också betonas, att det gäller produktion av varor och tjänster inom såväl privat som offentlig sektor. Att med begreppet arbetsliv avses både arbetsgivare och arbetstagare är naturligt. Tyvärr är det inte alla gånger på det viset. Likhetstecknet mellan arbetsliv och näringslivet, företrätt av arbetsgivarna, är många gånger tydligt i utbildningssammanhang.
2. Målsättningen att genom den föreslagna utbildningen kunna minska den sociala och etniska snedrekryteringen är viktig. Det är allvarligt om vi inte ska förmå oss att minska klasstillhörighetens betydelse inom utbildningssystemet. Det är också allvarligt om människor med utländsk bakgrund inte ska ges likvärdiga möjligheter till utbildning. Kvalificerad yrkesutbildning kan, rätt hanterad, bidra till ett rättvisare utbildningssystem.
3. Det är viktigt att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval. Att lyfta fram jämställdheten som en rättvis- och demokratifråga är nödvändigt. Beträffande skrivningarna i propositionen om att det krävs ett aktivt och målmedvetet arbete inom området förväntar vi i Vänsterpartiet oss att den ambitionen omsätts i praktiskt handlande.
4. Utbildning måste också finnas tillgänglig för dem som har ett funktionshinder. Delaktighet och jämlikhet för funktionshindrade i samhället och arbetslivet förutsätter delaktighet och jämlikhet i alla former av utbildning. Som vänsterpartist tycker jag att det är värdefullt att de här skrivningarna är tydliga i propositionen. Det är även viktigt att den kvalificerade yrkesutbildningen förmår att leva upp till dessa ambitioner.
5. Verkligt studentinflytande och delaktighet skapar goda möjligheter för att målen med en utbildning ska uppnås. Ska den kvalificerade yrkesutbildningen ge de studerande bra redskap för ett framtida yrkesliv är det bl.a. just inflytande och delaktighet som är viktigt. Naturligtvis ska inflytandet och delaktigheten inom utbildningen utövas på alla nivåer, såväl nationellt som regionalt och lokalt.
6. För att den kvalificerade yrkesutbildningen ska bli lyckad krävs det kvalitet, vilket sagts här många gånger tidigare i dag. Den nya myndigheten spelar i det sammanhanget en avgörande roll. För att utbildningen dessutom ska kunna vara flexibel och utbudet vara föränderligt, något som är en nyckel i den här utbildningen, är en central myndighet viktig.

Herr talman! Avslutningsvis får jag konstatera att utskottet gör ett tillkännagivande till regeringen om att det är angeläget att antalet platser inom den kvalificerade yrkesutbildningen på sikt utökas. Vi i Vänsterpartiet ser fram emot att i samverkan med den socialdemokratiska regeringen förverkliga det som sannolikt blir riksdagens mening i frågan.

Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Lennart Gustavsson vart de 40 % av ungdomarna som slutar gymnasieskolans linjer ska ta vägen. Hur ska de kunna gå vidare och finna meningen med livet? Ska skoltrötta elever efter 13 års skolgång tvingas vara kvar i ett skolsystem för att få akademisk behörighet?

Vidare: Hur kan ni stödja Socialdemokraterna i detta med att unga människor ska tvingas gå arbetslösa en period för att *senare* få en yrkesutbildning? Det är ju precis det som vi alldeles nyss hörde.

Anf. 28 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Vad Yvonne Andersson tar upp är diskussionen om hur gymnasieskolan ska vara utformad. Ska vi ha som målsättning att vi ska ha en gymnasieskola som har visioner om att ge alla högskolebehörighet? Kristdemokraterna anser inte det. Jag respekterar Kristdemokraternas åsikt i den frågan, men jag som vänsterpartist tänker aldrig ställa upp på en situation där vi redan tidigt delar in våra gymnasiestuderande – och kanske ännu tidigare – i ett A- och ett B-lag. Det är viktigt att vi vågar tro att vi ska se till att vi har en gymnasieskola som kan ge alla den möjligheten.

Det måste vara fel väg, en uppgiven inställning, att säga att vi nu måste se till att det blir andra krav. Delar inte Yvonne Andersson uppfattningen att det här innebär en sänkning av kraven?

Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det gör jag inte. Jag menar att en fordonstekniskt kunnig elev har lika viktig kunskap som den har som är kunnig i historia. För mig har kunskap i sig ett värde, och den utövas på olika områden.

Jag skulle önska, herr talman, att Vänsterpartiets Lennart Gustavsson svarade på min fråga: Vad vill ni erbjuda de 40 % som inte klarar detta? Ni kan ha vilka mål och visioner som helst med gymnasieskolan – det har jag också – men vi kristdemokrater vill att alla ska nå så goda mål som möjligt när det gäller gymnasieskolan. I backspegeln ser vi dock i dag att inte alla orkar, av skilda skäl. Därför tror vi på det livslånga lärandet. När som helst i livet ska man kunna komma tillbaka för att få den kunskap som man inte tillägnat sig då man var i åldern 16–19 år.

Vad tänker ni göra med de här ungdomarna när ni inte kan erbjuda en fortsättning på deras yrkesförberedande utbildning så att de kan gå vidare och successivt också lära sig teoretiska ämnen? Också ni i Vänsterpartiet nedvärderar den praktiska kunskapen så att den i form av ett gesällprov inte ska kunna vara inträdeskrav för kvalificerad yrkesutbildning. Detta är märkligt, och detta kommer att förhindra unga människor att gå vidare i en utbildning. I stället tvingas de kanske att gå in i arbetslöshet för att senare i livet fångas upp i arbetsmarknadsutbildningar och annat. Detta är en utslagning av unga människor som vi kristdemokrater inte kan acceptera.

Anf. 30 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Praktisk kunskap nedvärderas av Vänsterpartiet – fel! Jag skulle vilja veta i vilket sammanhang vi på något sätt har gjort det.

Det handlar om en kunskapssyn, att man tillägnar sig kunskap utifrån livets olika skeden.

Vidare har vi återigen frågan om de elever som misslyckas. Problemet är huvudsakligen *varför* dessa elever misslyckas. Inriktningen måste ju vara att minimera misslyckandet hos eleverna och inte, som Yvonne Andersson gör, att konstatera misslyckandet och sedan sätta in åtgärder. Åtgärderna måste, som jag tidigare sagt, vara inriktade på att se till att misslyckandena inte uppstår.

Yvonne Andersson försökte också göra en poäng här. Vi i Vänsterpartiet skulle nämligen nedvärdera elever som exempelvis gått på det fordonstekniska programmet – helt fel! Själv har jag lång erfarenhet från arbete med elever inom praktiska program och jag vet värdet av deras kunskaper. Lite grann av det värdet tycker jag faktiskt att vi tar till vara genom att nu erkänna att vi ska ha en ny eftergymnasial utbildning, s.k. kvalificerad yrkesutbildning. På något sätt tar vi tag i detta och ger här en ny möjlighet, en ny chans. Precis som sagts här tidigare är detta en ny utbildningsreform som helt och hållet ligger i tiden.

Anf. 31 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det är inte så länge sedan svenska folket fick sin yrkesutbildning genom att gå i den obligatoriska skolan, i folkskolan, för att därefter välja någon av de många yrkes- eller fackskolorna eller gå in som lärling på ett företag eller hos en hantverkare.

I dag har vi den förberedande yrkesutbildningen på gymnasiet. Yrkesskolorna och fackskolorna är i stort sett borta och lärlingsutbildningarna finns inte längre kvar. Yrkesutbildningarna efter gymnasietiden har förts över till högskola och universitet. Det har skett relativt nyligen. Det gäller i första hand yrkesutbildningar med ett teoretiskt inslag som motiverar att man lägger dem där man kan göra en forskningsanknytning av utbildningen.

De flesta av oss är överens om att detta inte täcker hela behovet av en yrkesutbildning. Det finns ett glapp i det svenska utbildningssystemet för närvarande när det gäller eftergymnasial yrkesutbildning. Vi har sett detta i de förslag som har kommit här i riksdagen på eftergymnasiala yrkesutbildningar. Det har gällt yrkeshögskola som bl.a. Ulf Nilsson nämnde som ett förslag. Sofia Jonsson och Yvonne Andersson nämnde det som förslag från sina partier.

Det har också varit förslag på att införa i ny form en lärlingsutbildning. Det har gått trögt. Det har inte vunnit något gensvar från regeringen, man har inte kommit med något förslag, och det kanske är lätt att förstå att det är så.

När det gäller yrkeshögskola är det skäl att tänka sig för om man ska införa det, bl.a. av de skäl som Sofia Jonsson tog upp, att yrken snabbt ändrar karaktär. Det uppstår nya yrken. Det är en omsättning på yrkessidan som gör att det är svårt att ha en yrkesskola för vissa typer av yrkesutbildningar.

Vad gäller lärlingsutbildningen är det främst arbetsmarknadens parter som har problem med införandet av en sådan i stor skala. Bland arbetstägarna ser man tillbaka på den gamla lärlingsutbildningen med en viss skepsis. T.ex. när det gäller arbetsrätten skulle man inte vilja se de gamla lärlingarnas situation upprepade i de svenska företagen. Från arbetstagar-

nas sida ser man risken för att vi skulle få ett system där företagen kunde använda eleverna och lärlingarna som gratis eller underbetald arbetskraft. Den är naturligtvis kännbar.

För arbetsgivarna är det ett problem att införa lärlingsutbildning i stor skala därför att man är medveten om att det kan medföra ingrepp i produktionen, alltså produktionssänkningar. En lärling som ska beredas plats i en produktionsenhet, vid en maskin exempelvis, tar en del av produktionsutrymmet. Likadant måste man avsätta kvalificerad arbetskraft som handledare och lärare för dessa elever. Då vill man ha garanti för en ersättning.

Det är lite av skälen till att det har varit svårt att få gehör för lärlingsutbildningen från arbetsmarknadens parter sida.

Med KY, kvalificerad yrkesutbildning, som vi har förslag om nu undviker man dessa hinder. Man har hittat en farled där de här grynnorna och skären inte finns. Den är formad på det sättet att den är anpassad efter det rörliga och föränderliga behovet av kompetens ute på arbetsmarknaden. Det är det som ska vara grunden för att man ska starta en utbildning. Man behöver inte känna till behovet inom ett visst yrke om tio eller fem år. Den flexibiliteten är naturligtvis oerhört värdefull i ett modernt samhälle.

Arbetsstagarna ser det här naturligtvis med glädje, eftersom KY som regel direkt leder till en anställning i ett företag. Den är konstruerad så att det finns ett behov hos företagen. Och företagen är naturligtvis helt positiva bl.a. av det enkla skälet att det är ett snabbt och effektivt sätt att snabbt täcka kompetensluckor i företaget.

Det är inte svårt att förstå att alla partier är överens om att det här är en bra utbildning. Det finns heller inget yrkande om avslag på propositionen. Flertalet av de reservationer som ligger handlar om att man vill ha längre tid för utbildningen – tre och ett halvt år i stället för tre, man vill ha fler platser. Det vill vi allihop, inklusive majoriteten i utskottet som i betänkandet skriver att man vill ge ett tillkännagivande till regeringen om att det är angeläget att antalet platser inom yrkesutbildningen på sikt utökas. Även där är vi överens.

Jag skulle vilja till Ulf Nilsson, som har talat mycket om behovet av en yrkeshögskola och av att snabbt införa en lärlingsutbildning, säga att när KY nu genomförs före yrkeshögskolorna och lärlingsutbildningen är den ingalunda något hinder för genomförandet av en yrkeshögskola och en lärlingsutbildning. Tvärtom kan man förvänta sig att det är nyttiga erfarenheter som KY ger när det gäller samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare som kommer att ske lokalt, intimt i bara ett par företag. Där kommer det säkert att utvecklas traditioner som är till gagn för en lärlingsutbildning.

Studiemedlen har inte så många talat om. Det är naturligtvis en viktig bit. Majléne Westerlund Panke tog upp den därför att det finns i KY en stark faktor som bidrar till att man får en minskning i den sociala snedrekryteringen. Det är kanske en av de tydligaste åtgärder som har vidtagits för att få åtminstone en liten justering av detta. Det bli bättre ju mer KY kan utvecklas. Det är naturligtvis bra att man har en utbildning som har en direkt fortsättning in i resten av utbildningssystemet. Högskolor och universitet är möjliga att nå direkt från KY.

Prot. 2000/01:103
3 maj

*Kvalificerad
yrkesutbildning*

I valideringsfrågorna kan jag hålla med tidigare talare om att de behöver utvecklas. Det tror jag är klokt att man inte gjort det på ett så här tidigt stadium utan ser vilka typer av utbildningar man får, vilka schatteringar, och hur universitet och högskolor inte minst kommer att värdera de här utbildningarna. Där tror jag att Högskoleverket får ta en rätt stor del av arbetet och göra den validering som de normalt gör i andra sammanhang.

Från Miljöpartiets sida kan jag bara säga att vi är glada över det samarbete som vi har haft med Vänsterpartiet och regeringen i utformningen av propositionen. Vi har under lång tid stött KY och när vi har kunnat också i samverkan med regeringen fått fram pengar till den. Vi ser med glädje att det här kommer till stånd och hoppas att det går att få fram mer pengar relativt snart.

Därmed avslutar jag med att yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 32 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att fråga Miljöpartiets Gunnar Goude hur han ser på de ungdomar som i dag – vi har erfarenheter sedan flera år – går ut från yrkesförberedande linjer och som av skilda skäl inte har måttat med att få allmän högskolebehörighet. Det önskar vi att gymnasiet ska ge alla, och det gör också kristdemokraterna.

Varje kull som går ut och som inte har detta är enskilda människor. Jag vet att Miljöpartiet talar mycket om enskilda människor. Hur ser ni på dem? Ska de kunna gå in i en utbildning med studiemedel för att förkovra sig inom de områden som de är intresserade av för att kanske efter några år gå vidare och läsa in de teoretiska områdena? Hur ser ni på att porten är så trång och den utestänger dem som inte har allmän högskolebehörighet när det gäller den kvalificerade yrkesutbildningen?

Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att söktrycket på KY än så länge är så stort att det här inte är något problem med tanke på att det handlar om 12 500 platser. I praktiken kommer det att beröra relativt få.

Om någon sökande är mycket lämplig för utbildningen och bedöms ha stora möjligheter att klara av det finns möjligheten att ge dispens eller undantag. Det tycker jag man ska utnyttja. Yvonne Andersson vet att Miljöpartiet inte är särskilt förtjust i tanken att man ska lägga en behörighet i gymnasiet för framtida studier, t.ex. vid en högskola eller någonting sådant. Det är bättre att man, den dag som en individ bestämmer sig för att satsa på en utbildning, gör en prövning om den här personen kan klara av den utbildningen eller inte.

Det tror jag är ett mycket bättre sätt att hantera den här frågan. På lång sikt ska behörighetsfrågan lösas på ett helt annat sätt än det vi har i dag.

Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är just det som kristdemokraterna vill ha. Vi vill ha en prövning i relation till den utbildning som den enskilde ska söka. Det ska alltid finnas en väg för varje människa i samhället för att kompetens och möjligheter ska komma till sin rätt.

Vore det inte aktuellt och i allra högsta grad relevant när man startar en ny utbildningsform och permanentar den att då lösa behörighetskraven för utbildningen? De är ändå de som utestänger. Det är svårt med de särskilda villkoren och att hitta rätt där.

Gunnar Goude sade att problemet inte är så stort eftersom det är så få platser. Det sker ett urval som gör att ungdomarna i alldeles särskild grad slås ut väldigt tidigt.

Jag återkommer då till den fråga som Vänsterpartiets representant och likaså Socialdemokraternas representant tidigare här i dag har vägrat att svara på. Vad har ni att erbjuda för de 40 % som inte får komma vidare någonstans efter gymnasiet och som inte har mäktat med högkolebehörighet?

Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det är procentsiffrorna som gör att problemets storlek blir lite skev. Det är inte 40 % som saknar behörighet. Men det spelar mindre roll. Det finns en grupp som är för stor som inte går ut gymnasiet med godkänt i olika ämnen så att de har grundbehörigheten. Visst är det så.

Där finns de lösningar som vi har till buds i dag med det system vi har med möjligheter att komplettera de brister man har i sina betyg och sedan söka. Det är ett system som vi helst inte ser. Vi vill ha bort betygen t.o.m. och sedan lägga kraften på att få ett bra antagningssystem till högre utbildning. Det är vårt förslag.

När det gäller KY ska man notera att den är ett första steg i rätt riktning. Man öppnar för dispens och undantag med hänsyn till just den här gruppen. I den lilla utbildning som KY ändå är kan man inte gå totalt före utan att titta på några andra utbildningar och göra den alldeles speciell.

Jag tror att man ska försöka att arbeta relativt brett så att man får en likvärdighet mellan de olika utbildningarna i den här typen av reformer. (forts. 5 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

4 § Frågestund

Anf. 36 TALMANNEN:

Kammarans sammanträde återupptas. Nu följer riksdagens frågestund. Vid dagens frågestund medverkar från regeringen statsrådet Ingela

Thalén, statsrådet Ulrica Messing, statsrådet Mona Sahlin, statsrådet Maj-Inger Klingvall och statsrådet Ingegerd Wärnersson.

Statsrådet Ingela Thalén besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Övriga statsråd besvarar frågor var och en inom sitt område.

Grundlagarna och Lagrådets tolkningar

Anf. 37 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Statsrådet Sahlin har med underkännande av den socialdemokratiska oppositionen i Stockholm gjort stadens kommunstyrelse till regeringens jämlike och huvudmotståndare i 2002 års val. Senast skedde det i en artikel i DN i förra veckan. Hon har bl.a. beskyllt företrädare för Stockholms stad för lagbrott.

Staden följer lagar och bestämmelser i sin verksamhet. Det garanterar rättsväsendet med allmänna och administrativa domstolar. Men regeringen bryter gång efter annan mot de tolkningar av grundlagen som våra högsta jurister i Lagrådet gör, allt för att stoppa att den lokala demokratin får genomslag i Stockholm.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga: Vilka initiativ kommer statsrådet Sahlin såsom s.k. storstadsminister att ta för att regeringen ska följa grundlagarna och de tolkningar som Lagrådet gör?

Anf. 38 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Om man ställer en demagogisk fråga får man nog räkna med att få ett demagogiskt svar också. Jag är lite förundrad och fascinerad över att moderata politiker i Stockholm blir så gramse och upprörda när de blir kritiserade. Det är det jag ägnar mig åt. Jag tänker också fortsätta att ägna mig åt det.

Det här är ingen juridisk fråga i första hand. Jag utgår från att såväl regering som riksdag och kommunpolitiker försöker följa lagarna och visa respekt för alla lagar som riksdagen stiftar och inte bara för dem som man tycker passar. Den här debatten får vi nog fortsätta att föra i många sammanhang.

De initiativ som jag vill försöka ta, Carl-Erik Skårman, handlar om rättvisa också i Stockholmsområdet. Det är en fråga som väljarna får avgöra så småningom i valet 2002.

Anf. 39 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Nog blir jag förvånad när jag hör statsrådet säga att frågan om grundlagarna inte är en juridisk fråga, utan att det handlar om en bedömning från tid till annan. Av svaret förstår jag att statsrådet Sahlin inte kommer att göra något för att regeringen noggrannare ska följa grundlagarna i kampen mot Stockholm och den av stockholmarna valda politiska majoriteten. Det tycker jag är skandalöst. Varför kan inte statsrådet acceptera grundlagarna, deras bestämmelser och stockholmarnas demokratiska valutslag både vad gäller majoritet och den av statsrådet föraktade politiska socialdemokratiska oppositionen i Stockholm?

Anf. 40 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag hoppas att ingen annan medvetet missförstod svaret jag gav. Frågan om grundlagarna är självfallet en oerhört central fråga. Det är givetvis en juridisk fråga. Det var inte det jag diskuterade. Jag diskuterade att Stockholms framtid är en politisk fråga och inte en juridisk fråga. Nu säger Carl-Erik Skårman att man måste visa respekt för väljarnas utslag i valet i Stockholm. Betyder det att Moderaterna tänker lägga ned oppositionen mot regeringen? Regeringen är ju också ett resultat av väljarnas val i det förra valet.

Nu diskuterar vi inför nästa gång väljarna ska säga sitt. Då blir Stockholmsfrågan också en politisk fråga.

Anf. 41 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Moderaterna kommer att föra opposition inom lagarnas ram.

Anf. 42 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Socialdemokraterna kommer också att föra opposition mot Moderaterna inom lagarnas ram, och det är också politik.

Lärarbristen i gymnasieskolan

Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till skolminister Wärnersson. Det går ju knappast en dag utan att det kommer nya larmrapporter om skolan. Dagens upplaga är en rapport om lärarbristen i gymnasieskolan. Den rapporten från Skolverket visar att antalet obehöriga lärare kommer att fördubblas under några år framöver. Om man tar in grundskolan i bilden blir situationen ännu värre.

Jag vill därför fråga om statsrådet har någon krisplan för hur den här situationen ska hanteras. Ska våra unga behöva undervisas av obehöriga eller av äldre elever, som förekommer i några kommuner? Har statsrådet några idéer om hur den här krissituationen kan lösas?

Anf. 44 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Som Lars Leijonborg väl känner till är det Thomas Östros ansvarsområde att se över hur lärarutbildningen ska se ut i framtiden. Men jag tänker ändå besvara frågan.

Vi har fått en redovisning från Skolverket om hur situationen kommer att se ut de närmaste åren men också i ett längre perspektiv inemot 2020. Under 90-talet ökade barnkullarna. Fler och fler barn föddes och fler människor flyttade till vårt land samtidigt som vi hade en nedskärning som ledde till ett minskat antal anställda inom skolan. En del av de lärare som arbetade i skolan under 90-talet har sökt sig till andra arbeten och en del finns kvar.

Nu har vi framför oss en kulmen i gymnasieskolan år 2008. Vi kan möta den ökande efterfrågan på lärare på olika sätt. Ett sätt är att fortsätta att utöka antalet platser i lärarutbildningarna.

Det andra steget är att ta hand om de lärare som i dag finns bl.a. i den kommunala vuxenutbildningen eller som har verkat inom Kunskapslyf-

tet. Antalet platser inom Kunskapslyftet kommer att halveras fr.o.m. 2003. Vi kommer att få ett stort utbud av lärare som finns inom den verksamheten i dag som kan gå över till gymnasieskolan.

Anf. 45 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Statsrådet Östros är ansvarig för lärarutbildningen, men det är statsrådet Wärnersson som är ansvarig för skolan. Det här gäller verkligen inte bara lärarutbildningen. Det gäller att de lärare som finns i skolan ska vara kvar. Det är den första frontlinjen mot den här bristen. Det är ju omfattande avhopp av lärare nu. Vad hjälper det med fler platser på lärarhögskolorna? De platser som redan finns är ju inte besatta. Om jag får uttrycka mig rakt, så tycker jag att det var ett mycket dåligt svar. Att ni drar ned på Kunskapslyftet är väl inte heller någon verklig lösning på det här problemet.

Vad som krävs är ju bl.a. högre lärarlöner. Ni skällde på Stockholm på första maj. Där har man ju höjt lärarlönerna utöver avtalen. Det vore intressant att höra om skolministern tycker att det är en bra sak som man gör i Stockholm. Det vore också bra om statsrådet kunde klarlägga om de extra statsbidrag vi gemensamt har infört till skolan för personalförstärkningar får användas till högre lärarlöner.

Anf. 46 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Om nu Lars Leijonborg tycker att svaren är dåliga och själv redan har svaret på frågan, kan man ju undra varför Leijonborg ställer frågan över huvud taget.

Jag kommer att fortsätta min redovisning. Det blir alltså ett stort antal lärare över när antalet platser i Kunskapslyftet halveras.

Det tredje är att vi också tar tag i de lärare som i dag är obehöriga och tjänstgör inom skolan och ser till att de har en möjlighet att få sin lärarbehörighet. Nu är barnkullarna stora i grundskolan. När de här eleverna går över till gymnasieskolan innebär det också att vi kommer att få fler lärare över inom grundskolan som är inriktade på det som vi tidigare kallade för högstadiet. Det ger en möjlighet för de här lärarna att också gå över och verka på gymnasieskolans område.

När de här stora barnkullarna har gått igenom gymnasieskolan kommer en del av lärarna inte att kunna fortsätta att jobba där. Vi måste arbeta med en stor flexibilitet i grundskolan och gymnasieskolan.

Vi har platser på våra lärarutbildningar. Det finns fler sökande till de platserna än vad vi i dag kan ta emot på utbildningarna.

Försäkringsmedicinska centrum

Anf. 47 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Thalén. Den gäller försäkringsmedicinska centrum.

Vi fattade beslut här i riksdagen för några år sedan om att avveckla Riksförsäkringsverkets sjukhus i Tranås och Nynäshamn. I stället skulle vi starta försäkringsmedicinska centrum.

Jag personligen tror mycket på det här. Det behövs ordentliga utredningar. Det behövs försäkringsmedicinska utredningar och arbetslivsin-

riktade utredningar. Det vet vi alla att vi har ett stort behov av också på grund av ökade långtidssjukskrivningar.

Det som dock oroar mig är att det verkar som om man kommer att göra neddragningar när det gäller de 90 personer som arbetar på centrumen.

Då undrar jag: Hur ser statsrådet Thalén på det här?

Anf. 48 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den siffra som Sven-Erik Sjöstrand nämner känner jag inte till.

Däremot har jag också nåtts av redovisningen att de regionala försäkringskassorna i mindre utsträckning än vad man hade förväntat sig anlitar de försäkringsmedicinska centrumen för att ta vara på den kvalitet som finns i deras utredningskapacitet. Hela uppläggningsen av arbetet innebär ju att man på de regionala kassorna ska köpa eller ta vara på kompetensen. Här är det naturligtvis en fråga om kontakter mellan de försäkringsmedicinska centrumen och de regionala försäkringskassorna.

Vi får genom Socialdepartementet och Riksförsäkringsverket naturligtvis bidra till att sådana verksamheter uppstår på ett positivt sätt så att man inte tappar den kompetens som finns.

Anf. 49 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det är ju som statsrådet säger, det är viktigt att de regionala försäkringskassorna verkligen köper de här tjänsterna.

Under hösten har det varit så att kassorna har haft ont om medel. Det har betytt att de försäkringsmedicinska centrumen egentligen har fått lite för lite att göra. Centrumen har ju bara försäkringskassorna som kunder.

Jag tror verkligen att det är viktigt att man gör ordentliga och noggranna utredningar. Det gäller att titta på helheten när man bedömer vilka rehabiliteringsåtgärder som behövs för många människor. Inte minst när det gäller arbetsskador kan det vara väldigt viktigt.

Därför hoppas jag verkligen att statsrådet ser till att det inte blir fråga om några nedskärningar utan att alla försöker att engagera försäkringskassorna i det här och ser till att de köper in tjänster.

Anf. 50 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag kan naturligtvis inte gå in i en diskussion om hur organisationen sköter sin egen verksamhet. Det måste man ta ansvar för där, och det sker också inom myndighetens ram.

Men eftersom behovet med hänsyn tagen till det stora ohälsotalet är så stort skulle jag bli förvånad om man inte ser till att man utökar sina kontakter och på det sättet tar vara på den kompetens som finns.

Jag har samma uppfattning som Sven-Erik Sjöstrand när det gäller behovet av att ta vara på kompetensen.

Leader-plus

Anf. 51 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Messing.

Det gäller en segsliten fråga som hon har fått ta över från ett tidigare statsråd. Det är den geografiska avgränsningen av gemenskapsinitiativet Leader-plus. Hela norra Sverige är ställt utanför det området.

Jag hade en debatt den 18 januari 2000 med Rosengren. Han avslutade debatten med att säga att han i all ödmjukhet menade att om inte EU-kommissionen skulle acceptera detta måste vi hitta en annan lösning. Jag tyckte att det var ett fint svar.

Nu har han fått ett brev till handa där kommissionen inte alls accepterar detta. Jag har också sett statsrådets svar. Statsrådet konstaterar att det är några få individer som har protesterat mot den indelning som kommissionen inte godkänner.

Mot den bakgrunden vill jag fråga: Är det rimligt att man kallar fyra fem stora utvecklingsprojekt med sammanlagt tusentals människor, liksom även företrädare för partier, för enstaka individer som argument för att få igenom sin linje i Bryssel?

Anf. 52 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag utgår från att de som berörs av den fördelning som har gjorts när det gäller Leader-plus och andra strukturfondspengar är mer intresserade av vad som har hänt i sak än av enstaka formuleringar.

Om någon har tagit illa upp av att ha blivit benämnd som individ ber jag om ursäkt för det. Men jag har ingen annan åsikt än den Björn Rosengren hade tidigare. Det har gjorts en fördelning. Glesbygdsverket har varit aktivt i den. Vi har tittat på hur vi totalt sett i Sverige kan fördela de pengar vi får via strukturfonderna så långt som möjligt.

Vi kan konstatera att de mesta pengarna i den fördelningen – och det vet jag att också Åke Sandström vet – i dag finns i mål 1. Jämför man de pengar som finns fördelade i mål 1 med de pengar som finns fördelade i Leader-plus är det inga stora summor som man på det här sättet förlorar.

Jag tror att vi skulle förlora mycket mer om vi i dag bestämde oss för att börja om processen från början. Då skulle ingen få del av några pengar alls.

Anf. 53 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Nu är det inte riktigt det frågan gäller.

Kommissionen har i det brev som är daterat den 3 april sagt att man är mycket förvånad över regeringens inställning att inte ta in det här området så att det omfattas av gemenskapsinitiativet.

Dessutom har statsrådet sagt att man inte ska använda en kritisk massa som urvalskriterium för geografisk avgränsning av Leader i Sverige, vilket också har förvånat. Ibland är vi ju snabba att ta till oss synpunkter från Bryssel. Det här är inte i första hand en strid om formuleringar utan om principer. Det är bara 9 % av medlen i mål 1-programmet som kan användas för landsbygdsutveckling. Det går inte att jämföra med de projektmedel som det här är fråga om.

Anf. 54 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det är inte den första frågan där kommissionen har uttryckt s.k. förvåning över den politik som vi vill slå fast här i Sverige.

Jag är en varm EU-anhängare och var själv aktiv för att vi skulle rösta ja till medlemskapet. Men jag är inte en så varm EU-anhängare att jag

tycker att vi ska avsäga oss egna politiska bedömningar för de fördelningar som vi menar blir mest rättvisa i Sverige.

Därför har jag i den här frågan argumenterat mot EU om hur vi ser på fördelningen, precis på samma sätt som jag också har argumenterat mot EU och kommissionen när det gällde våra önskemål om att få behålla nedsättningen av socialavgifter. Det menar jag att jag som nationellt statsråd har all rätt att ibland göra också mot en förvånad kommission.

Prot. 2000/01:103

3 maj

Frågestund

Naturvetenskap och teknik i gymnasieskolan

Anf. 55 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Wärnersson.

Nyligen har intagningen till högskolan avslutats. Det har visat sig en gång till att det finns för få gymnasister som lämnar skolan med behörighet i naturvetenskapliga ämnen. Det innebär att man inte kan fylla de platser som finns på högskolan.

Det här leder i sin tur till att en del håller på att ta bort kravet på att man har na-kompetens. Det gäller t.ex. i Umeå, den enda utbildningsanstalten i landet där man utbildar miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Det leder också till att man får lägre kompetens och till att vi inte får tillräckligt många människor för miljöarbetet inom den offentliga sektorn i Sverige eller för näringslivets behov när det gäller människor med akademisk utbildning inom naturvetenskapliga områden.

Jag undrar om statsrådet delar uppfattningen att detta är ett stort problem och om hon tycker att det är rätt sätt att minska kravet på na-kompetens.

Anf. 56 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Satsningar på naturvetenskap och teknik liksom att skolan och eleverna ska ha mer kunskaper om de ämnena är oerhört viktigt. Det är ingenting vi kan göra avkall på. Vi kan inte sänka kraven.

Vi vet att trots stora insatser för att tidigt redan från grundskolan stimulera och möta barnen är det alltför få elever som söker inriktning mot de programmen på gymnasieskolan. I dag har regeringen fattat beslut om att satsa bl.a. 3 miljoner i ett samverkansprojekt med Kungl. Vetenskapsakademien och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien i syfte att forskare ska kunna arbeta tillsammans med unga. Man ska också kunna ge ut material till unga i skolan för att stimulera intresset för dessa områden.

Vi har också avsatt pengar för att stimulera kunskap hos lärare om t.ex. bioteknik.

Anf. 57 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Det var intressant att höra. Det här var en satsning, och det har gjorts satsningar tidigare. Ändå krymper antalet elever som lämnar gymnasiet med na-kompetens. Jag undrar om man inte måste vidta ganska stora åtgärder redan i grundskolan för att väcka intresset för naturvetenskap och teknik för att få fler att söka till de här utbildningarna i gymnasieskolan.

Finns det fler planerade satsningar, eller finns det något inom den nya lärarutbildningen som borgar för att man ska öka intresset för naturvetenskap och miljöfrågor inom grundskolan?

Anf. 58 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det pågår en rad olika projekt. Ett som har funnits i många år är det s.k. NOT-projektet där regeringen avsatt många miljoner. Det är, som jag har redovisat i mitt tidigare inlägg, riktat just mot grundskolan.

Ju tidigare vi kan möta barnen desto större möjlighet har vi att stimulera dem till gymnasiet och de naturvetenskapliga programmen.

Samtidigt handlar det om att ge kompetensutveckling till lärare så att de kan prata om vardagliga saker ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Kompetensutvecklingen är därför oerhört viktig. Vi har bildat olika centrum – med inriktning på t.ex. fysik och kemi – för kunskapsutveckling och forskning som ska komma lärarna till del.

Vi har tillsammans med andra länder många projekt som handlar om vatten.

Trots flera års intensiv satsning har vi inte kommit längre än vi har. Vi ser ett ökat intresse. Det gäller att fortsätta denna inriktning med nya stimulanser.

Stress och ohälsa i arbetslivet

Anf. 59 CARINA OHLSSON (s):

Fru talman! Stress och ohälsa i arbetslivet ökar katastrofalt. Det är ett mycket allvarligt problem som man hör rapporter om i stort sett varje dag i medierna och från sin bekantskaps- och vänskrets.

Frågan skulle kunna ställas till flera av statsråden: till skolminister Ingegerd Wärnersson efter att man har hört många rapporter om stress i skolan, till statsrådet Mona Sahlin om stress i arbetslivet eller till socialförsäkringsminister Ingela Thalén som får ta hand om och försöka lösa problemen när det redan har gått så långt som till långa sjukskrivningar och arbetsskador.

Jag väljer dock att ställa frågan till statsrådet Mona Sahlin.

Vad planeras för att försöka komma till rätta med det stora arbetsmiljöproblemet tilltagande stress och ohälsa i arbetslivet?

Anf. 60 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först vill jag hålla med om beskrivningen. Den visar att det inte finns en lösning, utan att det är många insatser som måste till både av dem som är arbetsgivare i kommuner och landsting och av privata företag – inte minst inom handeln.

Det behövs förebyggande insatser och det behövs sådana insatser som Ingela Thalén arbetar med, nämligen att hjälpa de människor som är utslitna att komma tillbaka till arbetslivet.

Det är utifrån alla de här aspekterna som regeringen har jobbat sedan en tid tillbaka. Vi tittar på om vi kan stärka företagshälsovården. Vi tittar på det förebyggande arbetet. Vi tittar på inflytandet, inte minst över arbetstiderna – som jag är övertygad om är en viktig faktor – och vi tittar

på bättre samarbete mellan t.ex. försäkringskassan och Arbetsmiljöverket för att vi ska kunna hjälpa inte bara dem som i dag är stressade och utslitna utan också förebygga.

Alla människor ska orka jobba och vilja jobba en längre del av sina liv. Stressen är då en av de viktiga frågorna.

Prot. 2000/01:103

3 maj

Frågestund

Anf. 61 CARINA OHLSSON (s):

Fru talman! Jag håller med statsrådet Mona Sahlin om att det till stor del är arbetsgivarnas ansvar. Hur kan statsrådet medverka till att arbetsgivarna tar ett större ansvar i att organisera arbetet på ett bättre sätt och motverka den försämrade arbetsmiljön?

Anf. 62 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag hade egentligen hoppats och trott att den brist på arbetskraft som nu börjar bli tydlig på alltfler områden skulle vara en stark drivkraft för att förändra arbetsorganisationen så att fler av dem som redan i dag är anställda orkar jobba längre och får mer heltider. Till det måste vi nu foga hur vi kan jobba med myndigheter, med lagstiftning, med arbetstidsregler och med företagshälsovården.

Jag kan nämna att jag och statsråden Ingela Thalén och Bosse Ringholm ska träffa parterna den 31 maj för att diskutera de olika områden som vi, fack och arbetsgivare måste ta ansvar för. Det handlar inte om ifall vi ska agera, utan hur.

Visumansökningar

Anf. 63 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Klingvall.

Det handlar om långa väntetider när det gäller ansökan om visum från ambassader i olika länder. Det tar väldigt lång tid i dag. Det kan ta upp till två år innan man får besked efter det att man har lämnat sin ansökan och gjort sin intervju. Det har vi fått besked om från Migrationsverket.

Tänker statsrådet göra något åt det så att man minskar handläggnings tiden? Det är olika på ambassader i olika länder. Kan man göra något åt det så att det blir lika för alla oavsett vilket land man söker från?

Anf. 64 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Magda Ayoub pekar på ett problem. Det är långa väntetider, men inte överallt och inte när det gäller alla ärenden.

Det har naturligtvis ibland att göra med ärendenas karaktär. Vi talar ju om visumansökningar. Det kan bero på vilket underlag som behöver hämtas in för att man ska kunna fatta beslut. Ibland kan det handla om att resurserna på utlandsmyndigheten inte är tillräckliga för att man ska kunna handlägga ansökningar i rimlig tid.

Det här är något som vi följer noga för att se vilka möjligheter det finns att åstadkomma förbättringar.

Vi har under de senaste två åren, och även för kommande år, satsat på att korta handläggningstiderna på våra svenska myndigheter, alltså Utlänningsnämnden och Migrationsverket. De har fått extra medel, och de kommer att få extra medel också för nästa år.

Anf. 65 MAGDA AYOUB (kd):

Fru talman! Tack för svaret. Jag hoppas verkligen att det blir en ändring.

Många av de samtal jag får handlar just om de långa väntetiderna.

Det gäller också anknytningsfall, men det är ju en annan fråga som inte gäller visumhantering utan uppehållstillstånd. Det är lika långa handläggningstider hos ambassaderna. När man kommer till intervju får man vänta upp till åtta nio månader.

Man läser om att man vägrar visum för anhöriga som ska donera organ. Tänker statsrådet verka för att underlätta för dessa anhöriga att komma hit och donera organ till sina släktingar? I andra fall gör man det.

Anf. 66 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Som Magda Ayoub säkert vet är det Migrationsverkets styrelse som har ansvar för praxis när det gäller handläggning av visumansökningar.

Såvitt jag vet gör man särskilda bedömningar när det finns starka humanitära skäl som t.ex. svår sjukdom. Där kan det ju handla om att en släkting från ursprungslandet t.o.m. kan betyda livet för den som är sjuk i Sverige.

Jag uppskattar naturligtvis att praxisbildningen kan visa den här generositeten, vilket vi ju faktiskt har sett exempel på senast i dag.

Privat sjukvård

Anf. 67 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Min fråga gäller att Rapport tisdagen den 1 maj visade att de socialdemokratiska statsråden som röstat mot privatiseringen av akutsjukhus själva söker vård hos det privata aktiebolaget Feelgood. Via Feelgood har alla medlemmar av regeringen tillgång till snabb hälso- och sjukvård.

Många av regeringens medlemmar slussas också vidare från Feelgood till privata läkare och privatkliniker för fortsatt hälso- och sjukvård.

Det verkar återigen som om de socialdemokratiska statsråden inte lever som de lär. Jag tänker på det beslut som faktiskt har tagits i riksdagen efter regeringens proposition angående akutsjukhusen. Jag vill därför fråga statsrådet Thalén: Finns det inte en motsättning mellan den offentliga retoriken och den egna livsstilen hos den socialdemokratiska regeringen?

Anf. 68 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den sista kommentaren bortser jag från. Jag tycker inte att den hör hemma i debatten.

Det är en väldig skillnad mellan diskussionen om privatisering av akutsjukvård och det faktum att man i olika sammanhang använder sig av företagshälsovårdskontakter. Det gäller riksdagens ledamöter, företag, myndigheter, organisationer och offentlig verksamhet i övrigt. Företagshälsovården bedrivs ju i olika organisationstyper, oftast i form av vanliga företag. Den anlitas också av Regeringskansliet. Även vi har möjlighet att utnyttja remisser från företagshälsovården när vi behöver det.

Jag tror ändå att de allra flesta av oss använder den vanligaste möjligheten, nämligen att gå till den vårdcentral som ligger närmast den egna bostaden. Det kan dock vara problem med detta för dem som vistas här i Stockholm men som bor i andra delar av landet.

Prot. 2000/01:103

3 maj

Frågestund

Anf. 69 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket tråkigt att statsrådet Thalén väljer att bortse från frågan. Det är ju faktiskt så att regeringen för stora delar av befolkningen har lagstiftat bort en möjlighet att söka privat hälso- och sjukvård. Det handlar antingen om den del av befolkningen som inte har en anställning vid ett företag med företagshälsovård eller om personer som inte har en anställning. Det gäller barn, arbetslösa och äldre personer.

Därför undrar jag: Är regeringen beredd att vidta åtgärder så att de personer som inte har tillgång till privat hälso- och sjukvård kommer att få det i framtiden?

Anf. 70 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Att jag bortsåg från den sista kommentaren berodde på att den var så sanslös att jag utgick från att det bara var en sådan formulering som man tar till när man vill vara lite demagogisk. Det var ju en uppföljning av ett tidigare inlägg av samma karaktär.

Regeringen har inte föreslagit att man inte ska få söka privat vård. Regeringen och riksdagens majoritet har inte beslutat om att någon inte ska få söka privat vård. Det är inte det som det handlar om. Man får söka vilken vård som man vill.

Det som vi syftar till med våra förslag är att arbetslösa, vanliga löntagare och företagare – vilka det än gäller – ska ha möjlighet att söka vård på lika villkor. Det som vi har föreslagit och som riksdagens majoritet har beslutat är att akutsjukvården inte ska bedrivas i sådan regi att aktiebolag tjänar pengar på den. Det är vad riksdagen har beslutat.

Jag vet inte om Margareta Cederfelt satt i riksdagen just den dag när det beslutet fattades och om hon har läst den proposition och det betänkande som föregick beslutet. Om inte borde hon göra det.

Fristående skolor

Anf. 71 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Alla behövs för integration och mot segregation. Många i vårt land arbetar just nu med sådan inriktning, och jag hoppas att de ska fortsätta med det. Mot den bakgrunden vill jag till skolministern ställa följande fråga:

Anser skolministern att privatskolor, s.k. fristående skolor, i allmänhet och särskilt de som tar ut vad som benämns frivilliga avgifter bidrar till integration, eller bidrar de möjligen till segregation?

Anf. 72 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Min uppfattning är den att de fristående skolorna inte ska ta ut några som helst avgifter, ej heller de kommunala skolorna. Skolan ska vara öppen för alla, oavsett om föräldrar väljer att ha sitt barn på en

fristående skola eller på en kommunal skola. Inget barn ska vara beroende av hur mycket pengar dess föräldrar tjänar. Skolan ska stå till förfo-
gande på lika villkor för alla.

Anf. 73 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Det var bra sagt, men det var inte svar på det huvudsak-
liga i min fråga. Frågan var om fristående skolor bidrar till att öka integ-
rationen eller om de möjligen bidrar till att öka segregationen.

Jag har också en följdfråga. Hur stor procentuell andel i en kommun –
inte exakt men i vilket intervall – anser skolministern att man kan accep-
tera att fristående skolor får ha för att inte bidra till segregation? Är det
okej med 20 % eller med 10 %, eller kan man t.o.m. ha 80 % fristående
skolor utan att bidra till segregation?

Anf. 74 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! I sin första fråga anknöt Kjörnsberg till avgifterna. I det
perspektivet verkar det segregering. Om t.ex. den fristående skolan
tillåts ha avgifter och man inte har samma system inom den kommunala
skolan, uppstår en åtskillnad.

Hur många procentenheter som kan anses vara en lämplig andel fri-
stående skolor är jag inte beredd att svara på. Min uppfattning är den att
de fristående skolorna är ett komplement till den kommunala skolan. De
ska finnas som en möjlighet för de föräldrar som önskar ha sitt barn i en
fristående skola, men det är kommunen som har det övergripande ansva-
ret. Det är också kommunen som har ansvaret för alla elever. Om en
fristående skola t.ex. inte klarar att fungera ekonomiskt har kommunen
ett ansvar för att barnen får plats i den kommunala skolan.

Kommunala tekniskolor

Anf. 75 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Åke Sandström har framfört den fråga som jag hade tänkt
ställa till Ulrica Messing. Jag riktar därför i stället en fråga till statsrådet
Wärnersson.

Jag vill anknyta till det som Karin Svensson Smith var inne på. Det är
alldeles för få barn och ungdomar som utbildar sig inom teknik och na-
turvetenskap. Detta kommer att bli ett av näringslivets allvarigaste pro-
blem framöver, och det är redan ett stort problem.

Jag har nyligen ställt en fråga till statsrådet Wärnersson om detta och
fått svaret att det är ett kommunalt ansvar att bygga upp tekniskolor.
Det svaret bekymrar mig lite grann. De fattiga utflyttningskommunerna
har svårt att klara detta. En stor del av Norrlands kommuner kommer att
ha svårigheter att bygga upp sådana här tekniskolor.

Jag undrar om statsrådet Wärnersson anser att uppbyggnad av teknik-
skolor är något som rika kommuner kan ägna sig åt.

Anf. 76 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag har i mitt tidigare svar redovisat olika åtgärder ge-
nom vilka regeringen har tagit ansvar för att stimulera lärarna, så att de i

sin tur ska få med sig barn och ungdomar i ett ökat intresse för naturvetenskap och teknik. Alla former av sådana projekt är välkomna.

Den fråga som jag tidigare fått gällde en jämförelse mellan den kommunala musikskolan och teknikskolan. De kommunala musikskolorna är helt uppbyggda på kommunal grund. De har aldrig haft ett statligt stöd, utan det är kommunerna som har tagit ansvar för att bygga upp dem.

Jag ser i samma perspektiv möjligheter för en kommun som vill inrätta en s.k. teknikskola att göra detta. Det är dock kommunen själv som då får göra den prioriteringen och avsätta medel till detta. Samtidigt kan den t.ex. utnyttja de medel som regeringen har avsatt för olika former av kompetensutveckling. Den kan skicka lärare till olika centrer och delta i olika nätverk.

Anf. 77 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Denna fråga handlar om näringslivets möjligheter till utveckling i olika delar av landet. En av förklaringarna till att näringslivet har svårt att rekrytera den kompetens som behövs är vidare den könsuppdelade arbetsmarknaden. Jag undrar om det ändå inte är ett nationellt ansvar att sätta in åtgärder i dessa avseenden.

Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Regeringen har i dag avsatt 5 miljoner kronor just för att stimulera den typ av utveckling som frågeställaren visar på. Vi tar alltså ett stort nationellt ansvar. Till det s.k. NOT-projektet har avsatts uppemot 70 miljoner kronor sammantaget under de år som har gått. Vi inrättar centrer. Vi stimulerar forskningen. Det är den delen som vi tar.

Men när det gäller att starta en teknikskola så måste det vara kommunen själv som bestämmer hur man når de mål som regeringen och riksdagen har fattat beslut om.

Etiopien

Anf. 79 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till bistandsminister Maj-Inger Klingvall.

I går vid den här tidpunkten var det en demonstration utanför huset här av flera hundra etiopier. Med demonstrationen ville de ge sitt stöd till sina kamrater hemma i Addis Abeba, där studenterna på universitetet försöker ge ut en tidning och ordna möten. De försöker alltså helt enkelt få yttrandefrihet, tryckfrihet och mötesfrihet.

41 studenter har skjutits. 400 har häktats. Professorer har avskedats på etnisk grund. Till detta land har vi ett bilateralt bistånd – ett programbistånd – som rör sig om drygt 100 miljoner kronor.

Min fråga till bistandsministern är: Vilka slutsatser drar bistandsministern mot den här bakgrunden? Vilka åtgärder har bistandsministern vidtagit eller ämnar vidtaga?

Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det som Karl-Göran Biörsmark beskriver är naturligtvis något som inger även mig en stor oro. Jag känner också upprördhet över dessa händelser där så många människor har mist livet.

Vad som har hänt efter den här händelsen är att vi direkt till den etiopiska regeringen har framfört vår stora oro över detta. Vi har också begärt att få en rapport om vad som egentligen har hänt. Vi har även begärt att få en oberoende utredning av händelseförloppet. Detta var alltså den akuta reaktionen.

Det som på sikt är viktigt är naturligtvis hur Sveriges fortsatta relation med Etiopien ska utvecklas. Där ser jag att frågor om respekt för mänskliga rättigheter och demokrati är helt väsentliga i den fortsatta dialogen.

Anf. 81 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Jag skulle nog vilja att biståndsministern var lite mer konkret när det gäller reaktionen. Jag förstår att man ska in med rapport och med fakta. Vi har rätt mycket fakta på vårt bord redan i dag.

Men signalen till detta biståndsland måste vara klar och tydlig: Vi kan inte använda svenska skattebetalares pengar till en regim som förtrycker mänskliga rättigheter på detta sätt. Vi har som ett biståndsmål – det viktigaste biståndsmålet enligt Folkpartiets uppfattning – demokrati-målet. Biståndet ska alltså främja demokratin. Då kan vi inte pumpa in svenska skattebetalares pengar i en regim som gör precis tvärtom. Det budskapet måste vara klart och tydligt. Annars får vi helt enkelt avbryta biståndet. Vi kan i så fall slussa bistånd på annat sätt, t.ex. via en enskild organisation. Men vi ska gå förbi den regim som förtrycker studenter – ja, t.o.m. dödar dem!

Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Karl-Göran Biörsmark är väl medveten om att vi hade en väldigt kraftfull reaktion på kriget mellan Etiopien och Eritrea då vi halverade stödet till bägge länderna. Sedan blev det ett fredsavtal i december, och vi återupptog dialogen med bägge länderna – både Etiopien och Eritrea.

Dialogen handlar nu om hur det fortsatta samarbetet ska se ut och hur en fortsatt landsstrategi ska kunna se ut. Där är det naturligtvis mycket väsentligt att frågorna om respekt för mänskliga rättigheter och demokrati finns med som helt centrala utgångspunkter i ett stöd för att återuppbygga landet. Uppmärksamheten på situationen är alltså helt central i den fortsatta dialogen. Reaktionen på händelsen och signalerna till den etiopiska regeringen har som sagt varit mycket tydliga.

Asylsökande barn

Anf. 83 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag har också en fråga till statsrådet Klingvall, om barns och ungdomars rättigheter vid ansökan om asyl.

Sverige står ju bakom FN:s konvention om barns rättigheter. Där fastslås i artikel 12 att barnet oavsett ålder ska ha rätt att uttrycka sina

åsikter i alla frågor som berör det, och dessutom få dessa åsikter beaktade i förhållande till ålder och mognad.

Detta gäller så klart även vid ansökan om asyl. Jag undrar om statsrådet anser att Sverige tar tillräcklig hänsyn till barnkonventionen vid hanteringen av asylfrågor.

Prot. 2000/01:103

3 maj

Frågestund

Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Att arbeta med barnkonventionen som riktmärke är en process som inte har något slut och inte någon början. Man kan aldrig säga: Nu har vi uppnått en viss nivå.

Barnkonventionen är ju ett levande dokument, barn är levande varelser och den värld vi lever i förändras ständigt. Därför är ett utvecklingsarbete hela tiden nödvändigt för att vi ska kunna säga att vi lever upp till FN:s barnkonvention – oavsett om det är frågor som rör oss här nationellt i Sverige, som min kollega bakom mig, Ingela Thalén, har ansvar för eller om det är barn som kommer hit och söker asyl. Då är det utlänningslagen som gäller och jag som är högsta ansvarig minister.

Därför är det bra att Migrationsverket har gjort en så omfattande genomgång av vad som behöver göras och hur det ser ut när det gäller de asylsökande barnens möjlighet att komma till tals. Efter sommaren börjar på nytt ett utbildningsprogram för Migrationsverkets personal.

Anf. 85 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag förstår att detta är en process och att vi ständigt måste gå framåt. Jag tror säkert att regeringen också vill det.

Men utöver den rapport som statsrådet tog upp här så har också Barnombudsmannen gjort en rapport under 2001 där man kan läsa att barn som tillhör asylsökande familjer har uppmärksamats alldeles för lite. Som jag läser Barnombudsmannens rapport menas det att barn kan få asyl om de vuxna i familjen har tillräckliga skäl, men omvänt gäller inte. Om ett barn har tillräckliga skäl för att få asyl, men föräldrarna inte har det, blir det alltså avslag för allihop. Det kan inte vara riktigt, som jag ser det. Då ses ju inte barnet som en självständig individ, och då kan jag inte heller se att vi följer FN-konventionen.

Om det är så undrar jag om regeringen tänker göra något mer åt den saken.

Anf. 86 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag var väldigt kortfattad och sade att ett utbildningsprogram för Migrationsverkets personal börjar i höst. Det sker naturligtvis som en effekt av rapporten, för att kunna gå vidare i utvecklingsarbetet.

Då är det också viktigt att understryka betydelsen av att se barn som individer, med egna skäl och egna behov. Detta ska vägas in i den slutliga bedömningen. På den punkten är jag väldigt glad för att Migrationsverket har tagit till sig behovet av ett utvecklingssamarbete. Det är också det som jag hoppas kommer att ge bra resultat i ökad kompetens för handläggarna när det gäller detta svåra – att kunna bedöma barns behov på ett grannliga sätt. Vi vet ju att barn ofta kanske inte kan uttrycka det som är deras innersta känslor. Det är oerhört centralt att man har denna kompetens.

Frågestund

Anf. 87 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! I regeringens skrivelse om kommunal ekonomi kommenteras antalet anmälningar till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Man redogör för att det mest är kvinnor i 50–60-årsåldern som anmäler. Slutsatsen är att kvinnor anmäler mest för att de blir så gamla. Man kan tycka att det är en rolig tankegröda, men med det döljer man det allvarliga faktum som man har berört det senaste året åtminstone i massmedierna, nämligen att kvinnors symtom inte tas på allvar i sjukvården. Man tycker att de överdriver eller att symtomen är överkliga.

Vad är regeringens inställning i frågan?

Anf. 88 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Vi har haft en genomgång och en utredning när det gäller hälso- och sjukvården och synen på genderperspektivet. Om jag är väldigt översiktlig kan jag säga att den visade att man allmänt sett kan säga att kvinnor blir behandlade annorlunda. Man har mannen som norm. Sedan den utredningen lämnade sin rapport har ju en lång rad saker genomförts. Jag vet att man inom landstingsverksamheten har lyft upp frågor om behandling av kvinnor när det gäller medicinering och att man också på ett helt annat sätt ska se till kvinnan som kvinna i sig när det gäller att bedöma både vård och behandling, och det gäller inte minst bemötandet.

Sedan är det ett komplicerat förhållande mellan patient och läkare, och det kanske inte alltid är så enkelt. Men det här är en fråga som är oerhört viktig att uppmärksamma. Jag vet också att frågan är föremål för omfattande diskussioner inom en lång rad landsting.

Anf. 89 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det var det jag ville höra. Det är viktigt att kvinnors symtom verkligen tas på allvar och att vi arbetar vidare med frågan. Jag önskar också att man inom Regeringskansliet sprider kunskapen vidare även till dem som författar ekonomiska skrivelser, så att det går igenom på alla håll hur förhållandena är. Tack!

Vägarna i glesbygden

Anf. 90 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ulrica Messing om våra vägar eller snarare brist på vägar när det gäller glesbygden.

Somliga får ta traktorn till jobbet. Andra sitter isolerade i de här dagarna utan både post och hemtjänst, och en del barn kommer inte till skolan. Det händer att man får hålla ut mjölken därför att mjölkbilen inte kommer fram. Det här är faktiskt den aktuella bilden, i alla fall av vissa delar av Norrland i dag.

Tycker ministern, som är ansvarig för glesbygdsutvecklingen, att det här är en tillfredsställande situation?

Anf. 91 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Infrastrukturen är en viktig del av mitt ansvarsområde, regionalpolitiken, men alla politikområden ska inte ligga på en regionalpolitisk minister. Infrastrukturen måste vara ett nationellt ansvar.

Jag var så sent som i går i Örensköldsviks kommun och åkte runt på en del av de vägar som Örensköldsviks kommun menar behöver kraftiga upprustningar och mycket mer av underhåll. Det är klart att jag delar den bild som många människor har i olika delar av vårt land av att det finns ett behov av satsningar på infrastrukturen. Det finns ett behov av upprustning av vägar, utbyggnad av järnvägar och bättre konkurrens på inrikesflyget. Det finns ett kraftigt behov av en större utbyggnad av IT och bredband just därför att alla kommuner och alla regioner ska ha en chans att vara med i utvecklingen. Då är det en viktig del av regionalpolitiken. Men den ansvarige för kommunikationerna, dvs. Björn Rosengren, har ju för riksdagen berättat att han i september kommer med en infrastrukturproposition.

Anf. 92 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Det är gott och väl att ministern har berättat att han tänker komma med en proposition, men såvitt jag har kunnat se har han i alla fall inte lagt fram några medel för att åstadkomma en förbättring av de här vägarna.

Om vi ska vänta ytterligare fram till hösten på att göra någonting åt de här dåliga vägarna är det ju stor risk för att det blir ytterligare en vinter och en vår med oerhört dåliga vägar. Det här ger ju en signal till dem som bor i glesbygden om att det kanske inte finns en framtidsstro när det gäller att bo där, vare sig som ung eller som företagare eller naturligtvis som gammal.

Det här är ett väldigt svårt läge. Jag tycker faktiskt att även om ministern inte har ett ansvar för just vägarna så är de här vägarna en så viktig del av glesbygden att ministern som då sitter i samma departement borde ta ett mycket allvarligt samtal med Björn Rosengren, så att det faktiskt händer någonting. Några slantar finns det väl, så att man skulle kunna påbörja lite bärighetsreoveringar redan den här säsongen.

Anf. 93 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Att satsa på infrastruktur är inte alls välgörenhet. Det vill jag kraftigt ta avstånd ifrån. Om Jeppe Johnson tycker det delar inte jag den uppfattningen. Det kanske var en lapsus att han sade så.

Infrastrukturen är en viktig del av den nationella politiken. Jag tycker att jag har ett ansvar också som regionalpolitisk minister att se vilka frågor det är som är viktiga för att våra regioner ska utvecklas. Då delar jag uppfattningen att infrastrukturen är en sådan del, men jag kan också peka ut andra politikområden som är lika viktiga för att unga och gamla, enskilda och företagare ska ha förutsättningar att bo där. Det handlar om servicen. Det handlar om affären, posten, hälsocentralen, ungarnas dagis och skolan. Jag känner ett ansvar för att de politikområdena också ska bidra till att alla regioner i vårt land ska ha en chans att utvecklas.

Men Björn Rosengren har talat om att hans proposition kommer i september. Då kommer också de pengar som följer med infrastruktur-

Konferensen om social ekonomi

Anf. 94 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga också jag till statsrådet Messing. Den gäller social ekonomi och den konferens som kommer att vara i Gävle i början av juni. Den är väldigt bra utformad, och jag hoppas att många ska komma till den. Men vi behöver ha betydligt fler insatser. Kunskapen om kooperativ verksamhet, nätverksverksamhet och att jobba tillsammans är ganska lindrig i det här landet. Det fattas väldigt mycket kunskap både bland planerare och framför allt bland beslutsfattare på den ekonomiska nivån.

Jag undrar vad statsrådet Messing tänker vidta för åtgärder för att öka den här kunskapen ganska drastiskt för att vi ska kunna ta vara på de här kunskaperna och den vilja som finns hos många människor.

Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag tror att själva konferensen som vi är värd för i juni är en del i att öka kunskapen. När Nationalkommittén, som regeringen tillsatte för drygt två år sedan, började med arbetet med att hitta den stad som skulle få värdskapet för konferensen visade det sig att det fanns ett otroligt brett intresse i vårt land från många kommuner av att få arrangera konferensen. De som inte lyckades få den stora konferensen fick ändå möjligheten att planera små konferenser på nationell nivå inför den europeiska konferensen i juni, och det har man gjort.

I dag har vi haft 14 förkonferenser. På alla har man på olika sätt diskuterat hur vi stärker den sociala ekonomin i vårt land, hur vi visar att den sociala ekonomin handlar om att ge arbetstillfällen, ge förutsättningar för bygder att överleva men också om att stärka demokratin och fånga människors engagemang och vilja att vara med i förändringen.

Erfarenheterna från de här konferenserna kommer att lämnas över till mig och Nationalkommittén nästa vecka. Jag hoppas att jag då får en rad konkreta exempel på vad de själva ser som nästa steg efter konferensen i juni när det gäller den sociala ekonomin.

Anf. 96 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det svaret, Ulrica Messing. Jag tror att det här är en fråga som vi kommer att ha väldigt stor nytta av att driva i framtiden. Jag tror nämligen att just det här sättet att arbeta gemensamt och demokratiskt är väldigt viktigt. Men jag hade ändå önskat att ministern hade haft lite fler förslag om vad som ska hända efter den här konferensen. Jag tror nämligen inte att det här är färdigt. Även om vi har haft många konferenser tror jag inte att det är detta som löser problemen. Bl.a. är det väldigt svårt att få banker och andra ekonomiska institut att inse att det här är värt att satsa på, att de kommer att få pengarna tillbaka och att det kommer att bli ett betydligt större ekonomiskt liv i många delar av vårt land genom att man arbetar på det här sättet. Men i dag skakar man bara på huvudet. Man vet inte vad det handlar om.

Finns det någon diskussion i regeringen om att t.ex. få in mer av detta i utbildningsväsendet? Det var bara ett exempel.

Prot. 2000/01:103
3 maj

Anf. 97 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag skulle kunna peka på tre frågor som jag själv ser som naturliga att gå vidare med och som vi också har påbörjat ett arbete kring. Men jag vill också understryka att jag förväntar mig att förkonferenserna har än fler konkreta exempel.

Men redan i dag har vi t.ex. gjort det möjligt för kooperativa och ekonomiska föreningar att få hjälp med egenfinansieringen. De har fått pengar via strukturfonderna. Många har pekat på att det har varit oerhört svårt att få ihop pengar till den egna insatsen, även om de vet att det här på lång sikt naturligtvis är en oerhörd investering. I dag har vi underlättat för dem att också få hjälp med egeninsatsen för att kunna starta verksamheter som är väldigt bra.

Jag har också haft möten med de lokala kooperativa utvecklingscentrum som finns, alltså LKU, och tillsammans med dem diskuterat vad de själva ser för behov lokalt för att kunna stötta än fler att bilda kooperativ och starta ekonomiska föreningar.

Det tredje är någonting som vi driver under det svenska ordförandeskapet i EU, nämligen att underlätta eller göra det möjligt, eftersom det inte har varit möjligt tidigare, att också bilda europeiska kooperativ mellan olika länder.

Den assyrisk/syrianska minoritetsgruppen

Anf. 98 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall.

Jag har varit engagerad i frågor som berör den assyrisk/syrianska gruppen, inte minst under det senaste halvåret. Jag vet att det finns ett engagemang också från regeringen här. Men när vi tar upp frågor som berör denna väldigt utsatta minoritet blir det ofta väldigt punktvist. Det finns inget bra underlag för att se till den här minoritetens situation i hela regionen. Och då menar jag inte bara Turkiet, som vi har talat mest om, utan det handlar även om Syrien, Iran och norra Irak – eller för all del hela Irak.

Jag tror att vi i Sverige och i omvärlden behöver ett bättre underlag så att de insatser vi gör på olika områden – det kan vara nationellt bistånd, det kan vara genom internationella organisationer, FN eller NGO:er, det kan vara stöd och samarbete på många andra områden – sker på rätt sätt och inte blir kontraproduktiva, vilket jag tror kan inträffa. Finns det möjlighet att göra en samlad genomlysning av den här minoritetens situation i den här delen av världen?

Anf. 99 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det här är en fråga som man behöver ha lite tid att fundera på. Självklart har vi på Utrikesdepartementet en hygglig bild av läget för den här gruppen, även om vi kanske inte kan skryta med att ha någon helhetsbild av situationen. Men bevakningen finns, och vi har

Frågestund

Frågestund

länderansvariga som bl.a. har att hålla kontakt med och samla in fakta om befolkningen i de berörda länderna och den här befolkningsgruppen.

Anf. 100 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag förstår att det kan vara svårt att ge ett konkret och direkt svar på min fråga, men jag vill ändå skicka med detta. Ska vi kunna lyckas i de här frågorna, tillsammans med de berörda länderna och tillsammans med den här minoriteten, tror jag att vi måste ha en samlad och klarare bedömning av de hot man utsätts för när det gäller utplåning av ens kulturella identitet och av de ortodoxa kyrkorna i den här delen av världen.

I dag är det olika förhållanden beroende på om man talar om Syrien, Turkiet – som vi har en annan dialog med eftersom det är ett kandidatland – norra Irak eller Iran. Det finns alltså ingen helhetsbild över hur förhållandena är. Men situationen är sammantaget svår för den här minoriteten. Någon form av samlad politik och kunskap krävs för att vi ska kunna jobba konstruktivt framöver.

Anf. 101 TALMANNEN:

Med detta var dagens frågestund avslutad. Jag tackar er kammararens och regeringens företrädare för er medverkan här i dag.

*Kvalificerad
yrkesutbildning*

5 § (forts. från 3 §) Kvalificerad yrkesutbildning (forts. UbU14)

Anf. 102 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det är inte ofta en skolminister får äran att lägga fram ett förslag om att en ny reguljär skolform ska inrättas, men det får jag göra här i dag.

Det som gör det extra roligt är att jag vet att det är ett mycket välgrundat och populärt förslag om den kvalificerade yrkesutbildningen som vi nu diskuterar.

Välgrundat är det genom den försöksverksamhet som pågått sedan 1996, en försöksverksamhet som successivt vuxit i omfattning och som följts och noga utvärderats av en forskargrupp från Luleå. KY-kommittén, som varit en väldigt aktiv kommitté genom sin medverkan i beslut och tillsynsbesök, har lämnat sina förslag till fortsättning efter försöksverksamheten. En grupp på departementet har därefter bidragit med sitt förslag till dimensionering och organisation.

Populärt är det också – bland elever, bland företrädare för arbetslivet och även, efter vad jag hört här i dag, bland de politiska partierna. Det är inget parti i riksdagen som säger nej till den kvalificerade yrkesutbildningen. En del vill gå snabbare fram och utöka antalet platser både snabbt och rejält. I övrigt finns det inte så stora eller avgörande meningskiljaktigheter kring förslaget om att permanenta KY.

KY känns redan etablerat. Det märks att många tar KY-utbildningarna för givna. Men det är alltså fortfarande en försöksverksamhet året ut.

Flera av talarna har pekat på att det unika och specifika med KY är just flexibiliteten, att det bygger på en samverkan mellan arbetsliv, kommuner och högskola. Jag ser det som en framtidsmodell.

Det finns en stor mångfald och variation i utbudet av KY. Går man in och tittar på hemsidan med länsvisa förteckningar över alla olika utbildningar kan man se att det som vi eftersträvar verkligen återspeglas. Vi ser att de flesta branscher finns representerade – bygg, ekonomi inklusive försäkring och handel, IT inklusive multimedier och grafisk industri, jord, skog och trädgård, livsmedel, miljö, tillverkning inklusive produktutveckling, transport inklusive sjöfart, träindustri, turism inklusive restaurang, vård, radio och TV och hantverk. Vi kan se gamla och välbekanta yrken varvas med nya titlar och ny inriktning. Vi kan se att det finns utbildningar som leder till arbete som byggtekniker, webbarkitekt, miljötekniker, livsmedelstekniker, turismkoordinator, demensvårdsutvecklare, hälsovägledare och *cross media producer* – alltifrån slakteri till ren hightech, som det stod i en artikel i LO-tidningen nyligen.

Men det som framför allt är fördelen är just den flexibla organisationen och strukturen i KY, att man kan fånga upp de behov som dyker upp i arbetslivet och snabbt få till stånd en utbildning som svarar mot kraven.

Det specifika med KY är den starka knytningen till arbetslivet. Precis som Lennart Gustavsson pekar på är givetvis detta en utmaning för vårt arbetsliv som också kräver ett ansvarstagande från dess sida.

Utbildningarna ska utgå från de behov som finns. I det ligger ansvaret att inte bara titta på det kortsiktiga utan också på det långsiktiga. Men ibland har vi en utbildning som kommer att vara under en kortare tid, och ibland har vi en utbildning som kommer att vara under en längre tid.

En förutsättning är att en tredjedel av utbildningstiden kan förläggas till arbetslivet och bli ett verkligt lärande i arbete. Det är också bra att arbetsgivarna finansierar denna tredjedel av utbildningen. Det gläder mig att det har fungerat så bra som det har gjort under den tid som försöksverksamheten har varat. Allting är ännu inte perfekt, men vi har haft en mycket god start på denna verksamhet. Nu gäller det att följa upp och se till att den också fortsätter så när den blir reguljär.

Jag tror att en av framgångarna är just flexibiliteten, som jag har pekat på, men också att man har denna starka koppling till arbetslivet.

Vi pratar ofta om ett livslångt lärande som börjar redan i förskolan, går genom ungdomsskolan och sedan vidare. Att då ha en möjlighet för hela denna långa process att vara flexibel, att barn och elever får möta olika situationer under hela sin gång genom utbildningsväsendet, är viktigt. Den ena dagen får inte bli den andra lik. Det måste ständigt finnas en utmaning till glädje och därmed glädje till kunskap.

Genom det här sättet att arbeta tror jag att man också når en bättre målsuppfyllelse. Man lär sig att veta vad som är poängen med lärandet. Man förstår kopplingen mellan behovet av teoretiska studier och lärandet ute i arbetet.

För mig är KY mycket av en modell som jag ser också ska kunna prägla den verksamhet som vi har i ungdomsskolan. Glädjen jag nyss talade om tror jag också finns om man har en öppen skola och har denna nära samverkan med arbetslivet. Det gäller från grundskolan och genom hela gymnasieskolan.

Inom departementet har vi haft en arbetsgrupp vars uppgift just har varit att se över samverkan mellan skola och arbetsliv. Man har nu lämnat ifrån sig ett antal förslag som gäller ungdomsskolan: ett nationellt åtgärdsprogram i syfte att öka grundskolans samverkan med arbetslivet, ett nationellt råd för samverkan mellan företrädare för skola och arbetsliv, ett nationellt system för kvalitetssäkring av yrkesutbildning, att samråd ska ske lokalt med arbetsmarknadens parter på program med yrkesämnen, försöksverksamhet med lokala styrelser där arbetsmarknadens parter kan ha majoritet, försöksverksamhet med lärande i arbetsliv som en alternativ väg att nå målen för ett nationellt program.

Den här rapporten har nu varit ute på remiss. Remisstiden gick ut den 30 mars, och vi börjar få in synpunkterna och sammanställningarna. De kommer givetvis att beaktas nu när Gymnasiekommittén fortsätter arbetet med att ta fram den framtida gymnasieutbildningen.

Jag kommer också i början av juni att motta ett förslag som gäller vägledningen i skolan. Det är en oerhört viktig del i den framtida skolan att hitta de olika spår man är på väg på när man kanske redan befinner sig i grundskolan, inte *ett* spår utan de olika vägarna. Det är det som är spänningen. Unga människor ser inte bara en väg, de vill ha alternativ och olika möjligheter alltefter hur de själva känner sig och vilka behov de har för framtiden.

Här har också diskuterats validering. Det är en väldigt viktig del i KY-verksamheten och handlar om vad som kommer att ske med dem som har en annan yrkeserfarenhet med sig i bagaget. Man kommer från ett annat land eller har skaffat den i Sverige.

Utredningen blir färdig den 1 oktober och ska sedan i vanlig ordning behandlas.

Mångfalden är viktig. Att vi i dag diskuterar och kammaren senare kommer att fatta beslut om en ny reguljär skolform är oerhört viktigt. Vi säger ofta att vi människor är olika och att vi har olika behov. Då är det också viktigt att vi ges olika möjligheter efter gymnasieskolan.

Många elever går till högskolan. Andra kommer nu att välja KY för att kanske därefter gå till högskolan. Några kommer att välja kompletterande utbildningar. Andra kanske väljer att efter gymnasieskolan gå till folkhögskolan för att där få sin utbildning.

Ju större mångfald, ju fler alternativ vi kan erbjuda de unga, desto bättre rustade blir de också i det livslånga lärandet. Det är min övertygelse att vi måste ha den inriktningen just i perspektivet att vi vet att när vi kommer en bit in på 2000-talet kommer det att finnas färre och färre arbetande och fler och fler pensionärer. Det medför givetvis att vi måste ställa om oss, och vi måste också kunna möta de behov som efterfrågas i arbetslivet.

Fru talman! Det är en stor glädje för mig att i dag få vara med och debattera förslaget om den kvalificerade yrkesutbildningen. Samtidigt vill jag ta tillfället i akt och tacka den kommitté som har arbetat, alla de som har varit engagerade, alla föreningar runt KY, alla skolor och alla som har varit med i försöksverksamheten.

Det är lite speciellt att riksdagen kommer att fatta beslut om någonting som så genuint har byggts underifrån, där så många har varit delaktiga. Man har kunnat komma med sina tankar och idéer, förbättrat dem tillsammans och tillsammans med KY-kommittén så småningom lagt

fram ett förslag som nu föreligger i denna proposition som riksdagen så småningom ska fatta beslut om. Ett tack till alla dessa människor och framför allt ett stort tack till ordföranden i KY-kommittén, Majléne Westlund Panke.

Prot. 2000/01:103
3 maj

*Kvalificerad
yrkesutbildning*

Anf. 103 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag behöver inte upprepa det jag sade i mitt huvudanförande, där jag framhållit att jag i stort sett tycker att det här är ett bra förslag. När skolministern nu säger att en del av denna samverkan mellan skola och arbetsliv också bör präglade ungdomsskolan håller jag med till hundra procent.

Jag tycker också att vi har rätt ut frågorna i hyggligt samförstånd. Det tror jag är viktigt när det gäller sådana här stora reformer. Oavsett vilken majoritet som råder här i kammaren efter nästa val kommer den här reformen att bestå.

Några randanmärkningar. Jag ställde en fråga till Majléne tidigare om volymen. Då sade hon att jag skulle ställa den till regeringen i stället. Nu har jag regeringens företrädare här.

Det står lite luddigt i förslaget från utskottet att det är angeläget att antalet utbildningsplatser utökas på sikt. Vad betyder det i praktiken? Det är den första frågan.

Den andra frågan rör den myndighet som har förlagts till Hässleholm. Det stod t.o.m. i ett pressmeddelande att den "har förlagts" till Hässleholm, men den ska väl förläggas dit om ett beslut fattas. Då frågar jag: En myndighet består inte bara av en ort och några byggnader, den består av människor av kött och blod, när får den här myndigheten en verksamhet och när får den en styrelse?

Anf. 104 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska svara på frågan vad vi menar på sikt. Regeringens förslag var 12 000 platser plus ytterligare 500. Detta accepterades inte av utskottet, utan en majoritet har sagt att man vill ha fler platser och även uttryckt att det på sikt ska bli fler sådana.

Detta är vad vi diskuterar nu. När klubban har fallit, beslutet är fattat är det upp till regeringen att hantera det av riksdagen fattade beslutet. Jag kommer alltså att återkomma och redovisa hur vi ser en utbyggnad.

Några av de grundstenar som ska ingå i bedömningen är givetvis vilken efterfrågan som kommer att finnas, alltså behovet ute i arbetslivet. Den ekonomiska delen handlar om att hitta vad det innebär när det gäller t.ex. studiemedel, att vi fortfarande kan bibehålla en god kvalitet, att vi kan ha ordentlig tillsyn och uppföljning och att vi vet att alla som går igenom utbildningen blir nöjda.

Man måste också titta närmare på varför vi fortfarande har en del tomma platser inom viss KY. Har intresset för att starta dem varit större än behovet hos ungdomarna att gå på dem, eller vad är det som har styrt detta? Det är viktigt att följa upp.

Vi ska också se till att utveckla den fina intentionen i lärande i arbete. Vi känner till det goda resultatet att det kan ge ett jobb efter utbildningen. När de unga går in i utbildningen ska de också veta var de har möjlighet att få detta lärande i arbete. Det handlar om nätverk där vi kanske inte

riktigt från början vet vilket företag det är som kommer att stå för den här delen.

Jag kommer givetvis att arbeta efter det förslag som riksdagen så småningom kommer att fatta beslut om.

Anf. 105 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag blev inte särskilt mycket klokare av det svaret när det gällde hur många platser som kommer att anslås till KY efter 2002. År 2002 är det 12 500 platser.

Det finns en förträfflig reservation, nr 3, som talar om betydligt fler platser. Den har också en stark förankring bland arbetsmarknadens parter, arbetsgivare och arbetstagare. LO, TCO och Arbetsgivareföreningen står bakom det kravet. Det kanske inte är helt fel i sammanhanget.

Den här myndigheten kommer, om jag har förstått rätt, att börja verka redan i höst. Då är det väl vettigt att det också finns personer på plats när så är aktuellt. Finns det några planer på ungefär när myndigheten kommer att utses? Det gäller alltså personer inte platsen.

Anf. 106 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Regeringens förslag fram till nu är 12 000 platser plus 500. Vad utökningen kommer att innebära enligt de intentioner som utskottet nu har lagt fram förslag om får jag återkomma till. Det kan jag inte svara på i dag. Beslutet är ännu inte fattat.

Ja, det stämmer. Om riksdagen säger ja till förslaget om kvalificerad yrkesutbildning ska myndigheten placeras i Hässleholm. Vi kommer att tillsätta en organisationskommitté, vars uppdrag är att hantera den praktiska delen, att se över hur stort kansliet ska vara, hur många människor som kommer att arbeta där. Vi kommer också inom en snar framtid att utse en generaldirektör som kommer att vara ansvarig för verksamheten så att den kan träda i kraft såsom planerat vid nästa års början.

Anf. 107 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det vi har varit inne på är viktigt, att vi har en tydlig förankring och en tydlig tanke på hur vi vill utveckla KY framöver. Då är platsantalet en viktig del, precis som flera av oss har varit inne på, för att utbildningsanordnarna i landet ska känna sig säkra, för att näringslivet ska kunna känna sig säkert och för att de som skulle vilja studera ska kunna känna sig säkra på att det finns en möjlighet för dem. Jag förstår att det inte går att få något svar från skolministern i dag, men ha det i åtanke. Vi är många som vill ha fler platser. Det är många ute i landet som eftersträvar det och väntar på svar.

I dag finns det flera eftergymnasiala utbildningar. Ibland kan det vara svårt att överblicka detta, både för dem som ska gå utbildningarna och för myndigheterna. Det har inte varit helt klart hur de ska inordnas i utbildningsstrukturen och hur de ska värderas. Regeringen säger att några av de eftergymnasiala utbildningarna ska samordnas i den nya myndigheten. Det är bra. Men vad tänker sig regeringen? Vilka eftergymnasiala utbildningar handlar det om? Hur kommer samordningen att bli?

Anf. 108 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är intresset för övriga utbildningar som ska styra när man vill gå in under det gemensamma taket. De utbildningar som vi bl.a. tänker på är de som i dag finns t.ex. inom folkhögskolan. Vissa av utbildningarna leder direkt till en yrkesutbildning. Andra utbildningar kan vara inom den s.k. kompletterande utbildningen – vissa av dem finns där.

Vi får se vad som händer med det förslag som har lagts fram om en yrkeshögskola. Det är en utredning som Thomas Östros har tagit initiativ till och som nu bereds. Vad kommer den att landa i? Vilka utbildningar tänker man sig inom yrkeshögskolan?

Vi har valt att man själv ska ta initiativ till när man ska gå in under det gemensamma taket. Vi har haft frågan ute på remiss, och vi har fått in olika tankar och idéer om detta. Många har uttalat att det är en positiv tanke men att de ännu inte är beredda. I det sammanhanget diskuterar vi gemensamma måldokument med gemensam inriktning.

Anf. 109 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! I betänkandet och i propositionen framgår det att man på sikt hoppas kunna slå samman dessa under en myndighet. Man har en idé om vilka utbildningar det ska handla om, och när myndigheten initieras ska det finnas en beredskap om vilka utbildningar det ska handla om och hur det ska se ut. Det gäller framför allt de anordnare som finns runt om i landet och som ska ansöka om att ge utbildningarna framöver. Det är oerhört viktigt.

Jag går tillbaka till frågan om platserna. Jag vet inte om skolministern tycker att det är tjugat att vi pratar om detta. Det vore intressant att se hur man tänker sig detta. Det handlar om efterfrågan. Vi vet att efterfrågan är stor.

Kan man tänka sig att säga att dessa skolor har hög kvalitet på utbildningarna och att där kommer det att öka med x platser, eller kommer det att sägas något generellt om tusentals platser?

Anf. 110 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Det här kommer att behandlas på precis samma sätt som när vi t.ex. diskuterar utbyggnaden av platser vid högskolan. Då diskuterar vi frågan i ett långsiktigt perspektiv där vi ser på de ekonomiska möjligheterna. Givetvis handlar det om en prioritering och vad man är beredd att satsa på.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt för verksamheterna att ha en långsiktighet, att man vet vad som väntar. Jag är inte i dag beredd att tala om hur omfattande utbyggnaden kan vara. Jag understryker däremot att jag kommer att agera för att vi ska ha en utbyggnad. Jag vet behovet. Det har funnits ca 35 000 sökande till de platser som inte finns. Det viktiga är att vi tittar efter var det yttersta behovet finns och vad som ska prioriteras. Långsiktigheten är viktig.

Jag får återkomma till om det läggs fram förslag i budgetpropositionen eller i nästa vårproposition efter det att jag har diskuterat med övriga ledamöter i regeringen.

Anf. 111 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi kristdemokrater tycker att det är väldigt bra med den kvalificerade yrkesutbildningen. Vi vill ge den benämningen yrkeshögskola, som tidigare har sagts här.

Jag vill återkomma till den fråga jag tycker fortfarande att jag inte har fått något svar på, fastän jag har frågat flera som har varit uppe i talarstolen under dagen. Den gäller antalet platser. Vilken målgrupp ska utbildningen ha primärt? I dag finns det många som har varit utan arbete en tid och som kommer in på en kvalificerad yrkesutbildning. De har haft möjlighet att få sina kunskaper validerade och har påbörjat utbildningen. Kommer skolministern att för den grupp som slutar gymnasiets yrkesförberedande linjer men av olika skäl inte har måktat med att få allmän högskolebehörighet, de kanske är skoltrötta, finna en väg att gå vidare? Helst ska de få dispens från kravet på allmän högskolebehörighet.

Anf. 112 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är positivt att Yvonne Andersson engagerar sig för de elever som inte klarar av de gymnasiestudier de i dag går igenom.

Det är oerhört viktigt att säga att det vi diskuterar här är en kvalificerad yrkesutbildning. Vad vi vill att den ska innehålla, vilka krav vi ställer på den, måste ses separat mot denna utbildning. Hur vi ska lösa problemen för de ungdomar som inte når de mål i gymnasieskolan som vi har satt upp måste diskuteras i ett gymnasieskoleperspektiv. Att vi inte har nått målen för alla får inte påverka när vi nu lägger fram ett förslag om en ny reguljär skolform. Vi måste se till att den nya reguljära skolformen uppfyller de krav som arbetslivet ställer men också kraven i de teoretiska ämnena. Med detta ställer vi inte ungdomarna utanför, utan för de ungdomarna måste vi finna andra lösningar – framför allt se till att de klarar sina gymnasiestudier under gymnasietiden.

Anf. 113 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad för att skolministern försöker att besvara min fråga. Men riktigt så har vi inte hanterat passagerna mellan grundskola och gymnasium. Då ordnade vi ett individuellt program för dem som inte var godkända på grundskolebetyg. Det har funnits många olika politiska uppfattningar om detta, men vi har detta system.

Nu finns det en annan påbyggnadsutbildning där en grupp unga människor, ca 20 %, inte kan gå vidare och få studiemedel och utbildning. Jag är orolig för de unga som redan nu synes bli utslagna. Kvalificerad yrkesutbildning är porten in. Vi är överens om att det är bra med lärande i arbetslivet. Vi är överens om det. Det vi inte är överens om är porten in och hur vi ska ge dem som i dag står utanför en möjlighet.

Anf. 114 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Ett exempel på denna port in är det jag redovisade i mitt inledningsanförande. Jag pekade på det som arbetsgruppen för skola och arbetsliv har kommit fram till. På en lång rad punkter berör de hur vi kan stärka och förbättra för de elever som går på de yrkesinriktade programmen. Här har vi en del i att kunna möta eleverna.

En annan del är den rapport jag själv har begärt och som Skolverket redovisade i går, nämligen varför inte alla elever når de mål vi har satt

upp. Skolverket har tagit fram ett antal punkter där det finns brister i skolan. Skolverket säger att det är viktigt att ha bra och förtroendefulla relationer mellan personal, elever och föräldrar, att tidigt upptäcka elever som har svårt att nå målen, att skolorna skriver åtgärdsprogram och att elever och föräldrar får vara med i det arbetet, att det hålls öppna diskussioner om vilka mål som gäller där alla parter är med, att alla elever som enligt skollagen har rätt till stöd får det oavsett om de har en diagnos eller inte, att skolor och kommuner skaffar kompetens för att möta elever med utländsk bakgrund och elever med funktionshinder.

Självklart! Även om vi säger att detta är målet vet vi att vi inte kommer att se resultat med en gång. Men det är ett svar på Yvonne Anderssons fråga om hur vi ska möta de gymnasieelever som inte har nått de mål vi vill att de ska nå. Det finns olika vägar. Dessa elever ska inte medverka till att vi sänker kraven på det vi menar med kvalificerad yrkesutbildning. De ska ges en möjlighet. Vi måste finnas olika vägar för dem att också nå denna möjlighet.

Anf. 115 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Som sagt: Folkpartiet har sagt ett tydligt ja till att permanenta denna försöksutbildning. Samtidigt vill vi peka på att det finns ett stort behov av en bred och omfattande utbildning mellan gymnasiet och högskolan. Det vi beslutar om rör sig konkret om ca 12 000 platser. Det är osäkert vilka typer av utbildningar det kommer att bli frågan om, man är beroende av tillfälliga ansökningsförfaranden, osv.

Jag skulle helt enkelt vilja höra vilken vision för framtiden skolministern har och hur hon ser på våra förslag om att verkligen bygga upp en fackhögskola eller college eller vad vi vill kalla det för, som både har rötter i gymnasieskolan och ger möjlighet att komplettera och öppnar för steget in i högskolan och där vi lägger en massa yrkesinriktade eftergymnasiala utbildningar. Det ska både vara sådana som i dag finns på högskolan – en del av dem gör det – och de nya, som bl.a. finns inom KY.

Jag tror att det är dags att plocka fram en vision för den nya fackhögskoleutbildningen eller collegeutbildningen – annars är det risk att det kommer att handla om ett begränsat antal platser för ganska lång tid framöver.

Anf. 116 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag sade i min inledning att det är mycket sällsynt att man som skolminister får vara med om att föreslå en ny reguljär skolförform. Det är det vi gör i dag. Detta är givetvis en del i regeringens vision om den framtida utbildningspolitiken.

Jag har lyssnat med intresse till den debatt som har förts under eftermiddagen. Jag måste säga, i likhet med Majléne Westerlund Panke, att jag är förvånad över Folkpartiets ställningstagande när det gäller förslaget om kvalificerad yrkesutbildning. Jag upplever det som om Folkpartiet snarare förespråkar gårdagens lösningar för det framtida kunskapssektet. Man säger att man vill ha smala, fasta och fyrkantiga modeller.

Socialdemokraterna och många andra partier har i stället understrukt att man vill ha en ökad flexibilitet, en ökad valfrihet och en ökad samverkan mellan skola och arbetsliv.

Varför är det förslag som nu är framlagt inte bra? Folkpartiet har ändå ställt sig bakom det. Ändå säger man samtidigt att vi ska komma med andra saker, trots att vi står inför det unika att fatta beslut om en ny reguljär skolform.

Anf. 117 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! På skolministerns anförande lät det nästan som om Folkpartiet sade nej till förslaget. Det gör vi ju inte. Det är snarare jag som borde fråga skolministern varför socialdemokraterna inte är intresserade av att diskutera en bredare och mer omfattande skolform – en vision för framtiden – som Folkpartiet föreslår.

De ytterligare steg vi vill gå med ett inriktningsbeslut skulle ju öka flexibiliteten, minska inläsningarna och ge möjlighet för människor som har misslyckats i gymnasieskolan att läsa kvalificerad yrkesutbildning. Ni håller fast vid kravet på högskolebehörighet, osv. Det är precis tvärtom mot vad skolministern säger. Det är Folkpartiets förslag som är flexibla och som öppnar möjligheterna för fler människor att genomgå en utbildning mellan gymnasiet och högskolan.

Anf. 118 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! I mitt anförande har jag också redovisat delar av min syn på framtidens ungdomsskola och framför allt på gymnasieskolan i den samverkan som ska ske mellan skola och arbetsliv. Min vision är att vi inte ska sänka kraven. Oavsett vem eleven är måste han eller hon ges en möjlighet att bli delaktig i ett livslångt lärande.

Det som är positivt är att elever som måste få vara utanför skolans väggar för att verkligen förstå varför de teoretiska studierna är så viktiga får vara det.

Socialdemokraterna och Folkpartiet skiljer sig åt på en punkt: Folkpartiet har aviserat – det har i alla fall kommunalrådet i Stockholm Jan Björklund gjort – att man kan tänka sig yrkesutbildningar utan några som helst teoretiska ämnen. Då undrar jag var dessa ungdomar kommer att få plats. Vem vill ta emot dem som praktikanter?

Inte kan det vara framtidens modell att det inte ska bedrivas några teoretiska studier på gymnasiet? Vilken typ av yrkesutbildningar tror Ulf Nilsson kan ta emot de ungdomar som inte har bedrivit några teoretiska studier?

Anf. 119 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Först och främst ska jag be att få passa på att tacka för samarbetet inför framtagandet av denna proposition.

Jag tyckte att det var intressant att höra skolministern tala om i sitt anförande – någon annan har också nämnt det – att man ska kunna ta med sig tankarna och erfarenheterna i den kvalificerade yrkesutbildningen i arbetet med att utveckla, som skolministern sade, ungdomsskolan. Jag kulle vilja ge skolministern chansen att kort utveckla några av de tankarna. Vad är det för erfarenheter? Vad är det för tankar som finns tydligt uttalade i den kvalificerade yrkesutbildningen som kan bidra till att utveckla ungdomsskolan?

Anf. 120 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! En av tankarna gäller öppenheten. Skolan ska verkligen öppna sin dörr. Man ser sin del vad gäller kompetensen. Man har kunskap som man kan ge till elever. Man ska också utveckla detta tillsammans med någon utanför som tillhör arbetslivet. Det kan vara den offentliga sektorn, och det kan vara den privata.

Genom det möte man ordnar lär man också om varandras olika kulturer. Vi kommer också att få en större insikt i hur vi tillsammans kan hjälpa unga människor på vägen.

Vi har olika erfarenheter. Skolan har sin, som den har stött sig på under många år. Arbetslivet har sin erfarenhet.

Att vi låter unga människor komma ut och vara tillsammans med vuxna tror jag är oerhört viktigt – att man lär tillsammans. Vi pratar ofta om lagarbete. Lagarbete behöver inte bara gälla vuxna. Lagarbete kan också gälla unga och gamla tillsammans. Att lyssna av hur man diskuterar på en arbetsplats är också en viktig del i ett värdegrundsperspektiv.

För mig är det så här: Ju fler möten vi kan ordna mellan människor med olika bakgrund, desto mer utvecklas vi som människor. Jag ser att KY får en alldeles egen erfarenhet som den tar med sig. Människor från högskolan och kanske från den traditionella utbildningen inom kommunen och från näringslivet möts. Man diskuterar, värderar och lär av varandra.

Anf. 121 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Eftersom denna debatt till stor del har handlat om andra saker än kvalificerad yrkesutbildning och vad som ligger till grund för den tar jag mig friheten att fortsätta diskutera utifrån skolministerns anförande.

Vänsterpartiet lyfte för två år sedan fram en tanke om en sammanhållen ungdomsskola. Tanken var en tolvårig sammanhållen ungdomsskola. Vi tittade på individernas olika förutsättningar och olika sätt att utvecklas. I det sammanhanget tycker jag att det skolministern säger om vikten av det mänskliga mötet, vikten av att mötas över olika gränser och vikten av att människor med olika erfarenheter möts är intressant.

Min fråga är hur ministerns visioner om möjligheten att suddas ut de gränser som faktiskt finns i ungdomsskolan ser ut.

Anf. 122 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är min vision att dessa gränser ska suddas ut och att vi ska se det långa perspektivet. Det var därför jag pekade på vikten och värdet av ungdomsskolan i ljuset av den kvalificerade yrkesutbildningen. Det ska vara ett livslångt lärande som tar olika tid för olika människor. Vi stakar ut de olika vägarna. Vi skapar en mångfald av eftergymnasiala utbildningar.

För att gå tillbaka till den kvalificerade yrkesutbildningen kan jag säga att det är viktigt att understryka att de som i dag kommer in på och går dessa utbildningar har en hög genomsnittsålder. För männen är den 27 år. De har alltså varit ute och gjort någonting annat innan de kom in på denna utbildning. 54 % kommer direkt från gymnasieskolan till dessa utbildningar, men andra har med sig andra erfarenheter i bagaget. Detta är också någonting som jag ser som mycket positivt. Människor med lite

mer livserfarenhet och yrkeserfarenhet träffar dem som kommer direkt från ungdomsskolan.

Det är också en fostran som jag hoppas ska finnas med i framtiden så att den kvalificerade yrkesutbildningen inte ska bli någonting som man bara genomgår direkt från gymnasieskolan. Jag tror att de olika komponenterna gör att man växer som människa, och då vet man också mera om vad det är som man vill göra med sitt liv.

Jag vill också tacka Lennart Gustavsson för det ypperliga samarbetet som vi har haft i samband med propositionen.

Anf. 123 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det som vi nu diskuterar är en utbildningsfråga, men den berör så mycket annat, inte minst arbete och stora landsområdens möjligheter till överlevnad.

I det föränderliga arbetsliv som vi lever i har yrkesutbildningen kommit att inta en alltmer central position. Det gäller såväl grundutbildning som omskolning och fortbildning.

Det sägs att av Europas många miljoner yrkesverksamma i dag skulle 80 % inom en tioårsperiod behöva ha en förbättrad och förnyad yrkesutbildning för att klara det moderna samhällets arbetsliv. Problemet är till dels att det kanske bara är 10–15 % som i dag är beredda att genomgå en sådan utbildning.

De som i dag går i grundskola och gymnasieskola behöver en god yrkesutbildning för att dels ta sig in på arbetsmarknaden, dels ha en god grund för att – förmodligen – kunna anpassa sig till den fortbildning som också lämpar sig för de nytilträdande på arbetsmarknaden. Kvalificerad yrkesutbildning är i sak mycket angelägen.

Beträffande dimensioneringen har den redan kommenterats. Att de 12 000 årsplatserna utökas är bra. Men utskottet gör ett tillkännagivande om att regeringen ska se till att antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning behöver utökas ytterligare – detta sagt även om det uttrycks att det ska ske på sikt. Man kan fundera över om det rör sig om kort eller lång sikt.

För Folkpartiets del har Ulf Nilsson kommenterat vår principiella hållning och våra yrkanden. Jag ska därför göra ett par reflexioner kring behovet av kvalificerad yrkesutbildning, och då främst vid sidan om de stora tillväxtorterna.

Det går en urbaniseringsvåg från stora delar av landet, dvs. från de svagare delarna, om vi ser till befolkningstal och antalet arbetsplatser. Jag har under de senaste veckorna i debatter påmint om att statsmakterna har ett långtgående ansvar för att upprätthålla medborgerlig service på en rad områden som just nu rustas ned. Det må vara polis, post, vägar, rättsväsende och dess serviceorgan. I det perspektivet är det särskilt angeläget och ansvarsfullt att detta beaktas, att man ser positiva insatser på yrkesutbildningens område som goda motkrafter.

Vår principiella inställning är att regionalpolitiken ska medverka till att vi gräver där vi står, dvs. åstadkomma på plats det som kan ge växtkraft. I det sammanhanget kan man inte nog understryka den kvalificerade yrkesutbildningens roll som i förlängningen ger landsbygden en chans.

Fru talman! I det perspektivet känns det riktigt att nämna de försök som nu görs för att man ute i landet ska kunna ge en kvalificerad yrkesutbildning som många eftersträvar och som riksdagen står i beredskap att besluta om.

För några dagar sedan var jag i Dals Ed, en gränskommun mot Norge med den speciella karaktären glesbygdskommun med 5 000 invånare och en utsatt arbetsmarknad. Där har kommunen och skolledningen försökt att anordna en kvalificerad yrkesutbildning med inriktning på natur- och kulturturism där ledarskapsutbildning ska stå i fokus. FOKUS är för övrigt samlingsnamnet på den projektgrupp där fritid, kultur och utbildning i samverkan hålls ihop. Under förkortningen FOKUS vill kommunen anordna en fyra terminer lång utbildning på 80 poäng med en studentgrupp bestående av 20 stycken med start nästa höst.

Att jag nämner det här exemplet beror inte på att det är en ensam svala. Det finns liknande försök på flera håll, men det råder ingen tvekan om att Dals Eds projekt med inriktning på ledarskap inom natur- och kulturturism står sig väl vid en jämförelse, och det räknas också in bland de angelägna yrkesområden som skolministern nämnde i sitt anförande.

Man har utgått från att den kultur som man lever i där turismen har djupa anor sedan långt tillbaka utgör en grundförutsättning för en sådan verksamhet. Därtill kommer att man har gjort en bedömning både av den lokala arbetsmarknaden och av en efterfrågan från arbetslivet.

Man har också insett att om turistnäringen ska bli något långsiktigt och bärkraftigt som ska spela en roll i en landsbygdskommun krävs det kompetent personal där ledarskapet är av stor betydelse. Som anställd eller som småföretagare kan man starta upp en egen verksamhet.

Det finns också en utbildningspolitisk grund att stå på då gymnasieskolan har en inriktning mot det som den kvalificerade yrkesutbildningen siktar på inom turismen. Man har också riksintag, vilket gör att det finns ett stort intresse för den här utbildningen. För övrigt är det här en tidigare skogsbruksskola som har upphört, och det visar på den föränderlighet som vi lever med i ett dynamiskt pedagogiskt tidevarv.

Fru talman! Det som jag tycker är värt att notera i en sådan här debatt, eftersom den har en principiell tyngd, är att man lägger en stor vikt vid praktiska färdigheter, teoretiska kunskaper. Men eleverna ska också var väl förtrogna med att hantera problem och framför allt med att flexibelt kunna lösa de uppgifter som ingår i en så krävande verksamhet. Vad det handlar om i arbetslivet är att det krävs en stor professionalitet.

Yrkesutbildningen inom turistområdet ska också vara ett alternativ till ett hårt kommersialiserat utbud i våra storstadsområden. Den ska också kunna komplettera med en attraktionskraft som tar sikte på upplevelser. Att det skulle ha goda regionalpolitiska effekter får självfallet inte vara ett hinder då man nu med förnyad projektplan och garanterad kvalitets-säkring inkommer med en ansökan. För övrigt har också regeringen i propositionen fört ett regionalpolitiskt resonemang när man har placerat den centrala enheten.

Självfallet är jag medveten om att det inte är någon förhandlingsverksamhet som vi bedriver här i kammaren. Men jag tror att det kan ha betydelse att en sådan här bakgrund som jag har försökt att teckna vägs in när man har att lokalisera antalet kursplatser ute i landet för det kom-

mande året. Antalet kursplatser lär inte räcka under det år som vi närmast har att möta.

Fru talman! Den framtida yrkesutbildningen befinner sig i ett viktigt skede för samhället, för individen, för arbetsmarknaden och för hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)

Från anstalt till frihet

6 § Från anstalt till frihet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU21
Från anstalt till frihet (prop. 2000/01:76).

Anf. 124 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Till detta betänkande finns två reservationer. Vi moderater finns med på båda. Vi står naturligtvis bakom bägge reservationerna, men som vanligt och som brukligt är från vårt parti yrkar jag bifall endast till reservation nr 1. Jag kommer huvudsakligen att uppehålla mig vid den reservationen, men vill ändå framhålla följande när det gäller intensivövervakning vid permissioner.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll har visat sig fungera effektivt och säkert. Enligt vår uppfattning bör därför försök inledas med intensivövervakning med elektronisk kontroll som en extra säkerhetsåtgärd för potentiella brottsoffer vid intagnas permissioner och frigång. Vi anser att regeringen skyndsamt ska ta de initiativ som behövs och återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i denna riktning.

Fru talman! Samhällets reaktioner mot brott ska kännetecknas av tydlighet, proportionalitet och medkänsla för såväl gärningsmannen som brottsoffrens situation. Vår uppfattning är att vi måste ställa högre krav på skötsamhet på de fångar som ska beviljas villkorlig frigivning och permissioner.

Under en tid tillämpades obligatorisk s.k. halvtidsfrigivning. Under en hel tioårsperiod, från 1983 till 1993, släpptes fängelsedömda ut efter halva tiden, i stort sett oavsett hur de hade uppfört sig på anstalten. Den 1 juli 1993 avskaffades den s.k. halvtidsfrigivningen för huvuddelen av alla fängelsedömda. Sedan dess avtjänar även notoriska återfallsförbrytare, naturligtvis i den mån de lagförs och grips – vi vet hurdan det står till med det – en något längre tid i fängelse. Detta har inneburit att antalet brottsoffer för stöldbrott, bedrägeri, misshandel, rån och biltillgrepp har minskat betydligt. Den s.k. halvtidsfrigivningen avskaffades slutligen av riksdagen den 2 juni 1998.

Fru talman! Vår grundinställning är att utdömt fängelsestraff ska avtjänas. Efter två tredjedelar av strafftiden ska det dock vara möjligt att bli villkorligt frigiven. Stor hänsyn ska då tas till hur den dömda skött sig under fängelsetiden; hur han eller hon har deltagit i den programverksamhet som kan anses vara befogad för rehabiliteringen, förekomsten av missbruk under fängelsetiden och hur permissioner m.m. har skötts. Av största vikt är också att en kvalificerad farlighetsbedömning av den in-

tagne görs. Beslutet om villkorlig frigivning bör prövas av den domstol som utdömt straffet.

Dagens betänkande, som har samlat en majoritet bakom sig i utskottet, innebär att de som döms till två år eller mer inte ens ska avtjäna två tredjedelar av straffet i fängelse, utan att tiden i fängelse ska reduceras ytterligare med ända upp till fyra månader genom att den sista tiden avtjänas utanför fängelset med elektronisk fotboja, s.k. *back door*. Vi motsätter oss detta.

Fru talman! Utskottsmajoriteten skriver: "Utgångspunkten för förslaget i propositionen är att övergången från anstaltsliv till ett liv i frihet utgör ett kritiskt moment. Det är därför önskvärt att utveckla former som möjliggör en successiv övergång."

Så här långt är vi med. Men vad är det som säger att utslussningen ska ske inom de första två tredjedelarna av straffet? I dag är det ju faktiskt så att i stort sett alla friges efter två tredjedelar av strafftiden. Det finns möjlighet att förlänga tiden för dem som missköter sig, men detta förekommer i mycket liten utsträckning. Kriminalvårdens officiella statistik visar att 1999 beslutades det om tidstillägg i 10 % av fallen och med bara i medeltal tio dagar.

Regeringens förslag innebär att straffsystemets tydlighet och förutsägbarhet, både för den dömda och för medborgarna i övrigt, urholkas. Att förlägga försöket med elektronisk botboja till den del av strafftiden som i dag inte omfattas av villkorlig frigivning innebär faktiskt ett tillbakaträdande från tvåtredjedelsreformen.

Möjligheten att avtjäna en del av straffet med elektronisk fotboja bör enligt vår uppfattning ges först under strafftidens sista tredjedel, dvs. under den del då villkorlig frigivning i dag kan bli aktuellt.

Fru talman! Det ligger nära till hands att misstänka att regeringen vill införa denna s.k. *back door* för att spara pengar. SEKO kriminalvård skriver i sitt SEKO nytt nr 11 i år:

"Vid gårdagens sammanträde i kriminalvårdsverkets verksstyrelse tog förbundet återigen upp beläggningssituationen i kriminalvården. Situationen är ohållbar. Åtgärder måste företas så att vi får beläggningen ner på en nivå som möjliggör en bra kriminalvård och en för personalen acceptabel arbetsmiljö. Ordföranden informerade om att 245 nya platser har, eller kommer att, öppnas under detta år. Det är enligt vår uppfattning inte tillräckligt."

Situationen i kriminalvården är inte bra i dag. Jag delar SEKO:s bedömning.

Fru talman! I årsredovisningen för kriminalvården för år 2000 skriver generaldirektören så här:

"Omfattningen av de brotts- och missbruksrelaterade programmen har fortsatt att minska. Det finns också många anställda som inte genomgått grundutbildning."

Fru talman! Det här kan inte vara något nytt för kammarens medlemmar. Men frågan är: Vad gör ni och vi åt det?

I betänkandet står det att det i dag är möjligt att använda s.k. § 34-placering för att få en successiv övergång från anstaltslivet till ett liv i frihet. Men denna möjlighet utnyttjas mindre och mindre. I Kriminalvårdsstyrelsens årsredovisning för just år 2000 står det vidare:

”Räknat i vårddygn har § 34-placeringar minskat med 15 %. Minskningen hänger samman med de lokala myndigheternas ekonomi.”

År 1995 var antalet § 34-placeringar 876 för att år 1999 ha minskat till 532.

Fru talman! Vad beror denna minskning på? Då vänder jag mig främst till socialdemokraterna som makten och ansvaret haver. Är det så att ni socialdemokrater inte tror att denna möjlighet att successivt övergå från ett liv i anstalt till frihet är bra? Säg det i så fall rakt ur härifrån talarstolen. Om det beror på något annat så hymla inte med detta. Jag tror att förslaget att ge möjlighet för dömda med långa straff att avsluta de två tredjedelar som de sitter av strafftiden är bra, men att göra det med fyra månaders rabatt tror jag inte alls på. Eftersom man har dragit ned på detta med § 34 har man redan i dag frånhänt sig möjligheten att successivt på ett vettigt sätt slussa ut dem som ska ut i samhället.

Vi förespråkar därför en ändring i brottsbalkens 26 kap. 6 § så att villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden kan beviljas om det med hänsyn till samhällets skyddsbehov eller den intagnes uppförande på anstalten anses lämpligt. I samband med en sådan ändring kan det vara lämpligt att inleda en försöksperiod då intagna ges möjlighet att under vissa förutsättningar avtjäna delar av den sista tredjedelen av strafftiden med elektronisk fotboja.

Fru talman! Vi ser alltså inte några skäl till att utöka möjligheterna till frigång, verkställighet eller vistelse utanför anstalt på annat sätt än vad lagen redan i dag medger. Bra kriminalvård måste få kosta. Bra kriminalvård måste innebära möjligheter för den dömda att komma tillbaka. Fängelsetiden måste användas för aktiv rehabilitering både då det gäller kriminalitet och missbruk. Bra kriminalvård måste faktiskt innebära att personalen både får grund- och vidareutbildning. Så är det inte i dag. Jag uppfattar att beskedet i regeringens vårproposition till kriminalvården är: Bedriv kriminalvård på kredit! Detta är naturligtvis ohållbart.

Herr talman! Vår uppfattning är att propositionen bör avslås.

Anf. 125 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 5.

Precis som Jeppe Johnsson har redogjort för behandlar vi betänkandet *Från anstalt till frihet*, där regeringen lägger fram förslag som ska leda till en förbättrad frigivningssituation. Arbetet med att förbereda frigivningen ska intensifieras och struktureras, och den intagne ska under vissa förutsättningar kunna avtjäna sista tiden av straffet med intensivövervakning med elektronisk fotboja. Det är ett förslag som också vi kristdemokrater har drivit under några år. Regeringen föreslår nu en försöksverksamhet som ska pågå i tre år. Vi välkomnar förslaget och övriga intentioner från regeringen att vidta åtgärder för att förhindra återfall i brott. Därmed vill vi också betona att arbetet med frigivningsprocessen kräver mycket mer än enbart en fotboja under ett par månader i slutet av ett straff. Detta är väldigt viktigt att poängtera.

Undersökningar med fokus på internernas bakgrund och sociala förhållanden visar inte helt oväntat att de intagna oftast har en omfattande problematisk bakgrund utöver den rent brottsliga.

Många är återfallsförbrytare. Av de tillfrågade internerna avtjänade bara var tredje sitt första straff. De övriga hade tidigare fängelsestraff eller erfarenhet av frivård bakom sig. Bland de nyintagna i fängelse under 1990–1996 hade ca 45 % avtjänat fängelsestraff någon gång tidigare inom en tidsperiod på fem år före aktuell verkställighets början. År 1997 var den siffran 55 %.

Brottsförebyggande rådet har också på regeringens uppdrag gjort en kartläggning av frigivningssituationen. Enligt rapporten är nästan hälften av de frigivna utan egen bostad och arbete. Att sådana här förhållanden är direkt riskfyllda för dem som friges med tanke på tidigare bakgrund och kontaktnät tror jag inte är svårt för någon enda av oss att förstå.

Kristdemokraterna anser att det är viktigt att de dömda i alla avseenden förbereds och tränas inför sin kommande frigivning. De påverkansprogram som påbörjas på anstalt bör fortsätta och avslutas först då den enskilda individen i samråd med sina kontaktpersoner anses ha funnit sig till rätta i sin nya miljö.

Därför välkomnar vi regeringens förslag på det här området, som utgår från att målsättningen är att konkret hjälpa den intagne till ett fungerande liv i frihet – inte enbart att utreda och dokumentera rådande förhållanden.

En förbättrad frigivningssituation är en central fråga i arbetet, särskilt för de långtidsdömda människorna. Övergången till ett normalt liv i frihet är en väldigt lång process som ska påbörjas tidigt och omfatta flera åtgärder. Elektronisk fotboja är bara en del mot slutet. Vi menar att det finns andra åtgärder som måste vidtas för att förhindra återfall i brott. Bl.a. är det förbättrade individuella handlingsplaner, som vi har tjuvat om så många gånger och som Jeppe också berörde. Det är också narkotikafria anstalter, en fortsatt utveckling av innehållet av programverksamheten etc.

Regeringen menar att den föreslagna försöksverksamheten med elektronisk kontroll inte ska innebära några kostnadsökningar för kriminalvården – och inte för berörda myndigheter i övrigt heller för den delen. Samtidigt säger man att när det ekonomiska tillskott som tillförs kriminalvården de närmaste åren fördelas, då ska bl.a. det intensifierade arbetssättet med frigivningsförberedelser prioriteras.

Det här kommer enligt regeringen att innebära att eventuella kostnadsökningar tillgodoses inom ramen för kriminalvårdens interna budgetarbete. Det känner vi oss väldigt skeptiska till. Vi tror inte att regeringen har en riktig uppfattning av kriminalvårdens resursbehov. Vi menar att de åtgärder som nu införs i den här reformen kommer att kräva utökade resurser tillsammans med hela det här paketet som vi tycker är så viktigt för att förbereda dem som sitter inne för en verklighet utanför anstaltsmurarna.

Tyvärr har vi inte sett någon vilja från regeringen, inte i vårpropositionen och inte heller i betänkandet, att lägga till pengar för de förbättringar och förändringar som man vill göra. Däremot skriver man att förslaget innebär att frigivningssituationen alltid ska utredas och planeras på ett strukturerat sätt i samarbete med berörda myndigheter, organisationer och enskilda. Det föreslås t.o.m. en lagreglering för att uppnå det målet.

Då kan vi bara konstatera att regeringen på intet sätt har beräknat kostnaderna för den här reformen. I förslaget till beslut rörande denna

reform finns det inga pengar anslagna, och inte heller i vårpropositionen. Vi kristdemokrater har avsatt 337 miljoner utöver regeringen till 2002 för att skapa förbättrade villkor inom kriminalvården. Då gäller det som jag ser det hela det förebyggande arbetet för att få en människa tillbaka till ett hederligt liv.

Permissionen är det första steget ut i friheten, och tyvärr är det också det vanligaste sättet att rymma från ett fängelsestraff. Enligt en uppgift som jag läste för något år sedan är var tjugofemte fånge på rymmen, och av dessa har hälften varit borta i mer än sex månader. Endast ett fåtal interner genomför en direkt flykt från anstalt. Det sker alltså under permissionen.

Det är oacceptabelt att rymningar ska kunna genomföras vid permissioner. Permissioner är ett nödvändigt steg i en frigivningsprocess, men mycket kan göras för att förhindra en avvikelse. Som ett led i arbetet med att förhindra rymningar vill vi kristdemokrater sträcka oss ett litet stycke längre än vad regeringen har gjort i det här betänkandet och införa en regel om att elektronisk fotboja ska användas också vid oövevakade permissioner.

Regeringen skriver i propositionen att en fotboja inte utgör något hinder mot att utföra brott. Därför skulle den inte ha någon effekt. Så säger man att de kontroll- och stödeffekter som skulle kunna uppnås med intensivövervakning i stället kan uppnås genom utökad användning av möjligheten att ställa villkor vid permissionen, t.ex. vistelseadress, anmälningsplikt hos polis, kriminalvårdsbesök och hembesök av kriminalvårdspersonal.

Men vi vet ju att det här inte fungerar fullödigt i dag. Tyvärr gör det inte det. Det är därför vi har de här återkommande rymningarna. Dessutom är det så att om man skulle förbättra den här situationen skulle det också i sig kosta pengar. Man säger man att man i dagsläget är beredd att överväga en lagreglering. Jag är övertygad om att regeringen kommer att komma tillbaka ganska snart igen, precis som man har gjort i den övriga frågan, och inse att övervakning med fotboja under permissioner är något positivt.

Däremot säger regeringen att den befintliga tekniken för intensivövervakning med elektronisk kontroll kan användas även för det nu aktuella ändamålet och att det finns en sådan överkapacitet att det i inledningsskedet inte ska behöva innebära några nyanskaffningar av teknisk utrustning. Då undrar jag bara: Varför skulle det inte gå att använda den här överkapaciteten, alltså att kanalisera den så att man använder den till permissionerna? Då skulle det inte bli någon kostnad, det som regeringen anger som ett skäl just för att permissionen inte ska få beröras med fotboja.

Herr talman! Målsättningen med dagens förslag till beslut är att på sikt alla intagna som har behov av det ska kunna få någon form av strukturerad, successiv övergång från anstaltsliv till ett liv i frihet. Vi har i många år talat just om hur frigivningsprocessen ser ut. Vi tycker att det är viktigt och angeläget att det läggs ned resurser, arbete och tid på att förbättra den här övergången. Där har vi t.ex. intensivövervakning med fotboja som ett förslag som vi tycker att det är bra att regeringen har kommit till insikt om.

Men vi undrar också: Varför skulle det inte vara möjligt att även genomföra det vid permissioner? Vi tror att den frågan kommer att lyftas fram så småningom.

Prot. 2000/01:103
3 maj

Från anstalt till frihet

Anf. 126 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller med Ragnwi i mycket av det hon säger, bl.a. att det är oerhört viktigt att det under den tid då man sitter på anstalt vidtas åtgärder, att man får igenom program, att det finns handlingsplaner. Vi är också noga med att vi vill ha det så narkotikafritt som det någonsin går på våra fängelser. Trots att Ragnwi konstaterar att det inte är så i dag har hon köpt det här paketet från regeringen. Det förstår jag inte riktigt. Det är ju så mycket mer som borde göras för att en person ska kunna gå från anstalt till frihet. Ragnwi har faktiskt köpt hela paketet, också det som innebär att man frigges innan två tredjedelar.

Ragnwi säger också att man ska kunna tillbringa sista delen av strafftiden med elektronisk fotboja. Men genom att säga ja till det här regeringsförslaget köper hon faktiskt hela paketet. Hon har inte reserverat sig eller uttryckt detta i ett särskilt yttrande. Hon talar också om att det borde tillföras mer pengar. Men i majoritetstexten konstaterar ju Ragnwi och alla andra som står bakom detta att den föreslagna reformen på sikt kommer att innebära vissa kostnadsbesparingar.

Jag har en fråga till Ragnwi. Vi är inte oense om att det kanske kan vara bra att slussa ut någon med en fotboja. Men varför måste det ske inom de första två tredjedelarna? Varför kan det inte ske under den sista tredjedelen? Det här är faktiskt ett sätt att urholka straffsystemet.

Anf. 127 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja informera Jeppe Johnsson om att det inte är vi som har köpt det här förslaget från regeringen, utan det är regeringen som har köpt ett förslag som kristdemokraterna har lagt fram under flera år och som vi tycker är angeläget för att återanpassa människor till friheten.

Jeppe Johnsson sade tidigare att bra kriminalvård måste innebära att den dömda kan komma tillbaka. Det är precis det som vi kristdemokrater tycker är så angeläget, att kriminalvården under hela tiden är så innehållsrik att det finns en rimlig chans för människor att komma tillbaka. Och skulle man då genom elektronisk fotboja ha möjlighet att under två månader av den tid som Jeppe Johnsson kallade tvåtredjedelstiden komma ut och anpassa sig bättre till omvärlden för att sedan kunna klara av frigivningssituationen, så tycker jag att det är väldigt bra, Jeppe Johnsson.

Jag vet inte om vår syn på dem som sitter bakom murarna är olika. Jag ser människor, människor som har kommit snett och som har misslyckats men som har rätt att få en chans på nytt.

Jag skulle till sist vilja ställa en fråga till Jeppe Johnsson. När Jeppe Johnsson nu säger att fotboja har visat sig fungera effektivt och säkert och argumenterar för det när det gäller permissioner, varför skulle det då inte kunna vara samma effektivitet och samma säkerhet två månader före frigivning?

Anf. 128 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Jag replikerar då med frågan: Varför skulle det inte kunna visa sig vara lika effektivt med två månader efter det att två tredjedelar av straffet är avtjänat?

Eftersom Ragnwi Marcelind argumenterar så mycket för att fängelsestraffet ska innehålla så mycket måste det ju vara så långt att man kan tillgodogöra sig innehållet.

Jag får också gratulera kristdemokraterna till framgången att regeringen har köpt detta paket. Jag förmodar att detta paket också innehåller att man ska korta av de första två tredjedelarna, eftersom Ragnwi Marcelind är så glad över att regeringen har köpt paketet.

Anf. 129 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jeppe Johnsson vet ju att vi för inte alltför många år sedan hade halvtidsfrigivning, i dag har vi tvåtredjedelsfrigivning.

När Jeppe Johnsson talar om att människor ska slippa ifrån sitt straff så verkar det som om det handlar om att människor sitter några ynka månader bakom fängelsemurarna. Men det här handlar ju framför allt om människor som sitter i fängelse under väldigt lång tid och som har återanpassningssvårigheter. Om Jeppe Johnsson som jag hade varit ute och besökt olika kriminalvårdsanstalter, så skulle han ha mött dessa människor och insett vilken problematisk hållning som de har till världen utanför murarna. De är t.o.m. rädda. Och det behövs enormt mycket för att slussa ut dessa människor. Det räcker inte att ställa dem utanför murarna med en kasse i handen och säga: Lycka till, vi möts kanske igen om några dagar. Alla vet nämligen att dessa människor utan arbete, utan kontaktnät, utan lägenhet och utan pengar är tillbaka bakom murarna inom bara några dagar. Och det om någonting är väl ett resursslöseri för samhället, Jeppe Johnsson?

Jag tror att vi egentligen är överens om att människor behöver rehabilitering och att de behöver det under lång tid. Men de behöver också under en ganska lång tid återanpassas tillbaka in i samhället, särskilt med tanke på att straffskalan i dag är sådan att människor sitter allt längre tid bakom våra murar, 15–20 år. Då är dessa människor inte så väldigt modiga när de placeras utanför murarna. Och då kan denna lilla fotlänk vara ett led i att dessa människor får en chans att känna hur det är utanför fängelset innan de kastas ut på allvar.

Anf. 130 YILMAZ KERIMO (s):

Herr talman! Vi diskuterar i dag justitieutskottets betänkande 21 om ett liv från anstalt till frihet. I detta betänkande behandlar utskottet ett regeringsförslag som syftar till att förbättra frigivningsförberedelserna för fängelsedömda och därigenom minska risken för återfall i brott. Bl.a. föreslår vi en treårig försöksverksamhet med intensifierade och mer strukturerade frigivningsförberedelser. Inom ramen för denna ska intagna som avtjänar fängelsestraff om längst två år kunna ges möjlighet att avtjäna den sista tiden före den villkorliga frigivningen genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Moderaterna vill avslå förslaget om försöksverksamheten som ska ge fängelsedömda som avtjänar långa straff möjlighet att avtjäna den sista

tiden före frigivningen utanför fängelset genom intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Herr talman! Den svenska välfärdsmodellen vilar på grunden att alla medborgare omfattas av den generella välfärden, en välfärd som alla får del av efter behov och inte efter plånbokens tjocklek. Med välfärd menar vi främst bra vård, skola och omsorg, ett rikt föreningsliv och trygghet – trygghet att kunna röra sig fritt i samhället och att inte behöva känna oro för att utsättas för brott och våld.

Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka tryggheten. Traditionellt har kriminalpolitiken förknippats med hur straffsystemet ser ut och annat som staten gör när det gäller brottsligheten, dvs. i huvudsak insatser från polis, åklagarväsende, domstolar och kriminalvård.

Mot bakgrund av vad vi nu vet om brottslighetens utveckling och orsaker är det enligt min mening självklart att dagens kriminalpolitik måste ha en betydligt bredare ansats. En modern kriminalpolitik ska bygga på en helhetssyn på brottsligheten. Det betyder att den första kriminalvårds-politiska ansatsen är att arbeta för att brott ska förebyggas.

När det gäller att komma till rätta med brottslighet och att bekämpa brott behövs mer än poliser och stränga straff. Det krävs ett samhälle för alla, med en politik som minskar avstånden mellan människor. Skolpolitiken, familjepolitiken och socialpolitiken är viktiga pusselbitar i det kriminalpolitiska arbetet. Det är faktiskt viktigare än straffsystemets utformning.

En stor del av dem som avtjänar fängelsestraff återfaller i brott. Kriminalvården måste därför ta till vara alla möjligheter att förebygga återfall. Kriminalvårdens insatser ska redan från början vara sådana att intagna förbereds för ett icke-kriminellt liv. Alla tillfällen att utveckla intagnas kompetens vad gäller arbete och utbildning och förmåga till social anpassning ska tas till vara.

En kriminalvård som är inriktad på att förebygga återfall i brott förutsätter bra och effektiva frigivningsförberedelser. Det är särskilt viktigt för långtidsdömda. Insatserna ska både ta fasta på träning och förberedelse för ett socialt liv på det personliga planet och på social och ekonomisk etablering i samhället.

För att frigivningsförberedelserna ska bli effektiva krävs det också att intagna under slutet av fängelsetiden får vistas i öppnare former och att samarbetet mellan kriminalvården och andra myndigheter utvecklas.

Det amerikanska samhället är i det här sammanhanget avskräckande. I USA sitter över sju gånger så många människor i fängelse som i Sverige per capita räknat. Trots det löper amerikanen enligt statistiken fyra gånger så stor risk att bli ihjälslagen av sin medmänniska som svensken. Och i en rapport som Brottsförebyggande rådet presenterat över internationella jämförelser så hamnar USA i topp när det gäller risken att bli utsatt för grova brott.

Följden har blivit att det finns amerikanska delstater som satsar mer pengar på fängelser än på utbildning. Det finns från den politiska högern en ständig övertro på den allena saliggörande effekten av straffskärpningar. Erfarenheten visar att det inte är så enkelt.

Det anses väldigt opassande att låsa in ett barn som stulit pappas plånbok. Lika förlegat är det att låsa in brottslingar. Det är nämligen helt

vansinnigt och absurt att tänka sig att någon ska kunna bli bättre eller mer anpassad till samhället genom att låsas in.

Utskottsmajoriteten anser att fängelsedömda ska kunna få tillbringa den sista strafftiden i hemmet. Målet är att alla intagna på sikt ska kunna få en successiv övergång från anstaltsliv till ett liv i frihet. Praktiskt kommer övervakningen att gå till så att den dömda förbjuds att lämna sin bostad annat än för vissa bestämda ändamål och på särskilt angivna tider. Att utgångsförbudet efterlevs ska kontrolleras med elektroniska hjälpmedel och genom frivårdens hembesök.

Syftet med detta är att de fängelsedömda ska få en chans att förbereda sig inför frigivningen under övervakning. På så sätt ska de kunna bygga upp sin tillvaro och samtidigt få stöd och hjälp från frivården och berörda myndigheter.

En kriminalvård som är inriktad på att förebygga återfall i brott förutsätter, som jag tidigare sade, bra och effektiva frigivningsförberedelser. Förslagen i det här betänkandet är ett viktigt steg i den riktningen. Vi vill att de som avtjänat ett straff ska vara rehabiliterade och att de ska kunna klara av ett icke kriminellt liv.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 131 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Herr talman! Yilmaz Kerimo säger att kriminalvården ska vara sådan att den intagne förbereds för ett liv i frihet. Vi har just firat första maj och det som sagts här hade varit lämpligt för ett plakat för Yilmaz att bära i tåget – så är ju inte fallet i dag. De besparingar som Yilmaz och hans parti under de senaste åren lagt på kriminalvården har gjort att det är precis tvärtom. Allting som förbereder för frihet har det dragits ned på, och nu kommer man med något drastiskt: Vi friger dem lite tidigare.

Efter att ha hört Yilmaz här tala väl om den socialdemokratiska kriminalpolitiken måste jag för anständighetens skull fråga: Är Yilmaz nöjd med tilldelningen till kriminalvården i årets vårproposition? Vi som sitter i Kriminalvårdsstyrelsen – bl.a. jag och Yilmaz – har gjort bedömningen att kriminalvårdens anslag för år 2002 bör höjas med omkring 327 miljoner kronor; detta bara för att komma upp till den kvalitet som rådde 1998. Men i budgetpropositionen är faktiskt beskedet: Bedriv kriminalvård på kredit!

Förra veckan var jag i kontakt med Kriminalvårdsstyrelsen. Beskedet i vårpropositionen gör att man på Kriminalvårdsstyrelsen redan påbörjat arbetet med att dra ned på planerad kompetensutveckling för personalen. Det gäller också den lilla programverksamhet som finns kvar.

Herr talman! Yilmaz hade nog inte nämnda plakat men han borde ha haft det. Kan Yilmaz alltså verkligen ställa upp på den utveckling som kriminalvården är på väg mot? Yilmaz står ju bakom kravet från Kriminalvårdsstyrelsen när det gäller budgetäskandet.

Anf. 132 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Herr talman! Det är inget nytt att Jeppe Johnsson inte är nöjd med allt som görs från regeringens sida för kriminalvården.

Jag vill återigen påminna Jeppe Johnsson om att vi förra gången, inte denna gång, hade den största satsningen på rättsväsendet. Samtidigt mås-

te man vara realistisk, för också andra frågor måste prioriteras. Jag är inte riktigt nöjd med det budgetutrymme för kriminalvården som vi nu har fått men det innebär för den skull inte att vi inte kan rationalisera och effektivisera, så jobbet går vidare för att rationalisera och effektivisera. Programverksamheten och frigivningsförberedelserna är prioriterade områden enligt direktiv som vi fått från regeringen och utskottet och som ska genomföras.

Prot. 2000/01:103

3 maj

Från anstalt till frihet

Anf. 133 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Herr talman! Av Yilmaz Kerimos anförande kan man nästan få för sig att det här med frigivning lite tidigare än efter två tredjedelar av anstaltstiden är något som ingår i den generella välfärden. I så fall, herr talman, har den generella välfärden fått ett nytt ansikte just i dag.

Jobbet att gå vidare är alltså viktigt men det vore väl snarare bättre att göra ett avstamp och börja jobbet med att utbilda all den personal som behöver både grund- och vidareutbildning, med att upprätta programverksamheten och med att – om nu Yilmaz tror på § 34-placeringarna – först och främst se till att denna vård kan bedrivas inom den ram som redan finns.

Nu vill Yilmaz att fångarna ska släppas ut innan två tredjedelar av anstaltstiden avtjänats. Syftet kan naturligtvis betecknas som gott, i alla fall ur den dömdes perspektiv. Men vad är det för mening med att döma till tre års fängelse om man ändå alltid ska friges efter ett år och åtta månader?

Yilmaz har, som tidigare sagts, varit med om att tvinga kriminalvården att spara ganska kraftigt, inte minst när det gäller § 34-placeringarna, som också är ett sätt att slussa ut den dömda till ett liv utanför fängelset. Nu vill jag fråga – det här med fotboja är ju så bra: Anser Yilmaz att § 34-placeringar är en bra åtgärd för att förbereda för ett liv utanför anstalten?

Anf. 134 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Jeppe Johnsson om att det kan bli en senareläggning när det gäller två tredjedelsstraffet. Man friges inte helt, utan möjlighet till senareläggning finns. I fråga om 7 § står det så här: ”Bryter den dömda i väsentlig grad mot vad som gäller verkställigheten i anstalt, får tidpunkten för villkorlig frigivning senareläggas.” Om Jeppe Johnsson kan läsa får han veta detta.

Som Ragnwi Marcelind tidigare sade behöver även de människor som sitter inne få en annan chans. Oavsett om det gäller § 34-placeringar eller om det gäller dem som sitter lång tid i fängelse ska de ju någon gång komma ut.

Vidare handlar det om maximalt fyra månader, inte mer. Efter det att en riskbedömning gjorts ska möjligheten finnas för dessa människor att vara ute i samhället för social anpassning och träning så att antalet återfall i brott blir så litet som möjligt.

Anf. 135 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har här ett viktigt steg för att kunna förbättra frigivningsförberedelserna. Undersökningar visar nämligen att frigivningsförberedelserna fungerar mycket dåligt och att det på många håll inte finns vare sig individuella planer eller ett aktivt samarbete med andra myndigheter.

Detta är oerhört viktigt och det finns med också i det här betänkandet. När det gäller lagstiftningen tar man upp den intagnes bostads- och sysselsättningssituation samt att hans eller hennes behov av stöd- och behandlingsinsatser efter frigivningen ska utredas. Man ska se till att den intagne vid frigivningen i möjligaste mån har sin försörjning ordnad genom arbete eller på annat sätt och att han eller hon har tillgång till bostad. Om den intagne behöver undervisning, utbildning eller ekonomiskt, socialt eller medicinskt stöd efter frigivningen ska åtgärder vidtas så att dessa behov så långt som möjligt kan tillgodoses.

Detta kan ses som ganska självklart just för att minska återfallsfrekvensen, och det är oerhört viktigt att det här också sätts på pränt i lag, för det handlar även om hur tiden används inne i kriminalvården, hur man använder samtalen med sin kontaktperson och om det tryck som måste finnas också på andra myndigheter. Kriminalvården kan inte ordna bostäder, arbeten eller studier. I stället handlar det om att få in ett arbets-sätt som innebär att man får ett kontaktnät med andra myndigheter som faktiskt tar ansvar för de här människorna så fort de kliver ut från fängelse.

Därför är det oerhört viktigt att nu fastställa detta i lagstiftningen och att det görs väldigt tydligt för kriminalvården att det är så här man måste jobba. Det här innebär även en större förpliktelse för andra myndigheter och andra organisationer att också ta sitt ansvar. Det tror jag att vi alla egentligen är överens om.

När vi sedan, herr talman, kommer in på frågan om elektronisk övervakning i samband med de sista eventuellt fyra månaderna efter tvåtredjedelsfrigivningen – eller hur det nu diskuteras – kan det i debatten låta som att det här kommer att vara något som alla långtidsdömda får; nu kortar vi straffen ytterligare och nu släpps de ut. Om det som vi här ska fatta beslut om står det så här i fråga om lagstiftningen:

”Medgivande till sådan verkställighet får inte lämnas om det kan befaras att den intagne kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruka alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel eller om särskilda skäl i övrigt talar mot verkställighet utanför anstalt.”

Detta, herr talman, är oerhört viktigt. Det är ju precis det här som har varit en brist. Det handlar alltså om halvtidsfrigivning eller tvåtredjedelsfrigivning. Även om det tidigare funnits möjligheter att så att säga stoppa upp här har det kanske inte funnits någon ”morot” för att sköta sig, gå in på ett behandlingsprogram och söka en möjlighet att göra något med sitt liv.

Kan de uppfylla allt detta så att man inte behöver befara att de kommer att avvika, återfalla i brott eller missbruk, är det ett oerhört bra sätt att ge den här människan en möjlighet att påbörja utslussningen i frihet efter ett långt fängelsestraff. Ändå har vi markeringen att du faktiskt inte

har avtjänat ditt straff, utan det här är en möjlighet som du får för att du deltagit i ett arbete.

Det är viktigt att säga att elektronisk övervakning inte innebär att man frisläpps, att man slipper straffet. Jag tycker att det är lite underligt att moderaterna här i debatten vill framhålla det som att de släpps fria, de slipper sitta av sitt straff, vi minskar straffen ytterligare. Det var faktiskt en moderat justitieminister som drev igenom frågan om en elektronisk fotboja, att vi skulle använda det som straff när det gäller kortare strafftider. Man har sagt att det är mycket effektivt, ett alternativ till fängelsestraff, att det är lika ingripande som fängelsestraffet. Det här har man från moderat håll varit stolt över att ha varit med och infört. Då finner jag det lite underligt att moderaterna här säger att inför man det här i ett utslussningsskede för långtidsdömda innebär det att vi släpper dem fria.

Nej, tvärtom, vi inför nu ett sätt att ge långtidsdömda en morot att arbeta med sig själva, att aktivt ta del i sin förändringsprocess, att få en möjlighet att komma ut och känna på det här under kontrollerade former och att få möjlighet att utvecklas.

Dessutom, herr talman, tydliggör vi nu att kriminalvården, när de arbetar med den dömda, inte enbart ska arbeta med det som ska hända inom anstalten, utan att det är mycket viktigt att ha en planering för att se vad som händer tiden efteråt. Det är det som vi vet är den allra mest kritiska tiden för alla dömda.

Det är en sak, herr talman, som inte har varit uppe när vi har diskuterat frigivning och behandling. Jag vet att det nästan tenderar att bli en budgetdebatt men den kommer vi att ha här i kammaren, så det kommer vi att återkomma till.

Det handlar också om en förändring av anstalterna när man börjar gå in på självhushållning. Det är en av de viktiga sakerna när det gäller att återanpassas, att man inte bara ska gå igenom missbruksprogram eller brottsbrytningsprogram utan att man också får möjlighet att leva och utveckla en självhushållning. Veldig många av dessa har inga kunskaper om hur man lagar mat, handlar, städar. Det är en förutsättning för att de ska kunna klara sig ute. Jag är oerhört glad när jag ser att kriminalvården nu börjar utvecklas för att ge den här grundläggande möjligheten för människorna i en anstalt.

Med detta, herr talman, yrkar jag åter bifall till utskottets förslag.

Anf. 136 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Alice Åström och jag delar väldigt många av uppfattningarna om kriminalvården. Jag tycker att det är väldigt intressant att höra hur Alice Åström lyfter fram den här frågan, som vi kristdemokrater har drivit gång på gång och som vi tycker har varit så angelägen – programverksamheten, att vi ska ha motivationsavdelningar.

Då har jag en liten fråga, trots att Alice Åström nu säger att detta inte är någon budgetdebatt. Man ställer sig ändå frågande när hon så klart tydliggör behovet inom kriminalvården i dag att få till en fungerande verksamhet, och samtidigt har det inte avsatts några resurser. Det går inte ihop för mig. Dessutom vet vi alla som sitter i utskottet att kriminalvården hade det oerhört kämpigt förra året med stort underskott. Av de 260 miljoner som den då fick försvann 190 genast i ett svart hål. Nu har man ansökt om att få 327 miljoner. Det anser man vara det behov man har,

och man har alltså inte fått några pengar i vårpropositionen. Jag skulle vilja höra: Vad har Alice Åström för tilltro till att allt detta ska kunna genomföras utan pengar?

Anf. 137 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet är mycket väl medvetna om de behov som finns inom kriminalvården, om att den har haft underskott och att de pengar som den fick förra året inte räckte så långt. Jag hade gärna sett att det skulle ha varit mer pengar. Det tror jag att vi är många som skulle vilja se på många områden där det finns väldigt stora behov. Men jag tror ändå att det finns möjligheter att genomföra detta. Den elektroniska övervakningen kommer att vara möjlig att genomföra utan några stora kostnader. Det blir en kostnadsförändring också på anstaltsplatserna i och med den. Det tror jag att man klarar av.

Jag tror också att man kan strukturera och tydliggöra frigivningsförberedelserna, som även tidigare har varit ett krav. Man har sett att strukturerna på det arbete som kontaktpersonerna genomför och kontaktnätet med myndigheterna runtomkring har fungerat väldigt dåligt. Det är där man måste sätta in krafterna.

Jag är helt övertygad om att det säkert kommer att behövas mer pengar, men jag tror att det här är saker som det är viktigt att prioritera. Jag tror att det finns möjlighet att genomföra detta samarbete utan att det behövs mer resurser. Det handlar också om hur man använder tiden.

Anf. 138 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det här är ett retoriskt sätt som Alice Åström har använt i många debatter. När det handlade om mer pengar till polisen sade hon att det är möjligt att det kommer att behövas mer pengar framöver, men man kan också effektivisera, det är inte bara pengar som behövs. Jag tror att Alice Åström innerst inne är väl medveten om att kriminalvården just behöver pengar.

Hon säger att det blir en kostnadsförändring, att det inte blir några kostnader med fotbojan. Det kan kanske tänkas att de eventuella två månaderna skulle innebära att man sparar lite pengar från anstaltsvistelsen, men fotbojan är i sig ingen bra lösning, utan det handlar om hela paketet. Det hävdar jag kostar pengar. Där har vi avsatt 337 miljoner som jag tror är livsnödvändiga för att vi ska kunna ha alla de delar som tillsammans utgör det fungerande paketet för en bra frigivningsprocess.

Anf. 139 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är väl medveten om vilka behov man har inom kriminalvården och om vilken önskan man hade om mer medel. Jag sitter själv i kriminalvårdens styrelse och tillhör dem som har skrivit under på själva anslagsäskandena. När man ser hur fördelningen är och ser att den inte fungerar vägrar jag att säga: Nej, vi kan inte förbättra frigivningsförberedelserna, vi kan inte få ett bättre samarbete mellan myndigheterna, vi kan inte se till att arbetsförmedlingen faktiskt tar ett större ansvar – de är inte speciellt glada för att ha med de här personerna att göra – vi kan inte diskutera med socialtjänsten att det är deras skyldighet att faktiskt ta det här ansvaret, att se till att de inte är bostadslösa. Vi måste kunna ställa krav, och jag är helt övertygad om att finge vi de resurser som kriminal-

vården också hade önskat hade man kunnat utveckla detta mycket mer. Det är sorgligt att man inte har kunnat prioritera på alla håll och kanter, utan nu har det varit helheten som gällt.

För oss i Vänsterpartiet var det otroligt viktigt att polisen, när det var en krisartad situation, fick den högsta prioriteten, även om jag ser att det finns andra områden som skulle vilja ha medel. Men vi får inte ge upp och säga att man inte kan jobba med frigivningsförberedelserna om det nu inte kommer mer medel, vilket det inte gjorde den här gången. Detta arbete måste börja nu!

Anf. 140 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Jag och Miljöpartiet yrkar bifall till detta förslag. Det gäller en treårig försöksverksamhet. Det lät på Jeppe Johnsson som att det är någonting helt annat.

Det här förslaget diskuterades redan i 1993 års Straffsystemkommitté där vi sökte alternativ till fängelse och där detta förslag redan togs fram. Men vi ville avvakta och utvärdera just hur elbojan fungerade. Nu har vi sett att den fungerar väldigt bra på korta fängelsestraff, och därför kan vi gå vidare.

Jag skulle vilja säga till Kristdemokraterna att man får ta steg för steg när man talar om permissioner. Det är en helt annan problemställning. De som är intagna på anstalt ska få känna på att klara sig i ett liv i frihet. När vi har fått information om hur permissionerna ändå fungerar ser vi att det i stora drag är väldigt få som avviker. Jag tror inte att detta är ett prioriterat område när det gäller att ha elboja.

För att återgå till moderaterna: De är mot det här förslaget. Alla andra partier vill att det här ska finnas och att försöksverksamheten ska prövas.

Jag tror att de gör ett grundläggande tankefel. Elbojan är likvärdigt med fängelse. Det är inte något liv i frihet. Det tycker jag att Alice Åström åskådliggjorde bra i sitt tal. Det är inte vad det är fråga om.

Jeppe Johnsson utbrister: Släpp fångarna loss! Det är inte så. Det är bara det att straffet blir mer individuellt inriktat. Elbojan är ett fängelsestraff. Det är intensivövervakning. Den är strukturerad, och det finns krav.

Just länken mellan slutan anstalt och ett liv i frihet är den anpassning som ska göras. Det är så värdefullt för dem som förhoppningsvis ska leva resten av sitt liv i frihet.

Vi återkommer när vi får se hur utvärderingen har blivit. Jag vill poängtera att det inte är något som urholkas i framtiden, tvärtom. Man kan dömas till en till fyra månader. Moderaterna tar därför till väldigt överord här.

Herr talman! Det var allt.

Anf. 141 JEPPE JOHNSSON (m):

Herr talman! Jag skulle vilja göra ett klarläggande. Det verkar på dem som talat efter mitt anförande som att jag aldrig skulle kunna tänka mig att ha en frigivning med elektronisk boja. Så är inte fallet. Det vet de som lyssnade på mitt anförande.

Det är helt enkelt så att vi moderater anser att den åtgärden i så fall ska ligga i den sista tredjedelen av straffet. I dag har man i stort sett obligatorisk frigivning oavsett hur man har skött sig i fängelset.

Jag kan repetera lite grann. Någon talare sade här att om de intagna inte sköter sig kan de få tidstillägg. Det är lite svårt att läsa ut exakt ur statistiken. Men faktum är att maximalt 10 % av dem som sitter inne får tidstillägg, och det tidstillägget är i snitt högst tio dagar.

Det finns icke speciellt många morötter i dag för att sköta sig. Det tror jag är oerhört viktigt. Under de första två tredjedelarna av straffet har man i dag på våra fängelser inte resurser att ge de intagna den vård, den behandling och det motivationsarbete som jag är övertygad om att Kia Andreasson och mina kolleger i justitieutskottet tycker hade varit bra och riktigt.

Det är därför fel att ytterligare tumma på de två tredjedelarna. Men för vår del har vi ingenting emot att man slussar ut människor som har skött sig under den sista tredjedelen. Det skulle vara en alldeles ypperlig morot att få avsluta den sista tredjedelen med en liten del med elektronisk övervakning.

Vad vi vänder oss mot är att man nu går in och tummar på tvåtredjedelen och gör en förändring av denna. Gärna en utslussning, och gärna bra programverksamhet, motivationsprogram, drogprogram, m.m. Men det ska vara utslussning med boja under den sista tredjedelen och inte som i dag i stor sett obligatorisk frigivning hur den intagne än har skött sig.

Anf. 142 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är precis det tankefel, eller fel i analysen av vad elboja innebär, som jag menar att Jeppe Johnsson gör. Det är ingen frigivning, utan det är en annan form av fängelse. Det står ett likamedstecken mellan elboja och fängelse. Det är bara en annan form.

Det har tydligt klargjorts i andra betänkanden. Det är inte några som slussas ut, utan fängelsetiden förlängs i en annan form med elbojan.

Jag skulle också vilja säga något om resurser, eftersom den frågan återkommer hela tiden. Självklart måste frivården nu få ökade resurser. Frivården får alltfler uppgifter. Det är den som ska ta hand om det. Det fordrar resurser i form av personal och utbildning.

Jag förutsätter att man då viktat över medel från kriminalvården. Det är helt rätt att vi kan ge mer resurser till frivården. Den behöver utvecklas ännu mer. Men det gäller hela tiden att prioritera och göra avvägningar. Vi får se till hösten vad vi kan åstadkomma.

Men det grundläggande felet i Jeppe Johnssons resonemang är synen att elboja inte är fängelsestraff. Vi har speciellt i Straffsystemkommittén varit överens om att det är ett fängelsestraff.

Anf. 143 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Elboja är inte fängelsestraff. Det är en begränsning av friheten.

Kia Andreasson säger här att fängelsestraffet förlängs med den här typen av elboja. Det måste vara en matematisk felsägning. Så länge elbojan används inom de första två tredjedelarna av straffet förlängs inte straffet. Straffet är möjligtvis lika långt med elbojan, men det förlängs inte.

Från min och vår sida är huvuduppfattningen att hela straffet ska avtjänas, Kia Andreasson. Men de som sköter sig ska ha den moroten att de kan bli frigivna redan efter två tredjedelar. Det är skillnaden.

Vi är inte emot en frigivning med elboja. Men i så fall ska de som har skött sig riktigt bra under den sista tredjedelen få göra några månader med elboja innan de slutgiltigen blir fria. Det är skillnaden.

Anf. 144 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är rätt. Jag menar naturligtvis att straffet blir lika långt.

Vi tror att innehållet i fängelsevistelsen med boja blir mycket mer effektiv än vad den kan bli under anstaltstiden. Det ställer högre krav på den enskilde att sköta sig.

Det är inte en vistelse i frihet, utan den är väldigt strukturerad från arbetsplatsen till hemmet. Om den intagne ska medverka i en kurs är det väldigt reglerat. Det är inte något liv i frihet. Det vet också Jeppe Johnsson.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa

2000/01:U17 av Göran Lennmarker m.fl. (m)

2000/01:U18 av Karl-Göran Biörsmark och Elver Jonsson (fp)

2000/01:U19 av Jan Erik Ågren m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2000/01:121 Vissa frågor inför den allmänna fastighetstaxeringen år 2003, m.m.

2000/01:Sk33 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m)

2000/01:Sk34 av Carl-Erik Skårman (m)

2000/01:Sk35 av Staffan Werme och Yvonne Ångström (fp)

2000/01:Sk36 av Mats Odell m.fl. (kd)

2000/01:Sk37 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 maj

2000/01:1146 av *Ulla Hoffmann* (v) till justitieminister Thomas Bodström

Trossamfund som vigselförrättare

Prot. 2000/01:103

3 maj

Från anstalt till frihet

2000/01:1147 av *Eva Flyborg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Förfarandet vid felaktiga körkortsindragningar
2000/01:1148 av *Per Landgren* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Hastighetstävlingar på svenska vägar
2000/01:1149 av *Willy Söderdahl* (v) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Etablering av friskolor
2000/01:1150 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Stressen i skolan
2000/01:1151 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Viktig telefonrådgivning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 maj.

9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 maj

2000/01:1085 av *Roy Hansson* (m) till statsminister Göran Persson
Finansieringen av EU-konferenser
2000/01:1088 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Sidas framtid i Ådalen
2000/01:1089 av *Ingemar Vänerlöv* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Vänernsjöfarten
2000/01:1092 av *Ulla Wester* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg
Tomatodlingen
2000/01:1104 av *Harald Nordlund* (fp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Kostnaderna för livsmedelskontrollen
2000/01:1110 av *Carina Hägg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg
Behovet av hästgårdar
2000/01:1115 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Tillämpningen i Sverige av de minimis-regeln
2000/01:1120 av *Jeppe Johnsson* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg
Ställa till svars för BSE

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 maj.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.52,
av talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 124 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Förnyad bordläggning.....	1
3 § Kvalificerad yrkesutbildning	1
Utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU14.....	1
Anf. 1 LARS HJERTÉN (m)	1
Anf. 2 YVONNE ANDERSSON (kd)	4
Anf. 3 SOFIA JONSSON (c)	6
Anf. 4 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	9
Anf. 5 SOFIA JONSSON (c) replik	9
Anf. 6 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	9
Anf. 7 SOFIA JONSSON (c) replik	10
Anf. 8 ULF NILSSON (fp)	10
Anf. 9 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	12
Anf. 10 LARS HJERTÉN (m) replik	15
Anf. 11 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	15
Anf. 12 LARS HJERTÉN (m) replik	16
Anf. 13 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	16
Anf. 14 SOFIA JONSSON (c) replik	16
Anf. 15 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	17
Anf. 16 SOFIA JONSSON (c) replik	17
Anf. 17 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	17
Anf. 18 ULF NILSSON (fp) replik	18
Anf. 19 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	18
Anf. 20 ULF NILSSON (fp) replik	18
Anf. 21 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	19
Anf. 22 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	19
Anf. 23 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	20
Anf. 24 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	20
Anf. 25 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	21
Anf. 26 LENNART GUSTAVSSON (v)	21
Anf. 27 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	23
Anf. 28 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	23
Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	23
Anf. 30 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	24
Anf. 31 GUNNAR GOUDE (mp)	24
Anf. 32 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	26
Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp) replik	26
Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	26
Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp) replik	27
(forts. 5 §).....	27
Ajournering.....	27
Återupptagna förhandlingar	27
4 § Frågestund	28
Anf. 36 TALMANNEN	28
<i>Grundlagarna och Lagrådets tolkningar.....</i>	<i>28</i>

Anf. 37	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	28
Anf. 38	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	28
Anf. 39	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	28
Anf. 40	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	29
Anf. 41	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	29
Anf. 42	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	29
<i>Lärarbristen i gymnasieskolan</i>		29
Anf. 43	LARS LEIJONBORG (fp)	29
Anf. 44	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	29
Anf. 45	LARS LEIJONBORG (fp)	30
Anf. 46	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	30
<i>Försäkringsmedicinska centrum</i>		30
Anf. 47	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	30
Anf. 48	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	31
Anf. 49	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	31
Anf. 50	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	31
<i>Leader-plus</i>		32
Anf. 51	ÅKE SANDSTRÖM (c)	32
Anf. 52	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	32
Anf. 53	ÅKE SANDSTRÖM (c)	32
Anf. 54	Statsrådet ULRICA MESSING (s)	33
<i>Naturvetenskap och teknik i gymnasieskolan</i>		33
Anf. 55	KARIN SVENSSON SMITH (v)	33
Anf. 56	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	33
Anf. 57	KARIN SVENSSON SMITH (v)	33
Anf. 58	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	34
<i>Stress och ohälsa i arbetslivet</i>		34
Anf. 59	CARINA OHLSSON (s)	34
Anf. 60	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	34
Anf. 61	CARINA OHLSSON (s)	35
Anf. 62	Statsrådet MONA SAHLIN (s)	35
<i>Visumansökningar</i>		35
Anf. 63	MAGDA AYOUB (kd)	35
Anf. 64	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	35
Anf. 65	MAGDA AYOUB (kd)	36
Anf. 66	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	36
<i>Privat sjukvård</i>		36
Anf. 67	MARGARETA CEDERFELT (m)	36
Anf. 68	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	36
Anf. 69	MARGARETA CEDERFELT (m)	37
Anf. 70	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	37
<i>Fristående skolor</i>		37
Anf. 71	ARNE KJÖRNSBERG (s)	37
Anf. 72	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	38
Anf. 73	ARNE KJÖRNSBERG (s)	38
Anf. 74	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	38
<i>Kommunala teknikskolor</i>		38
Anf. 75	INGEGERD SAARINEN (mp)	38
Anf. 76	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	39

Anf. 77 INGEGERD SAARINEN (mp)	39
Anf. 78 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	39
<i>Etiopien</i>	39
Anf. 79 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	39
Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	40
Anf. 81 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	40
Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	40
<i>Asylsökande barn</i>	40
Anf. 83 WILLY SÖDERDAHL (v)	40
Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	41
Anf. 85 WILLY SÖDERDAHL (v)	41
Anf. 86 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	41
<i>Kvinnors vård och behandling i sjukvården</i>	42
Anf. 87 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	42
Anf. 88 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	42
Anf. 89 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	42
<i>Vägarna i glesbygden</i>	42
Anf. 90 JEPPE JOHNSSON (m)	42
Anf. 91 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	43
Anf. 92 JEPPE JOHNSSON (m)	43
Anf. 93 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	43
<i>Konferensen om social ekonomi</i>	44
Anf. 94 MARGARETA ANDERSSON (c)	44
Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	44
Anf. 96 MARGARETA ANDERSSON (c)	44
Anf. 97 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	45
<i>Den assyrisk/syrianska minoritetsgruppen</i>	45
Anf. 98 CARINA HÄGG (s)	45
Anf. 99 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	45
Anf. 100 CARINA HÄGG (s)	46
Anf. 101 TALMANNEN	46
5 § (forts. från 3 §) Kvalificerad yrkesutbildning (forts.	
UbU14)	46
Anf. 102 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	46
Anf. 103 LARS HJERTÉN (m) replik	49
Anf. 104 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	49
Anf. 105 LARS HJERTÉN (m) replik	50
Anf. 106 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	50
Anf. 107 SOFIA JONSSON (c) replik	50
Anf. 108 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	51
Anf. 109 SOFIA JONSSON (c) replik	51
Anf. 110 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	51
Anf. 111 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	52
Anf. 112 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	52

Anf. 113 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	52	Prot. 2000/01:103
Anf. 114 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	52	3 maj
Anf. 115 ULF NILSSON (fp) replik	53	
Anf. 116 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	53	
Anf. 117 ULF NILSSON (fp) replik	54	
Anf. 118 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	54	
Anf. 119 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	54	
Anf. 120 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	55	
Anf. 121 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	55	
Anf. 122 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	55	
Anf. 123 ELVER JONSSON (fp).....	56	
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)	58	
6 § Från anstalt till frihet	58	
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU21	58	
Anf. 124 JEPPE JOHNSON (m).....	58	
Anf. 125 RAGNWI MARCELIND (kd)	60	
Anf. 126 JEPPE JOHNSON (m) replik.....	63	
Anf. 127 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	63	
Anf. 128 JEPPE JOHNSON (m) replik.....	64	
Anf. 129 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	64	
Anf. 130 YILMAZ KERIMO (s)	64	
Anf. 131 JEPPE JOHNSON (m) replik.....	66	
Anf. 132 YILMAZ KERIMO (s) replik	66	
Anf. 133 JEPPE JOHNSON (m) replik.....	67	
Anf. 134 YILMAZ KERIMO (s) replik	67	
Anf. 135 ALICE ÅSTRÖM (v).....	68	
Anf. 136 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	69	
Anf. 137 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	70	
Anf. 138 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	70	
Anf. 139 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	70	
Anf. 140 KIA ANDREASSON (mp)	71	
Anf. 141 JEPPE JOHNSON (m).....	71	
Anf. 142 KIA ANDREASSON (mp)	72	
Anf. 143 JEPPE JOHNSON (m).....	72	
Anf. 144 KIA ANDREASSON (mp)	73	
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)	73	
7 § Bordläggning.....	73	
8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	73	
9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	74	
10 § Kammaren åtskildes kl. 16.47.....	75	

